

Jaarverslag 2015

Stichting Pensioenfonds Autoriteit Financiële Markten

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag van Stichting Pensioenfonds Autoriteit Financiële Markten (verder te noemen: Pensioenfonds AFM of het pensioenfonds) over het boekjaar eindigend op 31 december 2015. In dit jaarverslag legt het bestuur verantwoording af over het geformuleerde beleid en de uitgevoerde activiteiten in het verslagjaar.

Het jaar 2015 was het tweede jaar dat het pensioenfonds de pensioenregeling uitvoerde voor het personeel van Stichting Autoriteit Financiële Markten (verder te noemen: de werkgever).

Hoog op de agenda van het bestuur stonden het doorlopen van het proces om te voldoen aan het nieuwe Besluit financieel toetsingskader (FTK), het aanpassen van het pensioenreglement en de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Daarnaast is het pensioenreglement met ingang van 2016 aangepast aan het nieuwe, eind 2015 gesloten, pensioenakkoord van werkgever en ondernemingsraad van de werkgever en de tussen werkgever en pensioenfonds overeengekomen, nieuwe uitvoeringsovereenkomst.

Amsterdam, 23 juni 2016

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Autoriteit Financiële Markten

Sander Baars
voorzitter

Jerry Wouterson
secretaris

vacature
plaatsvervangend voorzitter

Barbara Majoor
plaatsvervangend secretaris

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Kerncijfers	6
Algemeen	8
Doelstelling	8
Kerngegevens	8
Inhoud en kenmerken van de pensioenregeling	9
Organisatie	11
Bestuursverslag	14
Algemeen bestuurlijke zaken	14
Bestuurlijke activiteiten, beleidskeuzes en besluiten	16
Contacten met toezichthouders	35
Kosten en kostentransparantie	36
Vooruitblik naar 2016	40
Verslag visitatiecommissie	41
Verslag verantwoordingsorgaan	43
Personalia	48
Jaarrekening 2015	50
Balans per 31 december	51
Rekening van baten en lasten	52
Kasstroomoverzicht	53
Toelichting algemeen	54
Toelichting op de balans	63
Risicobeheer	78
Toelichting op de rekening van baten en lasten	88
Overige gegevens	102
Bestemming van het resultaat	103
Gebeurtenissen na balansdatum	104
Actuariële verklaring	106
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	108
Bijlage	110
Colofon	112

Samenvatting

2015 was wederom een belangrijk jaar voor Pensioenfonds AFM. Belangrijke onderwerpen, zoals de aanpassing van het pensioenreglement en het proces om te voldoen aan het nieuwe Besluit FTK en de daaruit volgende actualisering van fondsdocumentatie, zijn afgerond. Daarnaast was sprake van intensieve trajecten in het kader van de nieuwe pensioenregeling met ingang van 2016 en de toekomstige uitvoering van de AFM pensioenregeling. Het proces van inregelen en verfijnen van het gehele beleidspakket is nagenoeg afgerond.

Cijfermatig

In het verslagjaar is een bruto totaalrendement van 0,6% behaald. Na aftrek van kosten bedroeg het netto totaalrendement -0,5%. Het rendement van de matching portefeuille bedroeg -2,8% en het rendement van de return portefeuille bedroeg 4,5%. Vooral aandelen en vastgoed renderden goed.

De dalende rente maakte dat de verplichtingen in 2015 stegen van € 135,6 miljoen naar € 157,4 miljoen. Over het geheel genomen is de financiële positie van het pensioenfonds verslechterd: ultimo 2015 had het pensioenfonds een beleidsdekkingsgraad van 102,3%. Begin 2015 was deze 107,8%. Deze daling is met name veroorzaakt door het vervallen van de driemaandsmiddeling van de marktrente en de per 15 juli 2015 door De Nederlandsche Bank (DNB) voorgeschreven, nieuw berekende rekenrente, de Ultimate Forward Rate (UFR). Vanwege de voor het pensioenfonds geldende, vereiste dekkingsgraad op basis van de feitelijke beleggingsportefeuille van 120,3% en een minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,4%, bevond het pensioenfonds zich eind 2015 in een dekkingstekortsituatie.

De totale kosten van pensioenuitvoering € 486.000 (2014: € 412.000) en vermogensbeheer € 1.316.000 (2014: € 770.000) worden in dit jaarverslag nader toegelicht. De beperkte schaal van het pensioenfonds en de samenstelling van de deelnemerspopulatie maken dat de kosten per deelnemer relatief hoog zijn.

Beleidsmatig

In verband met het nieuwe FTK is het eind 2014 bestaande langetermijnherstelplan van het pensioenfonds vervallen en heeft het pensioenfonds in juni 2015 een nieuw herstelplan 2015 bij DNB ingediend. DNB heeft in augustus 2015 met dit herstelplan ingestemd.

Het pensioenfonds heeft eind september 2015 de aanvangshaalbaarheidstoets bij DNB ingediend. Uit deze toets blijkt dat het pensioenresultaat binnen de gedefinieerde bandbreedtes ligt en daarmee aan de eisen van de toets voldoet. Daarnaast is eind september 2015 een geactualiseerde ABTN, met daarin onder meer opgenomen de kortetermijn- en langetermijnrisicohouding van het pensioenfonds, bij DNB ingediend.

Aan actieve deelnemers werd in het verslagjaar een indexatie van 0,58% toegekend. Deze indexatie wordt uit bijdragen van de werkgever gefinancierd. Voor pensioengerechtigden en gewezen deelnemers was geen indexatie mogelijk. Hiervoor had - in lijn met het voor deze groepen deelnemers geldende indexatiebeleid - de dekkingsgraad ten minste 110% moeten zijn.

Met ingang van 2015 heeft het bestuur het Pensioenreglement 2014 aangepast in verband met onder meer de versoering van het Witteveenkader door het kabinet. Hierdoor zijn de toegestane opbouwpercentages verlaagd en is het fiscaal toegestane maximum van het pensioengevend salaris afgetopt op de grens van € 100.000. Ook de pensioenrichtleeftijd en de franchise zijn om fiscale redenen aangepast. Vervolgens is het Pensioenreglement 2014 in maart 2015, met terugwerkende kracht tot 1 januari 2015, gewijzigd met betrekking tot de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid, ouderschapsverlof en verlof anders dan ouderschapsverlof.

Als gevolg van tussen werkgever en ondernemingsraad van de werkgever eind 2015 gesloten pensioenakkoord, zijn met ingang van 2016 een nieuwe uitvoeringsovereenkomst tussen werkgever en pensioenfonds en een nieuw pensioenreglement van het pensioenfonds, Pensioenreglement 2016, van kracht.

De nieuwe regeling kent een vaste premie en een voorwaardelijke toeslagverlening. Actieve deelnemers die op 31 december 2015 in dienst van de werkgever waren, ontvangen zolang zij in dienst zijn als overgangsregeling nog tien jaar een onvoorwaardelijke toeslag op hun opgebouwde pensioenrechten ter grootte van de jaarlijkse (niet-incidentele) loonontwikkeling bij de werkgever over het voorafgaande kalenderjaar met een maximum van 1,5% per jaar.

In het verslagjaar heeft het bestuur samen met de werkgever aan concrete stappen gewerkt om het AFM pensioen onder te brengen bij een andere uitvoerder. De werkgever onderzoekt momenteel de verschillende mogelijkheden en het bestuur zal de voorstellen beoordelen. Het bestuur verwacht deelnemers en andere belanghebbenden in de tweede helft van 2016 nadere informatie te kunnen geven over de toekomst van het pensioenfonds.

In de eerste maanden van 2016 heeft de visitatie van het pensioenfonds over het verslagjaar plaatsgevonden. Een samenvatting van de bevindingen van de visitatiecommissie is in het jaarverslag opgenomen.

De Code Pensioenfonds beoogt voor de gehele pensioensector een impuls te geven aan een verbetering van pensioenfondsbestuur. In dit jaarverslag wordt verslag gedaan van de normen van de Code, die het pensioenfonds niet of niet volledig volgt.

Het bestuur heeft in 2015 actief verder gewerkt aan de uitvoering van het communicatiebeleidsplan en het communicatie jaarplan 2015. De website speelt een belangrijke rol in de communicatie van het pensioenfonds.

Kerncijfers

(bedragen in duizenden euro's)

	2015	2014
Deelnemers		
Aantal actieve deelnemers	614 ¹	606
Aantal gewezen deelnemers	411	356
Aantal pensioengerechtigden	45 ²	43
Totaal	1.070	1.005
Pensioenactiviteiten		
Feitelijke premie	10.617	8.011
Kostendekkende premie	10.008	7.304
Ex-ante kostendekkende toetspremie	9.651	7.283
Pensioenuitkeringen	1.063	983
Pensioenuitvoeringskosten	486	412
Vermogen		
Stichtingskapitaal en reserves	-1.761	11.925
Technische voorziening voor risico pensioenfonds	157.396	135.586
Dekkingsgraad		
Beleidsdekkingsgraad	102,3%	107,8%
Nominale dekkingsgraad	98,9% ³	108,8%
Minimum vereiste dekkingsgraad	104,4%	104,5%
Vereiste dekkingsgraad (o.b.v. feitelijke beleggingsmix)	120,3%	114,7%
Vereiste dekkingsgraad (o.b.v. strategische beleggingsmix)	119,3%	115,1%
Indexering		
Pensioenrechten actieve deelnemers	0,58%	0,58%
Ingegane pensioenen en premievrije pensioenrechten	0,00%	0,00%

¹ De aantallen van 614 (2015) en 606 (2014) zijn inclusief vijf arbeidsongeschikte deelnemers.

² Het aantal van 45 in 2015 betreft ingegaan ouderdomspensioen (31), ingegaan partnerpensioen (9) en ingegaan wezenpensioen (5); het aantal van 43 in 2014 betreft ingegaan ouderdomspensioen (28), ingegaan partnerpensioen (9) en ingegaan wezenpensioen (6).

³ De daling wordt met name veroorzaakt door het vervallen van de driemaandsmiddeling van de marktrente en de per 15 juli 2015 door DNB voorgeschreven nieuwe UFR.

PENSIOENFONDS AFM

Beleggingen

Vastrentende waarden	102.657	95.677
Aandelen	40.871	34.498
Vastgoed	8.311	7.167
Derivaten, per saldo	3.738	6.397
Overig, per saldo	292	1.485
Totaal	155.869	145.224

Rendementen

Rendement matching portefeuille (obligaties en renteswaps)	-2,8%	14,2%
Rendement return portefeuille:	4,5%	6,9%
Rendement vastrentende waarden	-2,1%	0,6%
Rendement aandelen	7,0%	9,3%
Rendement vastgoed	10,8%	14,4%
Totaalrendement	0,6% ⁴	- ⁵
Bijschrijving rendement op prepensioenkapitaal	0,1%	6,0%

Kostenratio's

Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (bedrag in euro's)	743	653
Kosten vermogensbeheer/gemiddeld belegd vermogen	0,85%	0,52%
Transactiekosten/gemiddeld belegd vermogen	0,03%	0,10%

Overige ratio's/kengetallen

Ontvangen klachten	1	3
Afgehandelde klachten	1	3

⁴ Het betreft hier het bruto totaalrendement.

⁵ Voor 2014 is geen totaalrendement opgenomen. Reden hiervoor is dat de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds in de periode 1 januari tot 14 juli 2014 uit de zogeheten transitieportefeuille (staatsobligaties uit de overdracht van Stichting Pensioenfonds Mercurius Amsterdam) bestond. Vanaf 14 juli 2014 is de beleggingsportefeuille ingericht volgens de beleggingsstrategie van het pensioenfonds met een matching portefeuille en een return portefeuille.

Algemeen

Doelstelling

Pensioenfonds AFM heeft ingevolge artikel 3 lid 1 van de statuten ten doel het uitvoeren van pensioenovereenkomsten tussen deelnemers en de werkgever en het beheren van pensioenaanspraken en pensioenrechten van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden op basis van een uitvoeringsovereenkomst. Werkgever en pensioenfonds hebben de uitvoeringsovereenkomst in september 2013 vastgesteld. Met ingang van 2016 is een nieuwe uitvoeringsovereenkomst vastgesteld.

Uit deze doelstelling en met het oog op de verwachtingen van de belanghebbenden heeft het bestuur van het pensioenfonds de volgende afgeleide doelstellingen bepaald:

1. Het streven naar behoud van een nominaal pensioen;
2. Het creëren van buffers om tegenvallers op te kunnen vangen;
3. Het optimaliseren van het pensioenresultaat van de deelnemers.

Gegeven de omvang van het pensioenfonds, de rol en verantwoordelijkheid van de werkgever als gedragstoezichthouder op de kapitaalmarkten en op financiële ondernemingen en de wens te komen tot een kwalitatief hoogstaande en efficiënte uitvoering, zijn de pensioenadministratie, de bestuursondersteuning en het vermogensbeheer van het pensioenfonds volledig uitbesteed. Dit laat onverlet dat het pensioenfondsbestuur te allen tijde bestuurlijk verantwoordelijk blijft.

Kerngegevens

Eind 2015 heeft het pensioenfonds 614 actieve deelnemers, 411 gewezen deelnemers en 45 pensioengerechtigden (ter vergelijking: op 1 januari 2015 waren er 606 actieve deelnemers, 356 gewezen deelnemers en 43 pensioengerechtigden).

Het belegd vermogen van het pensioenfonds bedraagt eind 2015 € 155,9 miljoen. Eind 2014 bedroeg het belegd vermogen € 145,2 miljoen.

Het rendement van de matching portefeuille bedroeg -2,8% (2014: 14,2%) en het rendement van de return portefeuille bedroeg 4,5% (2014: 6,9%). Als gevolg van de lichte stijging van de rente in 2015 en de duration van het pensioenfonds was sprake van een negatief rendement van de matching portefeuille in het verslagjaar. Het positieve rendement van de matching portefeuille in 2014 was het gevolg van de rentedaling in dat jaar.

Het bruto totaalrendement van het fonds in 2015 bedroeg 0,6%. Na aftrek van de kosten restteerde een netto totaalrendement van -0,5%. De verplichtingen stegen in het verslagjaar van € 135,6 miljoen naar € 157,4 miljoen.

PENSIOENFONDS AFM

Het pensioenfonds is het jaar 2015 gestart met een beleidsdekkingsgraad van 107,8%. Aan het einde van 2015 is de beleidsdekkingsgraad gedaald naar 102,3%.

Inhoud en kenmerken van de pensioenregeling

Het pensioenfonds voert per 1 januari 2014 de pensioenregeling uit voor het personeel van de werkgever. Sinds deze datum zijn twee pensioenreglementen van toepassing: het Pensioenreglement 2014 en de Regeling prepensioenkapitaal.

Pensioenreglement 2014

Het Pensioenreglement 2014 betreft een geïndexeerde middelloonregeling met voor de opbouw vanaf 2015 als pensioenrichtdatum de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de deelnemer 67 jaar wordt. Tevens kent het reglement een reguliere pensioendatum. Dit is de datum waarop de AOW-gerechtigde leeftijd wordt bereikt. De deelnemer wordt geacht op de reguliere pensioendatum met pensioen te gaan.

Ouderdomspensioen

Het ouderdompensioen gaat in op de reguliere pensioendatum. Dit is de datum waarop de AOW-gerechtigde leeftijd wordt bereikt. De reguliere pensioendatum betreft feitelijk een vervroeging van de ingang van het ouderdompensioen ten opzichte van de pensioenrichtdatum. Bij bezwaar tegen deze vervroeging zal het ouderdompensioen uiterlijk op de pensioenrichtdatum ingaan. Vervroeging of uitstel is mogelijk vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd. Uitstel van de pensioendatum ten opzichte van de reguliere pensioendatum kan alleen indien hierover overeenstemming met de werkgever is. Daarnaast kan de hoogte van het pensioen worden gevarieerd, waarbij de laagste uitkering niet minder dan 75% van de hoogste uitkering bedraagt. Op de pensioendatum kan het opgebouwde partnerpensioen geheel of gedeeltelijk worden geruild voor extra ouderdomspensioen of omgekeerd kan het opgebouwde ouderdompensioen gedeeltelijk worden geruild voor extra partnerpensioen.

Alle pensioenaanspraken worden berekend op dagbasis. De opbouw van het ouderdompensioen bedraagt voor ieder deelnemersjaar 1,875% van de pensioengrondslag in het betreffende jaar. De pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend salaris (het vaste jaarsalaris vermeerderd met vakantietoeslag en dertiende maand) verminderd met de franchise. Het pensioengevend loon is vanaf 1 januari 2015 gemaximeerd op € 100.000. De franchise bedraagt reglementair het fiscaal toegestane minimum.

Gedurende de periode waarin de deelnemer recht heeft op loondoorbetaling bij ziekte wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk premievrij voortgezet. De voortzetting van de pensioenopbouw eindigt zodra en voor zover de deelnemer niet langer arbeidsongeschikt is, maar uiterlijk op de reguliere pensioendatum.

Partnerpensioen

De nagelaten partner van een (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde ontvangt partnerpensioen. Het jaarlijkse partnerpensioen bedraagt 70% van het jaarlijkse

ouderdomspensioen. In geval van overlijden van de deelnemer voor de reguliere pensioendatum wordt het ouderdomspensioen vastgesteld in de veronderstelling dat de deelnemer tot de reguliere pensioendatum zou hebben deelgenomen met de laatstelijk geldende pensioengrondslag. De uitkering wordt verlaagd met 2,5% voor elk vol jaar leeftijdsverschil indien de partner meer dan 20 jaar jonger is dan de (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde. Het partnerpensioen gaat in op de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde overlijdt. Bij ingang van het ouderdomspensioen bestaat eenmalig de keuze van omzetting van (een deel van) het recht op partnerpensioen of ouderdomspensioen in een verhoging van het ouderdomspensioen respectievelijk partnerpensioen.

Wezenpensioen

Het jaarlijkse wezenpensioen, uit te keren bij overlijden van de deelnemer, bedraagt 14% van het jaarlijkse ouderdomspensioen. Het wezenpensioen gaat in op de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de deelnemer overlijdt en wordt uitgekeerd tot de eerste dag van de maand volgend op de 18^e verjaardag van het kind.

Regeling prepensioenkapitaal

Een beperkte groep medewerkers heeft een spaarkapitaal uit een gesloten beschikbare premiereregeling. Deze spaarkapitalen zijn bij Stichting Pensioenfonds Mercurius Amsterdam (PMA), tot en met 31 december 2013 de uitvoerder van het AFM pensioen, opgebouwd in de periode voor 1 januari 2006 en zijn via de collectieve waardeoverdracht aan het pensioenfonds overgedragen. De (gewezen) deelnemer heeft een aanspraak op een tijdelijk prepensioen ten behoeve van zichzelf. De hoogte van de pensioenaanspraken wordt uitsluitend bepaald door de hoogte van het prepensioenkapitaal. Het prepensioenkapitaal bestaat uit de aan het pensioenfonds overgedragen waarden ten behoeve van de verwerving van prepensioenkapitaal, het beleggingsrendement van de prepensioenspaarrekening en de bijgeschreven negatieve risicopremies⁶ in verband met het overlijdensrisico.

Het prepensioenkapitaal wordt op de prepensioendatum, maar niet eerder dan de eerste dag van de maand waarin de deelnemer 57,5 jaar wordt, aangewend voor een direct ingaand tijdelijk prepensioen. De (gewezen) deelnemer heeft het recht om (een deel van) het prepensioenkapitaal aan te wenden ter verhoging van het ouderdomspensioen of partnerpensioen. Bij overlijden van de (gewezen) deelnemer voor de prepensioendatum vervalt het opgebouwde prepensioenkapitaal aan het pensioenfonds. Ter compensatie worden risicopremies op de prepensioenspaarrekening bijgeschreven.

Jaarlijks wordt op 1 januari het rendement over het voorgaande jaar op het prepensioenkapitaal bijgeschreven. Het jaarlijks bij te schrijven rendement bedraagt ten minste 0% en is gemaximeerd op 6%.

⁶ In leven zijnde deelnemers ontvangen elk kalenderjaar een verhoging ten aanzien van het prepensioenkapitaal. Elk kalenderjaar wordt het prepensioenkapitaal van elke deelnemer, zoals dat gold op 31 december van het voorgaande kalenderjaar, verhoogd met een leeftijdafhankelijk percentage dat oploopt van 0,1% voor deelnemers in de leeftijd van 25 tot en met 39 jaar tot 1,2% voor deelnemers van 60 jaar en ouder.

PENSIOENFONDS AFM

Herverzekering

Het pensioenfonds heeft de financiële gevolgen van overlijden van actieve deelnemers herverzekerd bij Zwitserleven.

Organisatie

Het pensioenfonds heeft de juridische vorm van een stichting en wordt bestuurd en beheerd door een bestuur. Het bestuur bepaalt als hoogste orgaan binnen het pensioenfonds het beleid, vertegenwoordigt het pensioenfonds en is bevoegd tot alle daden van beheer en beschikking.

Bestuur

Het bestuur van het pensioenfonds is vormgegeven volgens het zogeheten paritaire bestuursmodel en bestaat uit twee leden op voordracht van de werkgever en twee leden op voordracht van de werknemers.

Het bestuur bestond ultimo verslagjaar uit twee vrouwen en twee mannen. Van de bestuursleden is een mannelijk bestuurslid jonger dan 40 jaar.

Per 1 mei 2016 heeft een vrouwelijk bestuurslid haar functie in verband met het vertrek bij de werkgever per deze datum neergelegd. Op dit moment loopt de procedure voor het vervullen van de per 1 mei 2016 ontstane vacature.

Het bestuur heeft uit zijn midden een voorzitter gekozen. De voorzitter leidt de vergaderingen en bewaakt de zorgvuldigheid van de besluitvorming. Het bestuur heeft een plaatsvervangend voorzitter, een secretaris en een plaatsvervangend secretaris benoemd en heeft per bestuurslid primaire en secundaire aandachtsgebieden geformuleerd.

Het bestuur van het pensioenfonds wordt ondersteund door een bestuurssecretaris en sinds 1 oktober 2015 door een manager.

Wijzigingen in de samenstelling van het bestuur zijn opgenomen in het onderdeel Bestuursverslag van dit jaarverslag.

Bestuurscommissies en werkgroepen

Het pensioenfonds had in 2015 geen bestuurscommissies of werkgroepen. Het bestuur kan ad hoc werkgroepen instellen als een onderwerp nader uitgewerkt moet worden, waarbij deskundigheid uit verschillende disciplines benodigd is. Naar verwachting bestaat een werkgroep uit leden van het bestuur, eventueel aangevuld met medewerkers van de uitvoeringsorganisatie(s) en/of externe adviseurs.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan een verantwoordingsorgaan. Dit orgaan bestaat uit zes leden die de deelnemers, de pensioengerechtigden en de gewezen deelnemers en de werkgever vertegenwoordigen. Iedere geleding heeft twee zetels.

Ingevolge de Wet versterking bestuur pensioenfonds zijn de deelnemers en pensioengerechtigden en gewezen deelnemers sinds de oprichting van het verantwoordingsorgaan

PENSIOENFONDS AFM

vertegenwoordigd op basis van de onderlinge getalsverhoudingen. De werkgever heeft twee zetels.

Het verantwoordingsorgaan beoordeelt jaarlijks het gevoerde beleid, de uitvoering daarvan en de voor de toekomst gemaakte beleidskeuzen. Het verantwoordingsorgaan heeft verder adviesrechten over onder andere zijn eigen opzet, de inrichting van het interne toezicht, het communicatiebeleid, de klachten- en geschillenregelingen, eventuele bezoldigingsregelingen voor het bestuur, het voornemen tot liquidatie, fusie of splitsing van het fonds en het voornemen tot sluiten, wijzigen en beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst.

Intern toezicht

Het wettelijk voorgeschreven interne toezicht wordt uitgevoerd door een visitatiecommissie, die uit onafhankelijke deskundigen bestaat. De visitatiecommissie beoordeelt het functioneren van het bestuur van het pensioenfonds. Daarbij richt de commissie zich op de bestuursprocessen en -procedures, de aansturing van het fonds en de wijze waarop het pensioenfonds de langetermijnrisico's beheerst.

De eerste visitatie van het fonds, over 2014, is in maart 2015 afgerond. De tweede visitatie van het fonds, over 2015, vond plaats in de eerste maanden van 2016 en is in mei 2016 afgerond.

Accountant en actuaris

Het pensioenfonds heeft Baker Tilly Berk aangesteld als externe accountant voor de jaarlijkse controle van de jaarrekening, de administratieve basisgegevens en de verslagstaten. Daarnaast heeft het fonds Milliman Pensioenen aangesteld als certificerend actuaris voor het waarmerken van de actuariële staten, het opstellen van het certificeringsrapport en de actuariële verklaring en het afgeven van een beoordeling over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

De opdrachtverlening geschiedt per kalenderjaar. Een wisseling van zowel de externe accountant als de certificerend actuaris vindt niet in hetzelfde kalenderjaar plaats. De externe accountant en de certificerend actuaris rapporteren hun bevindingen schriftelijk aan het bestuur. Het bestuur vergadert ten minste eenmaal per jaar in aanwezigheid van de externe accountant en de certificerend actuaris ten behoeve van de vaststelling van het jaarverslag.

Mercer is de adviserend actuaris van het fonds. Tot de reguliere werkzaamheden van de adviserend actuaris behoren onder andere de ondersteuning in het jaarwerkproces, het opstellen van het actuariële rapport, ondersteuning bij het opstellen en de evaluatie van het herstelplan, advisering over de grondslagen ten behoeve van bepaling van de jaarlijkse afkoop- en flexibiliseringsfactoren, periodieke advisering met betrekking tot ALM en continuïteitsanalyses en het onderhouden van contacten met de certificerend actuaris en de externe accountant.

Custodian

Het bestuur heeft KAS BANK met ingang van 1 april 2015 benoemd als de custodian van het pensioenfonds ten behoeve van de bewaarneming van effecten van het pensioenfonds en als onafhankelijke administrateur voor de beleggingen van het pensioenfonds. The Bank of New York Mellon was tot deze datum de custodian van het pensioenfonds.

Fiduciair vermogensbeheerder

Het bestuur heeft het vermogensbeheer uitbesteed aan BlackRock. Met BlackRock is een overeenkomst inzake fiduciair vermogensbeheer gesloten. In deze overeenkomst is de reikwijdte van de advisering en dienstverlening van BlackRock aan het pensioenfonds beschreven en daarnaast zijn onder meer de contractduur en de met financiële en uitvoeringstechnische waarborgen omgeven beëindiging geregeld. Tevens zijn bepalingen opgenomen over de beleggingsvrijheid en andere diensten, volmachten en het gebruik van gevolmachtigde personen, handel, wederpartijen, honoraria en kosten, aansprakelijkheid en wederzijdse verplichtingen en garanties. BlackRock werkt op basis van het beleggingsplan dat door het bestuur van het pensioenfonds is vastgesteld.

Uitvoeringsorganisatie

De uitvoering van de pensioen- en de financiële administratie en de bestuursondersteuning is uitbesteed aan Blue Sky Group. Daarnaast verricht Blue Sky Group operationele actuariële werkzaamheden, zoals het opstellen van de dekkingsgraadberekening, het berekenen van de jaarlijkse premie en het opstellen van de premienota, berekening van de jaarlijkse afkoop- en flexibiliseringsfactoren, het actuarieel jaarwerk en het opstellen van de verslagstaten ten behoeve van DNB. Met Blue Sky Group is een uitbestedingsovereenkomst gesloten.

Compliance officer

De compliance officer, die door het bestuur wordt benoemd, vervult een onafhankelijke rol binnen het pensioenfonds en ziet er op toe dat de gedragscode wordt nageleefd. De compliance officer documenteert zijn werkmethoden en werkzaamheden en administreert en archiveert alle informatie die door verbonden personen en derden is verstrekt en adviseert en informeert, gevraagd en ongevraagd, verbonden personen over de uitleg en toepassing van de gedragscode. De meeste bestuurders van het pensioenfonds zijn ook onderworpen aan de complianceregelgeving van de werkgever, die op een aantal punten verder gaat dan de gedragscode voor het pensioenfonds. Om die reden streeft het bestuur naar synergie tussen de gedragscode en de complianceregelgeving van de werkgever.

De compliance officer ziet toe op de naleving van pensioenwet- en regelgeving en doet ten minste eenmaal per jaar verslag van zijn bevindingen aan het bestuur. De compliance officer van de werkgever is tot en met het verslagjaar de compliance officer van het pensioenfonds.

Het bestuur heeft de compliance werkzaamheden met ingang van boekjaar 2016 uitbesteed aan het Nederlands Compliance Instituut.

Bestuursverslag

Het bestuur legt in het bestuursverslag verantwoording af over het in het verslagjaar gevoerde beleid en de bereikte resultaten.

Algemeen bestuurlijke zaken

Toekomst pensioenfonds

Vanaf eind 2011 tot de oprichting van het pensioenfonds zijn door de werkgever verschillende alternatieven onderzocht voor de toekomstige uitvoering van de pensioenregeling. Bij de oprichting van het pensioenfonds in augustus 2013 heeft de werkgever aangegeven het pensioenfonds als een tijdelijke oplossing te beschouwen. Dit mede als gevolg van de geringe omvang van het pensioenfonds, de relatief hoge kosten en de kwetsbaarheid van het bestuur. In 2014 heeft het bestuur van het pensioenfonds een aantal opties voor de uitvoering van het AFM pensioen verkend. De volgens het bestuur relevante aspecten, de verschillende mogelijkheden van pensioenuitvoering en de denkrichting van het bestuur zijn opgenomen in een rapport, dat eind 2014 met het verantwoordingsorgaan is besproken. Voorlopige conclusie van het bestuur was dat het continueren van Pensioenfonds AFM op korte termijn de beste optie is voor de belanghebbenden van het pensioenfonds. Het rapport diende ter facilitering van de discussie tussen de werkgever en het bestuur van het pensioenfonds over de toekomstige uitvoering van de pensioenregeling van de werkgever.

Als gevolg van een aantal ontwikkelingen, waaronder de onderhandelingen van werkgever en ondernemingsraad van de werkgever over de arbeidsvoorwaarden inclusief pensioen en berichtgeving over de verwachte invoering van het Algemeen Pensioenfonds, heeft het bestuur het rapport in april 2015 geactualiseerd. Na bespreking in het bestuur is het geactualiseerde rapport ter bespreking naar de verschillende belanghebbenden van het pensioenfonds gezonden. Het pensioenfonds heeft er bij de werkgever op aangedrongen om naast de invoering van de nieuwe pensioenregeling verdere stappen te zetten om de pensioenregeling meer duurzaam onder te brengen bij een andere uitvoerder. Gedurende de tweede helft van 2015 heeft het bestuur van het pensioenfonds vervolgens in een intensief traject samen met de werkgever aan concrete stappen gewerkt om het AFM pensioen onder te brengen bij een andere uitvoerder. In de eind 2015 overeengekomen nieuwe uitvoeringsovereenkomst 2016 is daarnaast een inspanningsverplichting voor werkgever en pensioenfonds opgenomen de pensioenregeling in 2017 bij een andere uitvoerder onder te brengen en het fonds in 2017 te laten opgaan in of samen te laten gaan met een ander pensioenfonds. De werkgever onderzoekt momenteel de verschillende mogelijkheden en het bestuur zal de voorstellen beoordelen.

Het bestuur verwacht deelnemers en andere belanghebbenden in de tweede helft van 2016 nadere informatie te kunnen geven over de toekomst van het pensioenfonds en een eventuele waardeoverdracht naar een andere uitvoerder.

PENSIOENFONDS AFM

Bijeenkomsten bestuur en rooster van aftreden

Het bestuur is in het verslagjaar negenmaal in autonome vergadering bijeen gekomen. Daarnaast heeft het bestuur viermaal met de fiduciair vermogensbeheerder en vier maal met het verantwoordingsorgaan vergaderd. Naast deze vergaderingen heeft het bestuur in het verslagjaar regelmatig in extra vergaderingen of in telefonisch overleg over specifieke onderwerpen gesproken met uitbestedings- en contractpartijen, het verantwoordingsorgaan, de werkgever of de ondernemingsraad van de werkgever. Tot slot zijn de bestuursleden gemiddeld drie maal per maand in werkoverleg bijeen gekomen.

Het bestuur heeft omwille van de continuïteit in het bestuur een rooster van aftreden vastgesteld. Het rooster van aftreden voorziet in het volmaken van de eerste zittingstermijn door alle bestuursleden en het direct herbenoemen van alle bestuursleden. Gedurende de tweede zittingstermijn treedt elk jaar, beginnend per 15 augustus 2018, een bestuurslid af. Uitsluitend in het geval het bestuur met majeure vraagstukken wordt geconfronteerd, kan het gemotiveerd afwijken van het rooster van aftreden.

Bestuurswijzigingen

De heer Vooijs heeft in de zomer van 2015 aangegeven zijn bestuursfunctie en zijn hoofdfunctie bij de werkgever niet meer te kunnen combineren en om deze reden het bestuur per 1 oktober 2015 te verlaten. De heer Vooijs is, na positief besluit van DNB ten aanzien van de benoemingsvoordracht, met ingang van 1 december 2015 opgevolgd door mevrouw Majoor. Mevrouw Majoor heeft de portefeuille van de heer Vooijs in het bestuur integraal overgenomen.

Mevrouw Bracco Gartner heeft in maart 2016 aangekondigd haar bestuursfunctie in verband met haar vertrek bij de werkgever per 1 mei 2016 neer te leggen. Het pensioenfonds is een procedure gestart om de per 1 mei 2016 ontstane vacature in het bestuur in te vullen.

Het bestuur is de heer Vooijs en mevrouw Bracco Gartner zeer erkentelijk voor hun grote inzet sinds de oprichting van het pensioenfonds en wenst hen veel succes voor de toekomst.

Geschiktheid(sbevordering) bestuur

Ieder bestuurslid dient geschikt te zijn voor de uitoefening van de functie. Ieder bestuurslid dient te voldoen aan een aantal basiseisen en algemene deskundigheidseisen. Daarnaast zijn er competenties waarover ieder bestuurslid in voldoende mate moet beschikken. Het bestuur heeft een bestuursprofiel opgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met de geschiktheidseisen van de toezichthouder. Het profiel vervult een belangrijke rol bij de werving en selectie van nieuwe bestuursleden en de hertoetsing van zittende bestuursleden en wordt in geval van een vacature geactualiseerd.

Het bestuur heeft in augustus 2015 het bestuursprofiel geactualiseerd in verband met de als gevolg van het vertrek van de heer Vooijs uit het bestuur ontstane vacature.

Het bestuur heeft in september 2015 het geschiktheidsplan vastgesteld. Het geschiktheidsplan, dat het beleidsdocument deskundig en competent pensioenfondsbestuur uit 2013 vervangt, sluit aan bij de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie. Het

geschiktheidsplan bevat onder meer het aanwezige en het geambieerde geschiktheidsniveau van de (mede)beleidsbepalers, op welke wijze en op welke termijn eventuele tekortkomingen in de benodigde geschiktheid zullen worden opgeheven, het fondsbeleid ter bevordering (opleidingsplan) en handhaving (toetsing) van het geambieerde geschiktheidsniveau en een opleidingsregister. In het eerste kwartaal van 2016 is het geschiktheidsplan in verband met de wisseling in het bestuur van eind 2015 geactualiseerd.

Bestuursleden hebben in het kader van deskundigheidsbevordering in het verslagjaar diverse pensioenseminars en lezingen bijgewoond en opleidingen voor bestuurders van pensioenfondsen gevolgd. Daarnaast zijn de bestuursleden gedurende het jaar via publicaties van onder meer de adviseurs van het pensioenfonds, de toezichthouders en de Pensioenfederatie op de hoogte gehouden van nieuwe en gewijzigde wet- en regelgeving en de belangrijke ontwikkelingen in de pensioenwereld.

In augustus 2015 heeft het bestuur onder leiding van een facilitator zijn eigen functioneren collectief geëvalueerd. Net als in 2014 volgde deze bestuurlijke evaluatie op eerdere, meer informele evaluatiemomenten. Het bestuur heeft in een open, zelfkritische en constructieve dialoog zijn functioneren tegen het licht gehouden.

Bestuurlijke activiteiten, beleidskeuzes en besluiten

Belangrijke onderwerpen op de agenda van het bestuur in het verslagjaar waren het FTK per 1 januari 2015, de strategische normportefeuille en het risicoprofiel van het fonds, de dekkingsgraadontwikkeling, de eerste visitatie van het pensioenfonds, het evalueren en actualiseren van het communicatiebeleid, het uitrollen van het integraal risicomanagement na de eind 2014 uitgevoerde risico-inventarisatie, het wijzigen van het pensioenreglement 2014 zodanig dat het met ingang van 1 januari 2015 voldeed aan nieuwe wet- en regelgeving, het wijzigen van de uitvoeringsbesluiten behorende bij de pensioenreglementen, de nieuwe pensioenregeling met ingang van 2016 en de toekomst van het pensioenfonds. Hierna worden verschillende onderwerpen nader toegelicht.

Financieel Toetsingskader

Het bestuur heeft zich in het verslagjaar intensief bezig gehouden met het voldoen aan het nieuwe Besluit FTK, dat per 1 januari 2015 van kracht is geworden. Het nieuwe Besluit FTK heeft gevolgen voor de waardering van de technische voorziening en daarmee voor het aanwezig eigen vermogen. Verder heeft het nieuwe FTK gevolgen voor de dekkingsgraad en het vereist eigen vermogen. In de rentetermijnstructuur DNB is niet langer sprake van driemaandsmiddeling van de marktrente. De methodiek van de UFR is (vooralsnog) ongewijzigd. De verandering heeft begin 2015 voor het pensioenfonds geresulteerd in een daling van de nominale dekkingsgraad van het pensioenfonds met 6,3 procentpunten (tot 102,5%). Met de invoering van het nieuwe FTK is de zogeheten beleidsdekkingsgraad geïntroduceerd, gedefinieerd als het gemiddelde van de nominale dekkingsgraad van de laatste 12 maanden. Op grond van de Pensioenwet moeten pensioenfondsen hun beleidsbeslissingen baseren op de beleidsdekkingsgraad. Daarnaast zijn de

regels ter bepaling van het vereist eigen vermogen in de standaardmethode voor de solvabiliteitstoets van DNB verzwaaard.

Met de invoering van het nieuwe FTK per 1 januari 2015 is het lopende langetermijnherstelplan van het pensioenfonds komen te vervallen. In de eerste helft van 2015 is een ALM-studie uitgevoerd. Op basis van zijn financiële positie op 1 januari 2015, zijnde een reservetekortsituatie, heeft het pensioenfonds op 29 juni 2015 een nieuw herstelplan per 1 januari 2015 opgesteld en bij DNB ingediend. Samen met het herstelplan heeft het pensioenfonds eind juni 2015 de ABTN, waarin de aanpassingen in de financiële opzet van het fonds zijn vastgelegd, het self assessment vastlegging fondsbeleid, de incidentenregeling, de bestaande, niet-inhoudelijk gewijzigde uitvoeringsovereenkomst, risicohouding en hersteltermijn, de strategische normportefeuille en het financieel crisisplan bij DNB ingediend. DNB heeft op 21 augustus 2015 ingestemd met het herstelplan 2015.

Eind september 2015 zijn vervolgens de documenten in het kader van de tweede fase van het nieuwe FTK bij DNB ingediend. Zo is onder meer de aanvangshaalbaarheidstoets ingediend en zijn de korte- en de langetermijnrisicohouding van het pensioenfonds in de ingediende ABTN vastgelegd.

In de haalbaarheidstoets, die met ingang van het verslagjaar jaarlijks uitgevoerd dient te worden, wordt een projectie van de financiële situatie van het pensioenfonds voor een lange periode (60 jaar) gemaakt voor een aantal van door DNB voorgeschreven, economische scenario's. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de gevolgen van de financiële situatie van het pensioenfonds, de verwachtingen en de risico's, in het bijzonder ten aanzien van koopkrachtbehoud, de haalbaarheid en consistentie van het premiebeleid en de herstelkracht van het pensioenfonds. De belangrijkste uitkomst van de haalbaarheidstoets is het pensioenresultaat. Het pensioenfonds stelt zelf de beleidsuitgangspunten voor de toets vast. Dit betreft de ondergrenzen voor het pensioenresultaat, die aansluiten op de risicohouding van het pensioenfonds.

Zoals aangegeven heeft het pensioenfonds eind september 2015 de eerste haalbaarheidstoets, de aanvangshaalbaarheidstoets, bij DNB ingediend. Uit de uitgevoerde toets blijkt dat het pensioenresultaat binnen de gedefinieerde bandbreedtes ligt en daarmee aan de eisen van de haalbaarheidstoets voldoet.

De risicohouding van het pensioenfonds is gebaseerd op het Besluit FTK en betreft de mate waarin het pensioenfonds, na overleg met werkgever, ondernemingsraad van de werkgever en verantwoordingsorgaan, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het pensioenfonds te realiseren en de mate waarin het pensioenfonds, gegeven de kenmerken van het pensioenfonds, beleggingsrisico's loopt.

Het pensioenfonds heeft de risicohouding kwalitatief beschreven en verdeeld in de risicohouding voor de korte termijn en de risicohouding voor de lange termijn. De risicohouding komt voor de korte termijn tot uitdrukking in de hoogte van het vereist eigen vermogen of een bandbreedte hiervoor en de risicohouding voor de lange termijn komt tot uitdrukking in de door het pensioenfonds gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets.

De ondergrenzen die het bestuur van het pensioenfonds na overleg met werkgever, ondernemingsraad van de werkgever en verantwoordingsorgaan heeft gekozen, betreffen de

ondergrens bij het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau vanuit het vereist eigen vermogen (85%), de ondergrens bij het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau vanuit de feitelijke financiële positie (85%) en de maximale afwijking van het pensioenresultaat op fondsniveau in het zogeheten slechtweerscenario vanuit de feitelijke financiële positie (40%). De jaarlijkse haalbaarheidstoets is een toetsings- en monitoringinstrument. Indien in enig jaar niet aan de normen wordt voldaan, dient het bestuur dit te bespreken met werkgever, ondernemingsraad van de werkgever en verantwoordingorgaan. De regeling is dan volgens het bestuur niet meer uitvoerbaar. Het instrument heeft een signaalfunctie.

Pensioenreglementen

Het pensioenfonds voert per 1 januari 2014 de pensioenregeling uit voor het personeel van de werkgever. Het bestuur heeft hiertoe in 2013 twee pensioenreglementen vastgesteld, het Pensioenreglement 2014 en de Regeling prepensioenkapitaal. Algemene inhoud en kenmerken van de pensioenregeling zijn omschreven in het onderdeel Algemeen van dit jaarverslag.

Wijzigingen in het vanaf 1 januari 2015 van kracht zijnde Pensioenreglement 2014 ten opzichte van het reglement zoals dit tot het verslagjaar van kracht was, betreffen:

- op grond van het Witteveenkader 2015 de introductie van de definitie Maximum pensioengevend loon (€ 100.000) en de verlaging van het opbouwpercentage van 2,15 naar 1,875. Ook de franchise per 1 januari 2015 is aan de wettelijke verlaging aangepast;
- de pensioenrichtdatum is om fiscale redenen gewijzigd naar de eerste dag van de maand na het bereiken van de 67-jarige leeftijd;
- verduidelijking door de werkgever van de datum van functioneel leeftijdsontslag leidt tot introductie in het reglement van de definitie Reguliere pensioendatum. Dit is de datum waarop de AOW-gerechtigde leeftijd wordt bereikt. Vervroeging of uitstel is mogelijk vanaf deze leeftijd;
- alle pensioenaanspraken worden berekend op dagbasis in plaats van op maandbasis;
- afschaffing van het aspirant-deelnemerschap en van de wachttijd tot 21 jaar;
- opname van de bepaling dat het bestuur uiteindelijk zal besluiten omtrent de toekenning van de indexatie voor actieve deelnemers (artikel 9 lid 3). Dit is in overstemming met de indexatiewijze, zoals die tot 2014 bij PMA werd gehanteerd. Deze bepaling is tevens toegevoegd aan het pensioenreglement, dat tot 1 januari 2015 van toepassing was;
- opname van uitstel van pensioen (artikel 10);
- opname van de bepaling dat de deelnemer een aantal standaard opties krijgt voorgelegd voor de keuze bij uitruil ouderdomspensioen en partnerpensioen (artikel 13). Maatwerk blijft mogelijk;
- onderscheid gemaakt tussen de opties hoog/laag bij tijdelijk ouderdomspensioen en hoog/laag in het algemeen (artikel 16);
- introductie van overgangsbepalingen waarin wordt aangegeven wat er geldt voor de ouderdomspensioenaanspraken die 'meegekomen' zijn uit de collectieve waardeoverdracht van PMA.

Daarnaast heeft het bestuur, in verband met fiscale wettelijke voorschriften en na afstemming met de belastingdienst en instemming van de werkgever, in maart 2015 besloten het

Pensioenreglement 2014 met betrekking tot de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid (artikel 16), ouderschapsverlof (artikel 27 lid 1) en verlof anders dan ouderschapsverlof (artikel 27 lid 4) met terugwerkende kracht tot 1 januari 2015 aan te passen. De essentie van de wijzigingen is dat een tussentijdse wijziging van het pensioenreglement ook voor de grondslag, dan wel de voortzetting van de opbouw van de pensioenaanspraken voor de betreffende groepen geldt.

Deeltijdpensionering

Het bestuur had eind 2014 al geconcludeerd dat introductie van de mogelijkheid van deeltijdpensionering, een wens van de werkgever en de ondernemingsraad van de werkgever, te complex zou zijn om al in het aangepaste reglement per 1 januari 2015 op te nemen. Besloten is dat invoering ervan pas haalbaar is als alle (oude) pensioenaanspraken met een afwijkende pensioenrichtdatum zijn omgezet in een levenslang ouderdomspensioen met richtleeftijd 67 jaar. Dit laatste zal dan moeten gebeuren door middel van een interne collectieve waardeoverdracht.

Nieuwe pensioenregeling

Op 18 december 2015 zijn de werkgever en de ondernemingsraad van de werkgever een nieuw pensioenakkoord overeengekomen, Pensioenakkoord AFM 2016. Dit akkoord, dat op 1 januari 2016 is ingegaan, hield een dusdanige wijziging in van de tussen werkgever en werknemers, gewezen werknemers en pensioengerechtigden overeengekomen pensioenovereenkomsten, dat aanpassing van de uitvoeringsovereenkomst van werkgever en pensioenfonds en van het pensioenreglement van het pensioenfonds noodzakelijk was.

De financieringssystematiek van de nieuwe pensioenregeling is gewijzigd waardoor deze zich kenmerkt als een zogeheten Collective Defined Contribution (CDC) regeling. De gewijzigde financieringssystematiek is vastgelegd in de nieuwe uitvoeringsovereenkomst, die is gebaseerd op het Pensioenakkoord AFM 2016. De werkgever en het pensioenfonds hebben op 31 december 2015, na het uitvoeren van nieuwe ALM-berekeningen en na positief advies van het verantwoordingsorgaan, overeenstemming bereikt over de inhoud van de uitvoeringsovereenkomst, zoals deze met ingang van 2016 geldt. De uitvoeringsovereenkomst is in januari 2016 getekend.

Ten behoeve van de nieuwe pensioenregeling is een nieuwe ALM-studie uitgevoerd. Omdat bij deze ALM-berekeningen de uitgangspunten, de risicobereidheid en de verwachte beleggingsrendementen gelijk zijn aan die welke gebruikt zijn bij de ALM-berekeningen ten behoeve van het nieuwe FTK, kunnen de resultaten worden vergeleken. Het verschil in de resultaten is het gevolg van de aanpassing van de pensioenregeling. De resultaten van de ALM-berekeningen, waaruit een versobering voor alle deelnemers volgt, zijn afgestemd met het verantwoordingsorgaan, de werkgever en de ondernemingsraad van de werkgever.

De resultaten laten onder andere zien dat de kans op behoud van pensioen, zowel nominaal als reëel, door de nieuwe pensioenregeling voor de verschillende groepen deelnemers in vergelijkbare mate daalt. Deze daling impliceert dat de kans op het minder waard worden van de pensioenuitkering toeneemt. De kans op toeslagverlening voor zowel actieve als niet-actieve

deelnemers neemt af. De verwachting is dat de komende jaren geen toeslag wordt verleend. Dit met uitzondering van de actieve deelnemers, die onder de overgangsregeling vallen. Zij ontvangen een onvoorwaardelijke toeslag op de pensioenaanspraken ter grootte van de jaarlijkse (niet-incidentele) loonontwikkeling bij de werkgever over het voorgaande kalenderjaar met een maximum van 1,5%.

Door de versoering van de regeling, waaronder het wegvallen van de jaarlijkse herstelopslag, de veranderingen in de bepaling van de UFR en de ontwikkelingen op de kapitaalmarkten, bestaat er een gerede kans dat in 2017 de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten zullen moeten worden gekort. Bij ongewijzigde omstandigheden zal het treffen van maatregelen onvermijdelijk zijn.

Op 21 maart 2016 heeft het bestuur, na afstemming met de werkgever en na positief advies van het verantwoordingsorgaan, het nieuwe Pensioenreglement 2016, zoals geldend vanaf 1 januari 2016, vastgesteld.

Bij de totstandkoming van de nieuwe uitvoeringsovereenkomst en het nieuwe pensioenreglement 2016 heeft veelvuldig overleg met en afstemming tussen het bestuur, de werkgever en de juridische adviseurs van het pensioenfonds en de werkgever plaatsgevonden.

De nieuwe pensioenregeling kent een vaste premie en een voorwaardelijke toeslagverlening. De werkgever is met ingang van 2016 jaarlijks een vaste, vooraf overeengekomen premie verschuldigd van 25% van de ongemaximeerde som van de pensioengevende salarissen. Het pensioenfonds streeft onder de nieuwe regeling naar een opbouw van 1,875% per jaar voor actieve deelnemers en voor de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden naar behoud van de nominaal opgebouwde pensioenaanspraken. Een eventueel overschot van de vaste premie wordt aan het premie- en indexatiedepot toegevoegd. Indien de vaste premie ontoereikend is voor de nagestreefde pensioenopbouw wordt het tekort indien mogelijk gefinancierd uit het saldo van het depot. Is dit niet mogelijk, dan volgt een verlaging van het opbouwpercentage. Toeslagverlening over de opgebouwde pensioenaanspraken van zowel actieve als niet-actieve deelnemers wordt pas verleend als de beleggingsresultaten en de dekkingsgraad van het pensioenfonds dit mogelijk maken. Voor de actieve deelnemers kan de voorwaardelijke indexatie ook gefinancierd worden uit het saldo van het depot. Met het oog op de financiële positie van het fonds, de marktomstandigheden en de aangepaste financieringsystematiek wordt verwacht dat pas op middellange termijn een aanvang kan worden gemaakt met een eventuele toeslagverlening, rekening houdend met de toeslagenmatrix.

Actieve deelnemers die op 31 december 2015 in dienst van de werkgever waren, ontvangen zolang zij in dienst blijven als overgangsregeling nog tien jaar een onvoorwaardelijke toeslag op hun opgebouwde pensioenrechten. De werkgever betaalt een aanvullende premie voor deze onvoorwaardelijke toeslagverlening ter grootte van de jaarlijkse (niet-incidentele) loonontwikkeling bij de werkgever over het voorafgaande kalenderjaar met een maximum van 1,5% per jaar.

Governance

Wet versterking bestuur Pensioenfondsen

De wetgever beoogt met de op 7 augustus 2013 in werking getreden Wet versterking bestuur pensioenfondsen de kwaliteit van besturing van pensioenfondsen te verbeteren. Daarnaast zijn adequate vertegenwoordiging van belanghebbenden en stroomlijning van de organisatie van pensioenfondsen belangrijke doelstellingen van de wetgever.

Bij de oprichting van het pensioenfonds is voor de inrichting van het fonds en in de fondsdocumenten rekening gehouden met deze wet en de in het kader van de wet door pensioenfondsen te maken keuzes. Zo is gekozen voor het zogeheten paritaire bestuursmodel. De keuzes zijn doorvertaald in de oprichtingsakte en de governancedocumenten van het pensioenfonds.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft in het verslagjaar de eerder gemaakte keuzes niet heroverwogen of herzien.

Code Pensioenfondsen

De op 1 januari 2014 in werking getreden Code Pensioenfondsen beoogt de verhoudingen binnen het pensioenfonds en de communicatie met belanghebbenden transparanter te maken en bij te dragen aan het versterken van 'goed pensioenfondsbestuur'. De Code is geen doel op zich, maar een middel om pensioenfondsen beter te laten functioneren.

Het bestuur heeft in het jaarverslag 2014 voor het eerst verslag gedaan van de naleving van de Code Pensioenfondsen. In het eerste kwartaal van 2016 heeft een beoordeling van de naleving van de Code Pensioenfondsen in het verslagjaar plaatsgevonden.

Het bestuur merkt ten aanzien van de naleving van de normen van de Code Pensioenfondsen op dat in het verslagjaar aan 5 van de 83 normen van de code niet of niet volledig is voldaan. Hierna volgt een toelichting op het in het verslagjaar niet of niet volledig volgen van normen:

Norm 3 en 18 Het bestuur stelt een missie, visie en strategie op. Het bestuur beschrijft in het jaarverslag helder de missie, visie en strategie en beschrijft of en in hoeverre de gestelde doelen zijn bereikt: in verschillende documenten zijn doelstelling en beleid van het pensioenfonds beschreven, zoals ABTN en jaarverslag. Het pensioenfonds is in 2013 als tijdelijke oplossing in het leven geroepen. Het bestuur heeft in 2014 met de verschillende belanghebbenden een eerste verkenning gedaan van de mogelijke toekomstscenario's voor het pensioenfonds. In 2015 is hier samen met de werkgever en in een intensief traject een vervolg aan gegeven en zijn diverse opties voor toekomstige uitvoering verkend. De werkgever onderzoekt momenteel de verschillende mogelijkheden en het bestuur zal de voorstellen beoordelen. Het bestuur verwacht deelnemers in de tweede helft van 2016 nadere informatie te kunnen geven over de toekomst van het pensioenfonds.

Het bestuur heeft besloten dat het formaliseren en verfijnen van een missie, visie en strategie pas aan de orde komt als het nieuwe FTK definitief is en het bestuur een beter beeld heeft van het gewenste alternatief en het tijdpad daar naar toe. Ultimo 2015 is aan de eerste voorwaarde voldaan, maar aan de tweede voorwaarde niet. Het bestuur legt in het jaarverslag verantwoording af over het gevoerde beleid en de bereikte resultaten.

Norm 23 en 24 Het bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is. Ook zorgt het er voor dat het integrale risicomanagement adequaat georganiseerd is. Het bestuur houdt expliciet rekening met risico's en risicobeheersing bij het bepalen van beleid en het nemen van besluiten: risicomanagement heeft in het handelen van het bestuur de permanente aandacht van alle bestuursleden. In oktober 2014 heeft een workshop risicomanagement onder (bege)leiding van een externe adviseur plaatsgevonden. Na goedkeuring van een voorstel inzake integraal risicomanagement (IRM) in de eerste helft van 2015, heeft het bestuur eind 2015 ingestemd met een voorstel inzake aanpak van de inbedding van IRM. Het bestuur heeft begin 2016 de risicoanalyse integriteit vastgesteld. De andere risicocategorieën zijn vervolgens gedurende de eerste helft van 2016 overeenkomstig het integriteitrisico geanalyseerd en vastgesteld.

Norm 45 [...] een lid van de visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur op bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan: het bestuur heeft in 2014 bij het aanzoeken en aanstellen van de visitatiecommissie op verzoek van en in afstemming met het verantwoordingsorgaan gekozen voor een afwijkende invulling, inhoudende advies in plaats van bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan bij de benoeming van de leden van de visitatiecommissie voor de visitatie over 2014. Na afstemming met het verantwoordingsorgaan heeft het bestuur de visitatiecommissie verzocht ook de visitatie over 2015 uit te voeren.

Uitbesteding

Het bestuur heeft in het verslagjaar in het kader van de reguliere uitvoeringsactiviteiten van het pensioenfonds, de beleids- en fondsdocumentatie en het voldoen aan wet- en regelgeving intensief contact onderhouden met de uitbestedings- en contractpartijen van het fonds.

Het bestuur heeft in december 2015 en in januari 2016 de overeenkomsten met BlackRock, Mercer en Blue Sky Group met afgevaardigden van deze contractpartijen geëvalueerd. De uit deze evaluaties voortkomende aandachts- en actiepunten zijn in de loop van 2016 opgepakt, dan wel onderwerp van gesprek tussen het bestuur en de betreffende contractpartijen.

Herstelplan

In verband met het nieuwe FTK is het bestaande langetermijnherstelplan van het pensioenfonds per 31 december 2014 vervallen. Het pensioenfonds heeft op 29 juni 2015 een nieuw herstelplan 2015 bij DNB ingediend. DNB heeft op 21 augustus 2015 ingestemd met dit herstelplan.

Het bestuur acht het een reële ambitie om de situatie van reservetekort, dat wil zeggen dat de beleidsdekkingsgraad zich onder het niveau van het vereist eigen vermogen bevindt, binnen een termijn van 10 jaar te beëindigen. In het verslagjaar zijn de volgende maatregelen gehanteerd om uit herstel te komen:

PENSIOENFONDS AFM

1. Voor de duur van het herstelplan wordt jaarlijks een opslag van 10% op de kostendekkende premie in rekening gebracht⁷;
2. Het toeslagenbeleid van het pensioenfonds is dat de voorwaardelijke toeslagverlening pas (gedeeltelijk) plaatsvindt vanaf een dekkingsgraadniveau van 110%;
3. Het pensioenfonds hanteert een beleggingsbeleid met een dynamische mix, waarbij in de herstelfase minder risico wordt gelopen.

Uit de in de eerste helft van 2015 uitgevoerde ALM-studie bleek dat het vastgestelde premie-, toeslag- en beleggingsbeleid, inclusief de specifieke herstelmaatregelen er naar verwachting voor zorgen dat het pensioenfonds het vereist eigen vermogen in 2024 bereikt.

Premie

Op grond van de uitvoeringsovereenkomst en het Pensioenreglement 2014 heeft het pensioenfonds in januari 2015 een bedrag van afgerond € 9,0 miljoen aan kostendekkende premie en 10% herstelopslag (€ 0,9 miljoen) over het verslagjaar bij de werkgever als voorschot in rekening gebracht. Daarnaast is een bedrag van € 1,7 miljoen bij de werkgever in rekening gebracht in verband met een geschat effect van de wijzigingen in de grondslagen, waarmee de technische voorzieningen per 31 december 2014 worden berekend. De samenstelling van de premie en de actuariële grondslagen die aan de premieberekening ten grondslag liggen, zijn met de werkgever afgestemd.

In juni 2015 is, in vervolg op de in de voorschotnota 2015 aangekondigde correctie als gevolg van de uitwerking van het nieuwe FTK, een aanvullend voorschotpremiebedrag van afgerond € 0,9 miljoen bij de werkgever in rekening gebracht.

In totaal is afgerond € 9,8 miljoen aan kostendekkende premie en 10% herstelopslag (afgerond € 1,0 miljoen) over het verslagjaar bij de werkgever als voorschot in rekening gebracht. De werkgever heeft de in rekening gebrachte bedragen in het verslagjaar voldaan.

Bij de definitieve eindafrekening over het verslagjaar is afgerond € 9,6 miljoen aan kostendekkende premie en afgerond € 1,0 miljoen aan herstelopslag bij de werkgever in rekening gebracht. Het verschil met het in voorschot gebrachte bedrag aan kostendekkende premie wordt veroorzaakt door een lagere groei van het aantal FTE's in 2015 dan verondersteld en door hogere kosten.

Ontwikkeling dekkingsgraad

De nominale (of actuele) dekkingsgraad van het pensioenfonds daalde van 108,8% aan het begin van 2015 naar 98,9% aan het eind van 2015. De daling is voornamelijk het gevolg van het vervallen van de driemaandsmiddeling van de marktrente en de per 15 juli 2015 door DNB voorgeschreven, nieuwe UFR. Voor de verschillende effecten op de ontwikkeling van de nominale dekkingsgraad wordt verwezen naar pagina 81 van dit jaarverslag.

⁷ Deze maatregel is met ingang van 2016 niet meer actueel: in maart 2016 heeft het pensioenfonds een nieuw herstelplan 2016 bij DNB ingediend, dat op de nieuwe pensioenregeling met ingang van 2016 is gebaseerd.

PENSIOENFONDS AFM

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds bedroeg per 1 januari 2015 107,8% en daalde naar 102,3% aan het einde van het verslagjaar. Voor de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad in het verslagjaar wordt verwezen naar pagina 80 van dit jaarverslag.

Het vereist vermogen van het pensioenfonds op basis van de feitelijke beleggingsmix per 1 januari 2015 op basis van het nieuwe FTK kwam overeen met een dekkingsgraad van 119,4% tegenover 114,7% op basis van het oude FTK. Het vereist vermogen op basis van de feitelijke beleggingsmix bedroeg eind 2015 120,3%.

Het vereist vermogen van het pensioenfonds op basis van de strategische beleggingsmix per 1 januari 2015 kwam overeen met een dekkingsgraad van 119,2% tegenover 115,1% op basis van het oude FTK. Aan het einde van 2015 bedroeg het vereist vermogen op basis van de strategische beleggingsmix 119,3%.

Het minimum vereist vermogen van het pensioenfonds bedroeg aan het einde van het verslagjaar 104,4%. Begin 2015 bedroeg deze 104,5%.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds kent in 2015 twee soorten toeslagbeleid. Voor actieve deelnemers wordt jaarlijks een in beginsel onvoorwaardelijke toeslag verleend, die gelijk is aan de algemene (niet-incidentele) loonontwikkeling bij de werkgever over het voorafgaande kalenderjaar. Voor deze onvoorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. De toeslagverlening wordt uit bijdragen van de werkgever gefinancierd. De werkgever is hiervoor jaarlijks een koopsom aan het pensioenfonds verschuldigd die hiervan een deel in rekening brengt bij de werknemers. Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre de pensioenaanspraken worden aangepast.

In 2016 is een nieuw toeslagbeleid vastgesteld. Hierbij wordt verwezen naar de Gebeurtenissen na balansdatum.

De gewezen deelnemers en pensioengerechtigden en hun ex-partners hebben een voorwaardelijke aanspraak op toeslagverlening op basis van maximaal de procentuele stijging van de kosten van levensonderhoud, met een maximum van 6%.

Ook hier beslist het bestuur van het pensioenfonds evenwel jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. Voor de voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald, maar deze wordt uit beleggingsrendement gefinancierd. Het stijgingspercentage van de kosten van levensonderhoud wordt bepaald op basis van een vergelijking van het door het CBS vastgestelde en gepubliceerde consumentenprijsindexcijfer voor de maand oktober van het voorafgaande kalenderjaar met dat voor de maand oktober van het kalenderjaar voorafgaande aan het kalenderjaar waarin de laatste verhoging heeft plaatsgevonden.

Het bestuur heeft medio december 2014 met het oog op de op dat moment bestaande dekkingsgraad en de eind 2014 verwachte dekkingsgraad, lager dan 110%, besloten om de pensioenaanspraken van pensioengerechtigden, gewezen deelnemers en ex-partners van gewezen deelnemers of pensioengerechtigden per 1 januari 2015 conform de indexatiestafel op nul procent vast te stellen.

Het bestuur heeft vervolgens in maart 2015 besloten de toeslagverlening op de pensioenaanspraken voor actieve deelnemers per 1 januari 2015 op 0,58% vast te stellen.

Daarnaast heeft het bestuur in februari 2015 besloten het prepensioenkapitaal per 1 januari 2015 met 6% te verhogen.

Vormgeving beleggingsbeleid

Het bestuur heeft bij de vormgeving van het beleggingsbeleid rekening gehouden met:

1. De beperkte omvang van het deelnemersbestand;
2. De aard van de financiering en de wijze waarop de indexatie is ingericht.

Deze omstandigheden en karakteristieken hebben het bestuur gebracht tot een relatief eenvoudige beleggingsportefeuille. De beleggingsportefeuille wordt bij een stijgende of dalende dekkingsgraad stapsgewijs aangepast. Dit geeft het uitgestippelde beleggingsbeleid een dynamisch aspect.

Specifieke aspecten die van invloed zijn op de inrichting van het beleggingsbeleid

Gelet op de rol en verantwoordelijkheid van de werkgever als gedragstoezichthouder op de kapitaalmarkten en financiële ondernemingen, zijn extra waarborgen bij de inrichting van het vermogensbeheer van het pensioenfonds noodzakelijk. Het bestuur heeft de beleggingsorganisatie zodanig inricht, dat directe invloed van het bestuur op beleggingstransacties in individuele ondernemingen en overheden, dan wel beslissingen op het aanhouden van liquide middelen bij individuele financiële instellingen wordt vermeden, zonder afbreuk te doen aan zijn eindverantwoordelijkheid voor het vermogensbeheer en risicomangement.

Fiduciair vermogensbeheerder

Het bestuur heeft het operationele beleggingsbeleid uitbesteed aan de fiduciair vermogensbeheerder. Wel blijft het bestuur verantwoordelijk voor het vaststellen van het jaarlijkse beleggingsplan. De fiduciair vermogensbeheerder adviseert het bestuur op het gebied van strategische keuzes, portefeuilleopbouw- en samenstelling en implementatie.

Het bestuur heeft BlackRock aangesteld als fiduciair vermogensbeheerder om binnen de in het beleggingsplan opgestelde doelstellingen en beperkingen het tactische en operationele beleggingsbeleid uit te voeren. BlackRock voert tevens het vermogensbeheer van de matching en return portefeuille van het pensioenfonds uit.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Maatschappelijk verantwoord beleggen speelt een belangrijke rol bij de vormgeving van de strategische normportefeuille en de invulling van de beleggingsmandaten. Doelstelling van het pensioenfonds is het zeker stellen van de pensioenrechten van de deelnemers op de lange termijn. Het bestuur is van mening dat het nastreven van een optimaal rendement op de beleggingsportefeuille en het naleven van de principes van maatschappelijk verantwoord beleggen op langere termijn hand in hand gaan.

Het bestuur beschouwt de principes van het Global Compact van de Verenigde Naties, die de mensenrechten, arbeidsomstandigheden, het milieu en corruptie bestrijken, als een redelijke maatstaf voor de werkwijze van de onderneming en verwacht van de ondernemingen waarin wordt

PENSIOENFONDS AFM

belegd dat zij zich aan deze principes of vergelijkbare standaarden houden. Het pensioenfonds onderschrijft de Principles for Responsible Investment (PRI) van de Verenigde Naties en verwacht van aangestelde vermogensbeheerders dat deze zich inspannen om deze toe te passen. Het pensioenfonds meent dat de PRI een geschikt kader vormen voor de toepassing van verantwoord beleggingsbeleid.

Het pensioenfonds heeft de plicht te handelen in het langetermijnbelang van zijn deelnemers. Vanuit deze fiduciaire rol is het pensioenfonds van mening dat aandacht voor milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur (ESG) effect kan hebben op de resultaatontwikkeling van beleggingsportefeuilles (in verschillende mate voor verschillende bedrijven, sectoren, regio's en beleggingscategorieën en door de tijd heen). Voor zover dit de fiduciaire verplichtingen van het pensioenfonds mogelijk maakt, heeft het pensioenfonds zich verbonden tot onder meer het integreren van milieu, maatschappij en goed bestuur in de beleggingsanalyse van besluitvormingsprocessen en in het beleid van het pensioenfonds en zijn werkwijzen als actieve aandeelhouder en het streven naar adequate rapportages over milieu, maatschappij en goed bestuur bij ondernemingen waarin het pensioenfonds belegt.

Strategische normportefeuille 2015

De strategische normportefeuille (SNP) 2015 bouwt voort op het in de ALM-studie vastgestelde risicobudget. In de SNP wordt een goede spreiding over verschillende beleggingscategorieën vastgesteld om zo de risico's optimaal te beheersen. Het bestuur van het pensioenfonds heeft in overleg met BlackRock besloten de normportefeuille in 2015 ongewijzigd te laten ten opzichte van het voorgaande jaar en als volgt in te vullen:

Strategische normportefeuille 2015

Beleggingscategorie	Strategische normportefeuille 2015	
	Gewicht (%)	Beheervorm
Matching portefeuille	55	
Return portefeuille	45	
Onderverdeling Return portefeuille:	100	
Aandelen ontwikkelde landen	45	passief
Aandelen opkomende landen	11	passief
Global credits	22	actief
Global high yield	11	actief
Vastgoed	11	passief

Een investment belief van het pensioenfonds is "passief, tenzij...", wat betekent dat zoveel mogelijk wordt belegd in strategieën die het rendement van de benchmark volgen, tenzij er goede redenen zijn om dit niet te doen en te kiezen voor een actieve strategie. Alleen voor bedrijfsobligaties inclusief high yield is gekozen voor actief beheer. Een goede debiteurenselectie kan bijdragen aan

het inperken van het risico en het realiseren van outperformance. Daarnaast staan de kosten voor dit actieve beheer in redelijke verhouding tot het extra verwachte rendement.

Voor de aandelenportefeuille is gekozen voor een wereldwijde spreiding, met een overweging naar opkomende markten vanwege de aantrekkelijke waarderingen in deze regio.

Afdekking renterisico

De impact van veranderingen in de rentes op de dekkingsgraad wordt gemitigeerd door de hoge mate van renteaafdekking. Het renterisico van het pensioenfonds is voor 84% afgedekt. Hierdoor heeft de beleggingsportefeuille voor 84% dezelfde rentegevoeligheid als de pensioenverplichtingen. De mate van renteaafdekking van 84% bepaalt ook in belangrijke mate het absolute rendement van de beleggingsportefeuille. De afdekking in 2015 vond plaats op basis van UFR. In maart 2016 heeft het bestuur besloten om het renterisico op basis van de marktrente af te dekken. Hierdoor wordt beter tegemoet gekomen aan de karakteristieken van de verplichtingen van het pensioenfonds. De 84% UFR afdekking correspondeert met circa 60% marktrente afdekking.

De renteaafdekking wordt vormgegeven door een portefeuille bestaande uit Euro langlopende staatsleningen van landen met een hoge kredietwaardigheid en renteswaps, zijnde de matching portefeuille. De combinatie van deze staatsleningen en renteswaps beoogt de risico's die horen bij een renteaafdekking te spreiden. Renteaafdekking met staatsleningen voegt risico's toe, omdat de rendementen hierop geen perfecte samenhang kennen met de verplichtingen, terwijl renteaafdekking met swaps liquiditeits- en tegenpartijrisico toevoegt.

Ontwikkelingen in de financiële markten in het verslagjaar

Lage economische groei

De wereldwijde economische groei bleef laag in 2015. Daarbij werden de eerste tekenen van afwijkend monetair beleid zichtbaar, waarbij de Amerikaanse centrale bank (Fed) voor het eerst sinds 2006 de rente verhoogde, terwijl de Europese Centrale Bank (ECB) haar stimuleringsbeleid voortzette. Tegelijkertijd nam de volatiliteit in de financiële markten toe. Dit is een trend waarvan wordt verwacht dat deze zich voortzet in het komende jaar. De economische groei in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en de Eurozone bleef onder het niveau van voor de financiële crisis.

De economieën in opkomende landen groeiden harder dan in ontwikkelde landen, hoewel ook hier de groei in de belangrijkste landen vertraagde. China zag de groei dalen tot onder de trend, ondanks pogingen van de beleidsmakers om de groei te stimuleren. Dit leidde tot nervositeit in de financiële markten.

Geopolitieke en economische spanningen in het Midden-Oosten, Brazilië en Griekenland waren een ander thema. En de olieprijs was een grote verliezer; de prijs daalde fors, omdat de OPEC het aanbod onverminderd liet toenemen terwijl de vraag vanuit de opkomende landen afnam.

Een ander belangrijk thema was de sterke stijging van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de Euro. Dit werd veroorzaakt door de hogere groei van de Amerikaanse economie, de verwachting dat de Fed de rente zou verhogen en het ruime monetaire beleid van de ECB.

De inflatie bleef zowel in de Verenigde Staten als de Eurozone achter bij de doelstellingen van de centrale banken. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door de lage olieprijs.

PENSIOENFONDS AFM

Monetair beleid

Het monetaire beleid had de grootste invloed op de prijzen van beleggingen in 2015. Het beleid was zeer ruim, hoewel de Fed in het vierde kwartaal van 2015 de rente verhoogde. Daarmee week ze af van de andere centrale banken. In maart 2015 lanceerde de ECB haar opkoopprogramma en dit werd in december 2015 verlengd tot maart 2017. Daarnaast verlaagde de ECB de depositorente tot negatief. China, evenals andere centrale banken in Zuid-Korea, India en Rusland verlaagden de rente, terwijl in Japan de rente gelijk bleef.

Impact op de financiële markten

De impact op de financiële markten was divers. Het ruime monetaire beleid in de Eurozone was goed voor aandelen, terwijl Amerikaanse aandelen over het hele jaar vlak bleven. Ondanks een volatiel jaareinde eindigden de meeste aandelenindices positief. De rente op obligaties in ontwikkelde landen steeg licht als reactie op de hogere volatiliteit, zwakte in de opkomende markten en het ruime stimuleringsbeleid van de ECB. In de Eurozone steeg de tienjaars Duitse rente van 0,5% naar 0,6%. Ook de lange rente steeg. De macro-economische omgeving was positief voor vastgoed. De sector profiteerde vooral van de lange rentestand.

Valuta's

In de ontwikkelde landen steeg de Amerikaanse dollar met 10% ten opzichte van de euro, 6% ten opzichte van de Sterling, maar bleef vlak ten opzichte van de Japanse Yen. Dit was grotendeels verklaarbaar door het verschil in monetair beleid.

Beleggingsresultaten

De nominale dekkingsgraad van het fonds op basis van UFR-verplichtingen bedroeg eind 2015 98,9%, wat een daling betekent ten opzichte van de 108,8% per 1 januari 2015. De verplichtingen berekend per ultimo 2015 (UFR-verplichtingen) namen gedurende het jaar toe met 16,1%, onder meer als gevolg van de daling van de rentecurve (rentetermijnstructuur DNB).

Bij een licht stijgende marktrente, zoals in 2015, is het beleggingsrendement op de vastrentende waarden portefeuille licht negatief. De rendementen op aandelen in ontwikkelde landen en wereldwijde vastgoedaandelen waren positief, terwijl aandelen in opkomende markten, bedrijfs- en high yield obligaties een min noteerden.

In de volgende tabel wordt per beleggingscategorie de waarde per ultimo 2015, het rendement over 2015 en het rendement van de benchmark weergegeven.

PENSIOENFONDS AFM

Beleggingsresultaten 2015

Beleggingscategorie	Waarde ultimo 2015 (miljoenen euro's)	Rendement	Benchmark
TOTAAL	155,9	0,6%	
Matching portefeuille	82,2	-2,8%	n.v.t.
Return portefeuille	73,6	4,5%	4,9%
Aandelen ontwikkelde landen	33,8	10,0%	10,1%
Aandelen opkomende landen	7,1	-5,2%	-5,4%
Bedrijfsobligaties wereldwijd	16,6	-1,1%	-0,5%
High yield obligaties wereldwijd	7,8	-4,0%	-2,5%
Vastgoed wereldwijd	8,3	10,8%	10,5%

De matching portefeuille van het pensioenfonds bestaat uit Euro langlopende staatsleningen van landen met een hoge kredietwaardigheid en renteswaps. De renteswaps zijn toegevoegd om te komen tot een betere rentehedge en een goed gediversifieerde portefeuille.

De return portefeuille belegt in aandelen van ontwikkelde en opkomende landen, bedrijfsobligaties, high yield obligaties en vastgoed. De aandelen- en vastgoedallocatie is belegd in passieve strategieën. Bedrijfsobligaties en high yield obligaties zijn belegd in actieve strategieën. Actief beheer voegde in 2015 geen waarde toe. De verwachting is dat dit op de lange termijn wel gebeurt. Het bestuur heeft overwogen om voor deze beleggingscategorieën over te stappen naar passief beheer, maar de mogelijkheden hiertoe zijn beperkt en tegen hoge beheerkosten. Besloten is om de huidige actieve beleggingsfondsen voorlopig te handhaven.

Integraal risicomanagement

Een adequate beleidsvorming en goede beheersing van de bedrijfsprocessen door een pensioenfonds zijn noodzakelijk om de doelstellingen te kunnen realiseren en de verplichtingen na te kunnen komen. Integraal risicomanagement (IRM) is het proces waarmee door het pensioenfonds richting wordt gegeven aan de risicobeheersing. Naast de identificatie van risico's en de mate van beheersing ervan, is het een proces van beoordeling en bijsturing. Het betreft een iteratief proces dat door talloze beleidsonderdelen van het pensioenfonds 'heen loopt'.

Risicoanalyse

De risicoanalyse is binnen het pensioenfonds ingestoken aan de hand van een aantal financiële en niet-financiële risicocategorieën. Als financiële risicocategorieën zijn onderkend: matching- en renterisico, marktrisico, kredietrisico en verzekeringstechnisch risico. Niet-financiële risicocategorieën zijn: omgevingsrisico, operationeel risico, uitbestedingsrisico, IT-risico, integriteitsrisico en juridisch risico. Per risicocategorie zijn de bruto risico's geïnventariseerd en is een inschatting gemaakt van de impact van dat risico. Vervolgens zijn de getroffen beheersmaatregelen bepaald en geëvalueerd. Als resultante is het netto risico voor de desbetreffende risicocategorie vastgesteld. Het netto risico wordt per kwartaal herbeoordeeld.

De beheersingsmaatregelen bestaan uit risicospecifieke beheersing, organisatie en management, en solvabiliteits- en liquiditeitsbeheer. De bij de risicoanalyse van belang zijnde risk drivers zijn: ontwikkelingen in de externe omgeving, bedrijfsmodel en strategie, gedrag, cultuur en governance, en infrastructuur en IT.

Bij de risicoanalyse is de risicohouding van het bestuur steeds uitgangspunt. Het bestuur kenmerkt zijn risicohouding als redelijk risicobewust en behoorlijk risico-avers. Hierbij speelt, naast het streven naar behoud van een nominaal pensioen, het aspect 'reputatie' een belangrijke rol.

De rente-, markt- en valutarisico's worden als gevolg van het gekozen beleggingsbeleid niet volledig gemitigeerd. Voor een nadere omschrijving van de verschillende risico's wordt verwezen naar pagina 78 tot en met 87 van dit jaarverslag.

Financieel crisisplan

Het pensioenfonds is verplicht een financieel crisisplan op te stellen. Het doel van dit crisisplan is dat het bestuur van het pensioenfonds vooraf beschrijft welke maatregelen bij een financiële crisis beschikbaar zijn, wat de impact van deze maatregelen is, welke besluitvormingsprocessen en procedures doorlopen moeten worden en welke communicatietrajecten gevolgd moeten worden. Zodoende kan het bestuur slagvaardig opereren wanneer een crisis daadwerkelijk optreedt.

Het crisisplan van het pensioenfonds bevat een beschrijving van de maatregelen die het bestuur op korte termijn effectief zou kunnen inzetten indien de dekkinggraad in korte tijd beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstelling van het fonds in gevaar komt. Belangrijke aspecten van het financieel crisisplan zijn evenwichtige belangenafweging tussen (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever en de mogelijke communicatie naar betrokkenen.

Het in het kader van het nieuwe FTK geactualiseerde financieel crisisplan van het pensioenfonds is eind juni 2015 naar DNB gezonden.

Communicatiebeleid

Het bestuur heeft in april 2015 het beleidsplan communicatie geactualiseerd vastgesteld. Het beleidsplan geeft inzicht in de doelstellingen van de communicatie, de communicatieprocessen richting de belanghebbenden en de communicatiemiddelen van het fonds. Het beleidsplan communicatie van het pensioenfonds is geïntegreerd met de evaluatie van het communicatie jaarplan 2014 en het communicatie jaarplan 2015. In de jaarplannen zijn de specifieke aandachtspunten en acties voor het betreffende kalenderjaar opgenomen. Het bestuur heeft dit integrale document met het verantwoordingsorgaan besproken en na verwerking van de overeengekomen aanpassingen op de website van het pensioenfonds geplaatst.

Voor de lange termijn streeft het pensioenfonds naar een open en rechtstreekse communicatie met alle belanghebbenden van het pensioenfonds, nadenken over de financiële planning van de oude dag door deelnemers en gewezen deelnemers, een actieve dialoog met de leden van het verantwoordingsorgaan, de ondernemingsraad van de werkgever en de werkgever, uitvoeringskosten die passen bij een klein ondernemingspensioenfonds, heldere antwoorden op

vragen vanuit het publieke domein over het pensioenfonds en een terughoudende opstelling om deel te nemen aan een maatschappelijke discussie of openbaar debat over pensioen in het algemeen of pensioenregelgeving.

In 2015 heeft de nadruk gelegen op communiceren over de financiële soliditeit en stabiliteit van het pensioenfonds, het in staat stellen van de deelnemers om te kunnen beoordelen wat de veranderingen betekenen voor hun individuele pensioen en voldoen aan de nieuwe eisen van de Wet Pensioencommunicatie, die medio 2015 in werking is getreden.

Daarnaast verstrekte het pensioenfonds de wettelijk verplichte informatie aan belanghebbenden. In het verslagjaar is de inhoud van deze wettelijke verplichte communicatie-uitingen opgesteld in overleg met de uitvoeringsorganisatie.

Het pensioenfonds heeft in het verslagjaar uitvoering gegeven aan het communicatiejaarplan door de volgende communicatieactiviteiten te ondernemen:

- De wettelijk verplichte communicatie-uitingen, in het bijzonder de startbrief, zijn aangepast aan de Wet Pensioencommunicatie.
- De wettelijk verplichte documenten zijn opgesteld en tijdig verzonden.
- De bijgewerkte website van het pensioenfonds bevat zo veel mogelijk generieke informatie over het pensioenfonds, zoals een omschrijving van het fondsbeleid, Pensioen 1-2-3, pensioenplanning, fondsdocumenten, brochures, formulieren, informatie over life events, informatie over de ontwikkeling van de dekkingsgraad, actuele ontwikkelingen, nieuwsberichten en algemene correspondentie.
- Het bestuur heeft de deelnemers begin januari 2015 een kaart gestuurd om hen te informeren over het nieuwe pensioenreglement en hen te attenderen op de mogelijkheid om Nieuwsalerts te ontvangen.
- Het bestuur heeft actief gecommuniceerd over de uitkomsten van de dialoog in het kader van het nieuwe FTK.
- Het bestuur heeft de deelnemers in september 2015 een brief gezonden bij het uniform pensioenoverzicht. In de brief kwamen het uniform pensioenoverzicht, de Pensioendriedaagse in november 2015 en de gevolgen van het nieuwe FTK aan de orde.
- Tijdens de Pensioendriedaagse in november 2015 was het pensioenfonds met een stand bij de werkgever aanwezig om vragen van deelnemers te beantwoorden. Zeven personen hebben de stand bezocht met vragen over hun pensioen.

Uitgangspunt van generieke communicatie met deelnemers is dat dit zoveel mogelijk digitaal gebeurt via de website van het pensioenfonds. De website van het pensioenfonds wordt dagelijks bezocht. Informatie via de website is een passieve vorm van communiceren: het wordt door het pensioenfonds aan de deelnemers aangeboden, waarbij het initiatief om de informatie te halen bij de deelnemers ligt. Het bestuur heeft ook actief informatie naar de deelnemers gebracht via brieven. De deelnemers maken ook gebruik van de gelegenheid om hun individuele vragen over hun pensioen te stellen bij de pensioenuitvoerder.

Naast schriftelijke communicatie vindt het bestuur het nuttig om met deelnemers in dialoog te gaan. Hiervoor zijn in april 2016 bijeenkomsten met actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden gehouden over de financiële positie en het beleggingsbeleid van het pensioenfonds, de inhoud van de nieuwe pensioenregeling die per 1 januari 2016 van kracht is geworden, de toekomstige uitvoering van het AFM pensioen in verband met het tijdelijke karakter van het pensioenfonds en de bestuurssamenstelling en de wijzigingen in het bestuur. Het bestuur heeft de genoemde gespreksonderwerpen toegelicht in de in maart 2016 aan de deelnemers gezonden brief, waarin het de deelnemers heeft uitgenodigd voor de bijeenkomsten in april 2016. Op 24 mei 2016 is een tweede bijeenkomst gehouden voor de actieve deelnemers, die de bijeenkomst in april 2016 niet konden bijwonen.

Het bestuur ontvangt op informele wijze feedback over zijn schriftelijke communicatie-uitingen, doordat bestuursleden door collega's op de werkplek worden aangesproken. Het bestuur neemt deze feedback mee, evenals de feedback die het van het verantwoordingsorgaan ontvangt. Net als in 2014 heeft het bestuur in het verslagjaar ervaren dat de deelnemers zeer betrokken zijn bij het fonds en oprechte interesse hebben voor de arbeidsvoorwaarde pensioen.

Compliance en gedragscode

Compliancerisico's kunnen ertoe leiden dat het pensioenfonds niet tijdig, niet juist of onvolledig aan (wijzigingen in) externe of interne wet- en regelgeving voldoet. Dit kan tot gevolg hebben dat het pensioenfonds financiële- of reputationele schade lijdt of wettelijke of regulatoire sancties opgelegd krijgt. Het compliancerisico wordt gezien als een integraal onderdeel van het risicomangementraamwerk. Het pensioenfonds bevordert de naleving van interne regels en externe wet- en regelgeving door de bewustwording voortdurend te stimuleren en door toe te zien op de naleving ervan. Voorbeelden hiervan zijn de gedragscode, het integriteitsbeleid en het tegengaan van (de schijn van) belangenverstrengeling.

De compliance functie houdt toezicht op de naleving van de gedragscode van het pensioenfonds, die van toepassing is op de leden van het bestuur, de manager van het pensioenfonds, de bestuurssecretaris en de leden van het verantwoordingsorgaan. Uitgangspunt van de gedragscode is de model gedragscode van de Pensioenfederatie. De gedragscode heeft tot doel het voorkomen van (de schijn van) verstrengeling van belangen van het pensioenfonds en privébelangen, alsmede het voorkomen van ongeoorloofde handelingen, zoals koersmanipulatie.

De meeste bestuurders van het pensioenfonds zijn ook onderworpen aan de verschillende regelingen ten aanzien van de compliance van de werkgever, die op een aantal punten verder gaan dan de gedragscode voor het pensioenfonds. Om die reden streeft het bestuur naar consistentie tussen de gedragscode en de complianceregelingen van de werkgever. Gelet op deze samenhang heeft het bestuur in 2014, met instemming van de werkgever, de compliance officer van de werkgever als de compliance officer van het pensioenfonds benoemd voor de naleving van de gedragscode.

De compliance officer ziet er op toe dat de gedragscode door alle verbonden personen is ondertekend en wordt nageleefd en dat mogelijke (schijn van) belangenverstrengeling wordt

voorkomen. De compliance officer documenteert zijn werkmethoden en werkzaamheden, en administreert en archiveert alle informatie die door verbonden personen en derden is verstrekt. Daarnaast adviseert en informeert de compliance officer, gevraagd en ongevraagd, verbonden personen over de uitleg en toepassing van de gedragscode en over het voorkomen van (de schijn van) belangenverstrengeling. In het verslagjaar 2015 zijn geen overtredingen van de gedragscode geconstateerd.

De compliance officer doet minimaal eenmaal per jaar verslag van zijn bevindingen aan het bestuur.

Een opgave van de relevante nevenfuncties is opgenomen in de bijlage bij dit jaarverslag.

Eind 2015 heeft het bestuur een risicoanalyse uitgevoerd, waarin onder andere integriteitsrisico's zijn betrokken. De uitkomsten betreft het bestuur in zijn risicobeleid.

Het bestuur heeft het Nederlands Compliance Instituut met ingang van verslagjaar 2016 aangesteld als compliance officer. Met deze aanstelling zijn alle compliance-activiteiten bij de compliance officer van het pensioenfonds belegd.

Geschillen en klachten

In de geschillen- en klachtenregeling van het pensioenfonds worden regels vastgelegd voor het indienen en het behandelen van geschillen of klachten. Van een geschil is sprake als de belanghebbende het niet eens is met de wijze waarop de statuten of het pensioenreglement worden toegepast. Van een klacht is sprake als de belanghebbende niet tevreden is met de dienstverlening van het pensioenfonds of als belanghebbende meent onjuist te zijn behandeld. Een geschil of klacht wordt in eerste instantie namens het pensioenfonds behandeld door de uitvoeringsorganisatie, waarna beroep bij het bestuur openstaat. Als een belanghebbende het niet eens is met het oordeel van het bestuur over de behandeling van het geschil of de klacht, dan kan de belanghebbende zich wenden tot de Ombudsman Pensioenen. Een geschil kan ook worden voorgelegd aan de civiele rechter of een arbitragecommissie.

Het pensioenfonds heeft op 18 december 2015 een brief van de Ombudsman Pensioenen, gericht aan PMA in liquidatie, ontvangen naar aanleiding van een ontvangen klacht van een pensioengerechtigde deelnemer. Het pensioenfonds heeft op 22 december 2015 schriftelijk gereageerd op deze brief. De Ombudsman Pensioenen heeft de deelnemer vervolgens op 6 januari 2016 geïnformeerd dat de reactie van het pensioenfonds bij hem niet tot nadere vragen leidt.

Met de brief van 6 januari 2016 zijn er geen geschillen of klachten uit 2015 meer onderhanden.

Intern toezicht

Het interne toezicht van het pensioenfonds wordt uitgevoerd door een visitatiecommissie, die jaarlijks een visitatie bij het pensioenfonds uitvoert. Het bestuur heeft Basis & Beleid Organisatieadviseurs als visitatiecommissie aangesteld.

De visitatiecommissie, bestaande uit drie onafhankelijke deskundigen van Basis & Beleid, heeft in de eerste maanden van 2016 een visitatie over het boekjaar uitgevoerd. Na een eerste gesprek van bestuur en visitatiecommissie, gevolgd door een documentenanalyse, heeft de visitatiecommissie gesprekken gevoerd met de manager van het pensioenfonds, de adviserend actuaaris, het verantwoordingsorgaan en de leden van het bestuur. Na bespreking van het concept visitatierapport op 11 mei 2016 van de visitatiecommissie met het bestuur en het verantwoordingsorgaan heeft de visitatiecommissie op 23 mei 2016 het bestuur het definitieve visitatierapport en een samenvatting van het rapport voor het jaarverslag van het pensioenfonds doen toekomen. Het definitieve rapport is naar het verantwoordingsorgaan gezonden en, op grond van artikel 104 lid 6 van de Pensioenwet, tevens naar de werkgever.

In het najaar van 2016 voeren het bestuur en de visitatiecommissie een evaluatie- en terugkoppelingsgesprek.

De bevindingen van de visitatiecommissie over 2015 en de reactie van het bestuur zijn opgenomen op pagina 41 en 42 van dit jaarverslag.

Verantwoordingsorgaan

De statuten van het pensioenfonds bepalen dat het verantwoordingsorgaan, mede met het oog op de Wet versterking bestuur pensioenfonds, uit zes leden bestaat: twee zetels namens de deelnemers, twee zetels namens de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers en twee zetels namens de werkgever.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit drie vrouwen en drie mannen. Van de zes leden van het verantwoordingsorgaan zijn twee leden jonger dan 40 jaar.

In het verslagjaar hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in de samenstelling van het verantwoordingsorgaan.

Naast overleg in eigen kring heeft het verantwoordingsorgaan in het verslagjaar vier bijeenkomsten met het bestuur van het pensioenfonds gehad, waarin onder meer is gesproken over het fondsbeleid, te maken beleidskeuzes, belangrijke ontwikkelingen binnen het pensioenfonds en de omgeving waarin het pensioenfonds opereert, de taken en bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan, de relatie van bestuur en verantwoordingsorgaan, de adviesaanvragen van het bestuur en de door het verantwoordingsorgaan afgegeven adviezen. Het bestuur heeft het verantwoordingsorgaan in het verslagjaar daarnaast in extra bijeenkomsten en buiten vergaderingen om meegenomen in de activiteiten en de besluitvorming rondom het nieuwe FTK en de totstandkoming van de uitvoeringsovereenkomst en de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2016.

Het verantwoordingsorgaan beschikt via het bestuursportal over de agenda, de vergaderdocumenten en de notulen van de gezamenlijke bijeenkomsten, de besluitenlijst van het bestuur, documentatie van adviesaanvragen van het bestuur en afgegeven adviezen, correspondentie, fondsdocumenten en van belang zijnde pensioendossiers.

Het verantwoordingsorgaan heeft in 2015 op verzoek van het bestuur advies afgegeven ten aanzien van de risicohouding en de hersteltermijn van het pensioenfonds, en de

uitvoeringsovereenkomst, zoals geldend per 1 januari 2016. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan de in het kader van het nieuwe FTK geactualiseerde ABTN beoordeeld. In de eerste maanden van 2016 heeft het verantwoordingsorgaan tevens advies afgegeven ten aanzien van de evenwichtigheid in de vaststelling van de voorschotpremie 2016 en het Pensioenreglement 2016. Het bestuur heeft het verantwoordingsorgaan schriftelijk op de hoogte gebracht van de wijze van opvolging van de afgegeven adviezen en de beoordeling en van de uiteindelijke besluitvorming.

Het verslag van het verantwoordingsorgaan over het in het boekjaar gevoerde beleid, de uitvoering ervan en de voor de toekomst gemaakte beleidskeuzes en de reactie van het bestuur zijn opgenomen op pagina 43 tot en met 47 van dit jaarverslag.

Contacten met toezichthouders

Toezicht is een essentieel onderdeel van een gezonde en betrouwbare financiële sector. Het bestuur hecht aan een normale en open relatie met de toezichthouders. Stichting Autoriteit Financiële Markten is naast aangesloten werkgever een van de toezichthouders van het pensioenfonds. Om het autonome karakter van het pensioenfonds te benadrukken en om er voor te zorgen dat de beide rollen van AFM gescheiden blijven, is besloten dat alle communicatie met toezichthouder AFM via de bestuurssecretaris van het pensioenfonds loopt. Verder zijn medewerkers van de werkgever, die in hun dagelijkse werk direct toezicht houden op pensioenuitvoerders, uitgesloten van kandidaatstelling voor zetels in het bestuur en het verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds. Het bestuur heeft in eigen kring en in de contacten met de toezichthouders aandacht voor (vermeende) belangenconflicten die kunnen voortvloeien uit de verschillende rollen van bestuursleden als werknemer, collega en bestuurder.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft in 2015 in het kader van (toetsing van) fondsdocumenten en de benoemingsvoordracht van een kandidaat bestuurslid, diverse beleidsterreinen en DNB-onderzoeken contact onderhouden met DNB.

DNB heeft in het kader van het onderzoek belangenverstremming bij alle pensioenfonds onderzocht gedaan om de beheersing van risico's op het gebied van belangenverstremming in kaart te brengen. Het pensioenfonds heeft begin juli 2014 het in het kader van dit onderzoek ingevulde self assessment belangenverstremming aan DNB doen toekomen. DNB heeft de uitkomsten van dit onderzoek in februari 2015 gedeeld met de pensioensector. Op verzoek van DNB heeft het pensioenfonds begin maart 2015 diverse documenten inzake de integriteitsrisicoanalyse bij DNB ingediend. DNB heeft hierop op 13 augustus 2015 gereageerd.

Het pensioenfonds ontving begin april 2015 de brief van toezichthouder Autoriteit Financiële Markten van 30 maart 2015 over de implementatie van de Wet Pensioencommunicatie en AFM seminars hieromtrent.

Het pensioenfonds heeft eind juni en eind september 2015 de documentatie in het kader van het nieuwe FTK bij DNB ingediend. DNB heeft per brief van 21 augustus 2015 ingestemd met het herstelplan 2015 van het pensioenfonds.

Vanaf augustus 2015 is documentatie in verband met het vertrek van de heer Vooijs uit het bestuur en de benoemingsvoordracht van mevrouw Majoor als bestuurslid bij DNB ingediend. DNB heeft op 1 december 2015 schriftelijk ingestemd met de benoemingsvoordracht van mevrouw Majoor.

Bij brief van 19 november 2015 heeft DNB het pensioenfonds geïnformeerd over het onderzoek naar duurzaam beleggen door Nederlandse pensioenfondsen en de wettelijke bepalingen ten opzichte van de transparantie over het duurzaam beleggingsbeleid.

Het pensioenfonds heeft DNB op 22 januari 2016 de getekende uitvoeringsovereenkomst van werkgever en pensioenfonds, zoals geldend per 1 januari 2016, toegezonden. Vervolgens is in maart 2016 een gewaarmerkte versie van het door het bestuur van het pensioenfonds op 21 maart 2016 vastgestelde nieuwe Pensioenreglement 2016 en het Uitvoeringsbesluit Prepensioenregeling, beiden geldend per 1 januari 2016, bij DNB ingediend.

Tot slot heeft het pensioenfonds op 31 maart 2016 het herstelplan 2016 bij DNB ingediend, op 18 april 2016 gevolgd door het vastgestelde Uitvoeringsbesluit. DNB heeft per brief van 18 mei 2016 ingestemd met het herstelplan 2016 van het pensioenfonds.

Kosten en kostentransparantie

De kosten die het pensioenfonds in 2015 heeft gemaakt bestaan uit de kosten voor pensioenuitvoering en de kosten voor vermogensbeheer.

Uitvoeringskosten

De totale pensioenuitvoeringskosten zijn toegenomen van € 621.000 in 2014 naar € 881.000 in 2015 en kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Pensioenuitvoeringskosten	2015	2014
Kosten pensioenuitvoering	301.000	253.000
Kosten bestuursondersteuning	208.000	169.000
Advies- en controlekosten	242.000	150.000
Overige kosten	60.000	49.000
Kosten nieuwe pensioenregeling	70.000	-
Totaal vóór toerekening aan vermogensbeheer	881.000	621.000

De hogere kosten in 2015 zijn met name het gevolg van de implementatie van het nieuwe FTK, het in het verslagjaar aantrekken van een manager van het pensioenfonds en een niet voorziene factuur van de uitvoeringsorganisatie in verband met implementatie en aanpassing van de

pensioenregeling aan de nieuwe wettelijke regels 2015 ('Witteveen'). Door het aantrekken van een manager zijn operationele taken overgedragen en is de bestuurlijke kwetsbaarheid verminderd. De in 2015 gemaakte kosten in het kader van de nieuwe pensioenregeling per 2016 bedragen € 70.000 en worden door de werkgever additioneel vergoed. De voor rekening van het pensioenfonds komende uitvoeringskosten bedragen derhalve € 811.000. Deze kosten worden door de werkgever voldaan vanuit de premie.

Beheersing uitvoeringskosten

Het bestuur van het pensioenfonds maakt een constante afweging tussen de noodzaak van werkzaamheden en de kosten ervan en probeert daarin een balans te vinden tussen kostenbewustzijn en de verwachtingen van de stakeholders van het pensioenfonds.

Het bestuur van het pensioenfonds bewaakt de kosten door een strakke aansturing van de externe providers waaronder een kritische beoordeling van de ontvangen facturen en periodieke vergelijking tussen werkelijke en begrote kosten.

Vermogensbeheerkosten

De vermogensbeheerkosten, die ten laste komen van het beleggingsresultaat en dus voor rekening van alle deelnemers, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Kosten vermogensbeheer	2015	2014
Kosten fiduciair vermogensbeheerder	557.000	277.000
Kosten fondsmanagers	274.000	121.000
Transactiekosten	42.000	127.000
Kosten custodian	118.000	69.000
Totale kosten vermogensbeheer	991.000	594.000
Totaal kosten vermogensbeheer in relatie tot gemiddeld belegd vermogen	0,66%	0,48%
Transactiekosten in relatie tot gemiddeld belegd vermogen	0,03%	0,10%
Vermogensbeheerskosten (excl transactiekosten) in relatie tot gemiddeld belegd vermogen	0,63%	0,38%

De kosten voor vermogensbeheer 2015 zijn hoger dan in 2014 omdat in 2015 gedurende het gehele boekjaar beheerinspanningen op de portefeuille hebben plaatsgevonden. In 2014 vonden beperkte beheerinspanningen plaats tegen een overeengekomen lagere beheervergoeding als gevolg van de voorbereidingen die moesten worden getroffen voordat de overgedragen portefeuille kon worden ingericht conform de beleggingsstrategie van het pensioenfonds. Vanwege de inrichting van de portefeuille in 2014 zijn de transactiekosten in 2014 hoger dan in 2015.

Het gemiddeld belegd vermogen is in 2015 bepaald als gemiddelde van de primo en ultimo stand en bedraagt € 150,5 miljoen. In 2014 was het gemiddeld belegd vermogen € 123,6 miljoen.

Beheersing vermogensbeheerkosten

Aan de fiduciair vermogensbeheerder is onder meer de implementatie en uitvoering van het beleggingsbeleid uitbesteed. Dit omvat bijvoorbeeld advisering inzake de inrichting van de

beleggingsportefeuille gegeven de risicohouding zoals vastgesteld door het pensioenfonds, de selectie van fondsmanagers en selectie van tegenpartijen. Daarnaast heeft de fiduciair manager binnen vastgestelde grenzen de vrijheid om tijdelijk van de normportefeuille af te wijken indien marktomstandigheden hiertoe aanleiding geven. De fiduciair manager legt per kwartaal verantwoording af over zijn beleid. De beloning van de fiduciair vermogensbeheerder van het fonds is direct gerelateerd aan de hoogte van het belegd vermogen.

De kosten van de fondsmanagers alsmede de transactiekosten zijn de kosten die verband houden met het toe- en uittreden in de door de fiduciair manager geselecteerde beleggingsfondsen alsmede de operationele kosten die in de fondsen zijn gemaakt of worden toegerekend. Deze kosten worden opgenomen in de Net Asset Value (NAV) van het fonds en drukken daarmee direct op het behaalde rendement in die fondsen. Het bestuur van het pensioenfonds beoordeelt deze kosten dan ook in belangrijke mate in samenhang met de behaalde rendementen in die fondsen, evenwel zonder de absolute hoogte en het effect op het rendement te veronachtzamen. Voor een nadere toelichting op de behaalde beleggingsresultaten wordt verwezen naar pagina 29. Hieruit blijkt dat het merendeel van de fondsen een rendement heeft behaald gelijk aan de benchmark. Een kanttekening plaatst het pensioenfondsbestuur bij de actief beheerde fondsen, die achterblijven bij de benchmark maar wel een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het totaalrendement. Het bestuur van het pensioenfonds heeft de fiduciair beheerder hierop aangesproken, maar heeft gegeven de korte horizon, de portefeuille is in juli 2014 ingericht, besloten zijn beleggingen in deze fondsen vooralsnog te continueren.

De kosten van de custodian zijn de kosten van administratie en beheer van de beleggingsportefeuille en worden door het pensioenfonds direct aan de betrokken partijen voldaan. Deze kosten worden door het pensioenfonds beoordeeld aan de hand van de kwaliteit en omvang van de geleverde prestatie enerzijds en marktgemiddelden anderzijds. Het pensioenfonds is begin 2015 van custodian gewisseld.

Kostentransparantie

Het bestuur van het pensioenfonds onderschrijft de wenselijkheid van kostentransparantie naar de belanghebbenden van het pensioenfonds en volgt - voor zover dit tegen redelijke kosten en moeite mogelijk is - de aanbevelingen van de Pensioenfederatie met betrekking tot kostentransparantie.

Zowel in de aanbevelingen als in het Besluit uitvoering Pensioenwet worden de volgende kosten onderscheiden: kosten van pensioenbeheer, oftewel administratieve uitvoeringskosten, kosten van vermogensbeheer en transactiekosten.

De kosten van vermogensbeheer en de transactiekosten zijn hiervoor al vermeld. De kosten van pensioenbeheer zijn onderdeel van de eerder genoemde pensioenuitvoeringskosten. Naast de kosten van pensioenbeheer bestaan de pensioenuitvoeringskosten ook uit algemene kosten. Deze algemene kosten worden naar rato toegekend aan pensioenbeheer en vermogensbeheer. Na toedeling van de algemene kosten bedragen de kosten van pensioenbeheer € 486.000 (2014: € 412.000), de kosten van vermogensbeheer € 1.274.000 (2014: € 643.000) en de

transactiekosten € 42.000 (2014: € 127.000). De totale vermogensbeheerkosten bedragen € 1.316.000 (2014: € 770.000).

De pensioenbeheerkosten worden per deelnemer weergegeven en bedragen:

	2015	2014
Pensioenbeheerkosten per deelnemer (excl. gewezen deelnemers)	743	653
Pensioenbeheerkosten per deelnemer (incl. gewezen deelnemers)	468	423

De hoogte van de kosten per deelnemer wordt sterk beïnvloed door de beperkte omvang van het pensioenfonds en de opbouw van het totaal aantal deelnemers. Naar verhouding heeft het pensioenfonds een aanzienlijk aantal gewezen deelnemers en een zeer kleine groep pensioengerechtigden. Het pensioenfonds heeft ultimo 2015 in totaal 1.070 deelnemers waarvan 411 gewezen deelnemers en 45 pensioengerechtigden. Bij de berekening van de kosten per deelnemer is het aantal deelnemers bepaald als gemiddelde van de primo en ultimo aantallen.

De kosten van vermogensbeheer en de transactiekosten zijn als percentage van het gemiddeld belegd vermogen als volgt weer te geven:

	2015	2014
Totaal kosten vermogensbeheer in relatie tot gemiddeld belegd vermogen	0,87%	0,62%
Transactiekosten in relatie tot gemiddeld belegd vermogen	0,03%	0,10%
Vermogensbeheerkosten (excl. transactiekosten) in relatie tot gemiddeld belegd vermogen	0,85%	0,52%

De stijging van de vermogensbeheerkosten wordt voornamelijk veroorzaakt door de kosten van implementatie van het nFTK die worden toegerekend vanuit de pensioenuitvoeringskosten aan de vermogensbeheerkosten.

Vooruitblik naar 2016

Het bestuur houdt zich in 2016 onder meer bezig met de haalbaarheidstoets 2016, het herstelplan 2016, het borgen van het risicomanagement, de overgang naar de nieuwe compliance officer van het pensioenfonds per 1 januari 2016, pensioengerechtigdenvertegenwoordiging in het bestuur, het vervullen van de vacature die met het vertrek van mevrouw Bracco Gartner per 1 mei 2016 is ontstaan, harmonisatie van de pensioenrichtdatum en de toekomst van het pensioenfonds.

In de uitvoeringsovereenkomst zoals deze vanaf 1 januari 2016 van kracht is, is een inspanningsverplichting van de werkgever en het pensioenfonds opgenomen om in onderling overleg de pensioenregeling in 2017 bij een andere pensioenuitvoerder onder te brengen en het fonds in 2017 te laten opgaan in, dan wel samen te laten gaan met een ander pensioenfonds. Het bestuur verwacht in 2016 veelvuldig overleg te voeren met werkgever, verantwoordingsorgaan en andere belanghebbenden over de te nemen besluiten en de uit te voeren activiteiten in het kader van de toekomstige uitvoering van de pensioenregeling.

Verslag visitatiecommissie

Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds AFM heeft in het kader van goed pensioenfondsbestuur in de eerste helft van 2016 een visitatie laten uitvoeren. De visitatiecommissie heeft aan de hand van een normenkader naar het functioneren van het fonds en het bestuur gekeken. Het normenkader is gebaseerd op wet- en regelgeving, de Code Pensioenfonds en de VITP Code.

De visitatiecommissie heeft in het najaar van 2015 een intake/evaluatiegesprek gehad met twee bestuursleden en een gesprek gevoerd met een vertegenwoordiging van het verantwoordingsorgaan. Begin 2016 is de visitatie van start gegaan met de bestudering van diverse documenten. Tevens zijn gesprekken gevoerd met de bestuursleden, een vertegenwoordiging van het verantwoordingsorgaan, de adviserend actuaris en met de pensioenmanager. De bevindingen van de commissie zijn neergelegd in een rapportage en zijn besproken met het bestuur en met het verantwoordingsorgaan. De bevindingen zijn overwegend positief. Hieronder worden de belangrijkste conclusies en aanbevelingen weergegeven.

Het bestuur heeft de in 2015 gedane aanbevelingen van de visitatiecommissie overgenomen en is hiermee aan de slag gegaan. Voor de vermindering van de bestuurlijke kwetsbaarheid en om operationele taken te kunnen overdragen heeft het bestuur externe ondersteuning ingehuurd. Hierdoor kan het bestuur zich beter focussen op het besturen zelf. Tevens neemt het in overweging om een extra bestuurszetel in te laten vullen door een kandidaat vanuit de geleding van de pensioengerechtigden. Bestuurlijke continuïteit blijft echter een aandachtspunt. Het aantal wisselingen binnen het bestuur in de korte tijd dat het fonds bestaat, is relatief hoog, mede in relatie tot het aantal bestuursleden.

Het bestuur is zich zeer bewust van de kwetsbaarheid van het fonds en de noodzaak om op korte termijn een alternatief te vinden voor de uitvoering van de regeling. Het bestuur heeft hier duidelijk stelling over genomen richting sociale partners en speelt een actieve rol om sociale partners en met name de werkgever alert te houden en te laten nadenken over de mogelijke opties. Het bestuur geeft blijk van grondigheid en zorgvuldigheid bij het onderzoeken van mogelijke alternatieven. De visitatiecommissie geeft het bestuur mee ook te kijken naar de (on)mogelijkheden van combinaties van de geïnventariseerde alternatieven. De belangrijkste aanbeveling van de visitatiecommissie is om alle stakeholders aangesloten te houden in het proces rond de toekomstverkenningen en hen zo nodig nadrukkelijk te wijzen op de eigen verantwoordelijkheden.

Het bestuur laat zien dat het zich zeer bewust is van het dilemma tussen de eisen die gesteld worden aan een pensioenfonds, de verwachte levensduur van het fonds, de omvang van het fonds en het feit dat de sponsor van het fonds een van de twee toezichhouders is.

Basis & Beleid Organisatieadviseurs B.V.

Antoinetta Eikenboom

Joost Borm

Jaco Buiter

Reactie bestuur

Het bestuur dankt de visitatiecommissie voor de wijze waarop zij de visitatie van het pensioenfonds over het boekjaar 2015 heeft uitgevoerd en voor de gedane aanbevelingen in het visitatierapport over het verslagjaar.

In reactie op het verslag van de visitatiecommissie merkt het bestuur op dat het zich herkent in de conclusies van de visitatiecommissie. Het bestuur deelt de opvatting van de visitatiecommissie ten aanzien van haar bevindingen, te weten de bestuurlijke continuïteit en het proces rondom de toekomstverkenning.

Verslag verantwoordingsorgaan

Algemeen

Het Verantwoordingsorgaan (VO) heeft de wettelijke bevoegdheid en verantwoordelijkheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst. Daarnaast heeft het VO het recht advies uit te brengen over een aantal in de wet genoemde onderwerpen zoals het beloningsbeleid, de gedragscode en het communicatie- en voorlichtingsbeleid.

Veranderingen in 2015

Het jaar 2015 is een jaar geweest waarin door het bestuur van Pensioenfonds AFM (hierna: bestuur) veel veranderingen moesten worden doorgevoerd. Die veranderingen waren met name het gevolg van de implementatie van het nieuw Financieel Toetsingskader en de totstandkoming van het Pensioenakkoord AFM 2016 en de uitwerking daarvan in de Uitvoeringsovereenkomst 2016. Beide trajecten hebben - onder meer vanwege de daarop liggende tijdsdruk - aanleiding gegeven tot veelvuldig overleg (fysiek en telefonisch) binnen het VO en overleg met het bestuur. In het najaar van 2015 is naast het reguliere overleg gestart met een periodieke conference call tussen bestuur en VO. In het kader van dit overleg is het VO uitvoerig en zonder enige terughoudendheid mondeling en schriftelijk door het bestuur geïnformeerd over de aan de orde zijnde onderwerpen. Op basis van deze informatie heeft het VO ook in voldoende mate een oordeel hierover kunnen vormen en zijn (advies)werkzaamheden kunnen uitoefenen.

Het nieuw Financieel Toetsingskader (nFTK)

Het implementatieproces van het nFTK is in een tweetal stappen uitgevoerd. De termijn voor het aanleveren van stukken aan DNB is hierbij leidend geweest. Het VO is met voorstellen benaderd die deels vóór deels ná 1 juli 2015 door het bestuur moesten worden uitgevoerd. Het VO heeft op 5 juni 2015 schriftelijk positief geadviseerd over het voorstel inzake de risicohouding en de hersteltermijn Pensioenfonds AFM. In dit advies heeft het VO onder meer de door het bestuur geformuleerde beleiduitgangspunten en de daaruit volgende (kwalitatieve) risicohouding onderschreven. Gezien de verwachting dat in de nabije toekomst de pensioenregeling zal worden aangepast en de mogelijkheid wordt opengelaten dat dit kan leiden tot het opnieuw bezien van de risicohouding, begrijpt het VO dat het bestuur op dit moment (lees: juni 2015) geen reden ziet tot wijziging van de risicohouding en dat het bestuur in dat kader de asset mix handhaaft. In zijn advies heeft het VO ook positief geadviseerd over de door het bestuur gekozen hersteltermijn van 10 jaar. Het VO is van mening dat een hersteltermijn van 10 jaar de kans en de hoogte van de eventuele korting op uitkering verlaagt, de kans op toeslagrealisatie en het verwacht reëel pensioenresultaat verhoogt, en een betere balans tussen de verschillende belanghebbenden (in het bijzonder actieve deelnemers versus niet-actieve deelnemers) kan worden bereikt zonder dat dit een onaanvaardbare impact heeft op de beleidsdekkingsgraad (ten opzichte van een hersteltermijn van 5 jaar).

De invoering van het nFTK heeft ook tot (weliswaar geringe) wijzigingen in de Actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van het fonds geleid; de ABTN is ook aan het VO voorgelegd. Het

VO heeft in zijn commentaar het belang van het bevorderen van de leesbaarheid en duidelijkheid van de ABTN benadrukt. Het bestuur heeft in zijn reactie toegezegd bij de eerstvolgende aanpassing van de (komende) ABTN aan de opmerkingen van het VO, voor zover daarmee nog niet in de ABTN rekening kon worden gehouden, nadrukkelijk aandacht te besteden.

Invoering van het nFTK heeft ook tot gevolg gehad dat het bestuur vóór 1 oktober 2015 een aanvanghaalbaarheidstoets diende uit te voeren waarin de (kwantitatieve) risicohouding voor de korte en lange termijn nader is ingevuld. Het VO heeft kennis genomen van de uitkomsten van de berekeningen en heeft om een toelichting gevraagd, specifiek over de uitkomsten voor het fonds ten opzichte van de “gemiddelde uitkomsten” bij andere fondsen. Het is het VO duidelijk geworden dat de grenzen en bandbreedte zodanig door het fonds zijn vastgesteld dat het bestuur en de sociale partners gezamenlijk de ontwikkeling van het risicoprofiel van het fonds zinvol kunnen volgen en zo nodig kunnen bijsturen. Het VO begrijpt ook dat het bestuur om pragmatische redenen de normen ruim heeft vastgesteld en zo wordt vermeden dat in de volgende jaren niet direct met de sociale partners in overleg moet worden getreden of het beleggingsbeleid en de risicohouding aangepast dienen te worden in geval het pensioenresultaat lager uitkomt dan in de uitgangssituatie in de (aanvang)haalbaarheidstoets. Ook de verwachting dat het fonds (met een relatief jong deelnemersbestand) tijdig uit herstel zal zijn, speelt hierbij een rol.

Op basis van de door het bestuur verstrekte informatie en nadere toelichting over de aanpassingen in de ABTN en de uitkomsten van de haalbaarheidstoets, is het VO van oordeel dat het bestuur hierover voldoende verantwoording aan het VO heeft afgelegd.

Nieuwe UFR

Het VO heeft bij het bestuur om een toelichting gevraagd over de negatieve gevolgen van de per 15 juli 2015 door DNB ingevoerde UFR voor Pensioenfondsen AFM en de acties die het bestuur hierop denkt te gaan nemen. De (nieuwe) UFR heeft voor een jong fonds (zoals Pensioenfondsen AFM) forse negatieve gevolgen voor de dekkingsgraad, welke al in 2016 en 2017 zichtbaar zullen zijn. Het bestuur heeft over de daling van de dekkingsgraad contact gehad met vermogensbeheerder BlackRock. Kijkend naar de markten en gelet op het feit dat een nieuwe pensioenregeling in het verschiet lag, heeft BlackRock geadviseerd geen wijzigingen in de beleggingsportefeuille aan te brengen. Op basis hiervan heeft het bestuur dan ook geen aanleiding gezien de strategische asset allocatie of de rentehedge aan te passen. Het VO kan deze benadering volgen en heeft van het bestuur begrepen dat met de communicatie over de nieuwe pensioenregeling ook aandacht aan de negatieve gevolgen van de UFR zal worden besteed.

Uitvoeringsovereenkomst 2016

In de laatste maanden van 2015 hebben het bestuur en het VO zeer frequent contact en overleg gehad over de belangrijkste bespreek- en discussiepunten tussen het bestuur en werkgever AFM in het traject van totstandkoming van de Uitvoeringsovereenkomst naar aanleiding van het Pensioenakkoord 2016. In dat overleg hebben het bestuur en het VO uitvoerig van gedachten gewisseld over de standpunten en overwegingen van het bestuur ter zake van die bespreek- en discussiepunten. Het VO heeft kennis genomen van de analyses van het Pensioenakkoord en van de externe juridische adviezen die het bestuur over de nieuwe regeling heeft ingewonnen. De nieuwe regeling bevat een versoering ten opzichte van de pensioenafspraken zoals neergelegd in

het Pensioenreglement 2014. Het VO heeft de nieuwe Uitvoeringsovereenkomst 2016 beoordeeld en daarbij met name aandacht gehad voor een evenwichtige verdeling van de versobering over de verschillende belanghebbenden van het fonds. Het VO heeft de conclusie van het bestuur, inhoudende dat de versobering evenwichtig is verdeeld over de verschillende belanghebbenden van het fonds, onderschreven en positief geadviseerd met betrekking tot het aangaan van de nieuwe Uitvoeringsovereenkomst door Pensioenfonds AFM.

Bestuur Pensioenfonds AFM

Bij verschillende gelegenheden heeft het VO aan het bestuur de vraag voorgelegd of, gelet op het daarmee verband houdende tijdsbeslag, de combinatie van een bestuursfunctie bij het pensioenfonds en een hoofdfunctie bij de AFM voor de desbetreffende personen niet een te zware belasting met zich meebrengt. Het VO heeft begin 2015 met instemming kennis genomen van de aanstelling van een externe projectleider voor het gehele implementatieproces van het nFTK. In het kader van dat proces heeft het VO regelmatig met de projectleider contact gehad en op deze manier ook een duidelijk overzicht gekregen van de implicaties van het nFTK en de door het pensioenfonds te nemen maatregelen. De vraag naar de belasting van het bestuur van het pensioenfonds werd wederom opportuun na het aangekondigde vertrek van één van de bestuurders. Naast de gezochte versterking van het bestuur door een vervanger, heeft het VO in het najaar van 2015 kennis gemaakt met de per 1 oktober 2015 benoemde manager pensioenfonds die verantwoordelijk is voor de operationele werkzaamheden en de aansturing van en interactie tussen de partijen waaraan bepaalde werkzaamheden zijn uitbesteed. Zeker bij de werkzaamheden in het kader van de totstandkoming van de nieuwe pensioenregeling heeft het VO kunnen ervaren dat met de komst van de manager pensioenfonds de werkbelasting van de zittende bestuurders kan worden verlicht. Het VO ondersteunt de benadering van het bestuur om door de inzet van externen de kwetsbaarheid van de zittende bestuurders vanwege de grenzen aan hun tijdsbesteding, te beheersen. Het VO onderkent dat dit, gelet op de gewenste kostenbeheersing, een spanningsveld oplevert, maar acht deze werkwijze verantwoord. De capaciteit van het bestuur zal ook in 2016 de aandacht van het VO krijgen, te meer daar een bestuurslid aan het eind van het eerste kwartaal zal vertrekken en - naar verwachting - in 2016 belangrijke stappen moeten worden gezet naar een andere uitvoeringsconstellatie.

Toekomst pensioenfonds

Aangezien werkgever AFM indertijd bij de oprichting van het pensioenfonds heeft aangegeven dat het fonds een tijdelijke oplossing zou zijn, heeft het bestuur het VO in 2015 ook regelmatig geïnformeerd over de ontwikkeling in de gedachten bij werkgever AFM over de mogelijke constellaties waarin het pensioenreglement van de AFM kan worden uitgevoerd. In dit traject heeft het VO het belang benadrukt van het tijdig nemen van concrete stappen in het onderzoek naar een nieuwe pensioenuitvoerder in samenhang met realistische tijdslijnen voor deze overgang. Het VO onderstreept dan ook de inspanningsverplichting die voor werkgever AFM is opgenomen in de uitvoeringsovereenkomst 2016. Het VO volgt met belangstelling de voortgang. Het VO spreekt wel de hoop uit dat er in 2016 tijdig concrete stappen op dit gebied worden gezet.

(Eigen) Evaluatie VO

Het VO heeft in het najaar van 2015 het functieprofiel en het deskundigheidsplan leden VO vastgesteld. Dat gaf het VO eveneens aanleiding zijn eigen functioneren over de eerste helft van 2015 te evalueren. De werkwijze van het VO wordt gekenmerkt door een flexibele samenwerking zowel intern als extern met het bestuur. Het VO heeft regelmatig contact over de werkzaamheden en de verdeling hiervan. In de praktijk is gebleken dat hierdoor een natuurlijke werkverdeling ontstaat qua interesses, ervaring en kennis. Daarnaast is gebleken dat het VO op deze wijze efficiënt en tijdig kan reageren op adviesaanvragen van het bestuur of op andere wijze input aan het bestuur kan leveren. Het VO heeft deze werkwijze in de tweede helft van 2015 dan ook gecontinueerd. In het vorige verslag van het VO is gesproken over een meer proactieve rol als VO. Dit heeft het VO onder meer ingevuld door het onderling bespreken en vaststellen van onderwerpen die hij in het gezamenlijke overleg met het bestuur aan de orde wil stellen. Ook zijn in het najaar van 2015 tussen het VO en het bestuur afspraken gemaakt om buiten de reguliere vergaderingen om frequent telefonisch overleg te hebben over aangelegenheden die de belangen van het pensioenfonds aangaan. Deze werkwijze heeft in ieder geval de informatiepositie van het VO aanzienlijk verbeterd, hetgeen ook heeft bijgedragen aan een efficiënt functioneren van het VO. Ten einde zijn kennis op pensioengebied te vergroten heeft het VO in 2015 een aantal opleidingsdagen gevolgd. Op verzoek van het VO zijn deze opleidingsdagen met name gericht geweest op het verkrijgen van een beter begrip van de onderwerpen zoals deze hiervoor in het verslag van het VO zijn beschreven.

Visitatiecommissie (VC)

Het VO heeft kennis genomen van het rapport van de VC over het jaar 2015. De VC heeft haar conclusies en aanbevelingen in een bijeenkomst met het VO besproken en toegelicht. Het VO onderschrijft de conclusies en aanbevelingen die uit deze visitatie naar voren zijn gekomen en merkt op dat het rapport in lijn is met de belangrijkste aspecten van het Bestuursverslag en het verslag van het VO. Het VO heeft goede nota genomen van de aanbevelingen van de VC, met name op het gebied van de inrichting van het bestuur en de toekomst van het pensioenfonds. Verder ondersteunt het VO de opmerking van de VC dat het bestuur de aanbevelingen van 2015 ter harte heeft genomen en verbeteringen heeft doorgevoerd. Het VO zal, gezien vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid, de uitvoering van die aanbevelingen door het bestuur in 2016 verder kritisch volgen.

Eindoordeel

Op basis van het voorgaande, de door het bestuur gegeven toelichtingen en anderszins verstrekte informatie, zijn wij van oordeel dat het bestuur van het pensioenfonds bij de genomen besluiten in 2015 en het gevoerde - en uit te voeren beleid in voldoende evenwichtige mate met de belangen van de verschillende betrokkenen is omgegaan.

Reactie bestuur

Allereerst dankt het bestuur het verantwoordingsorgaan voor de wijze waarop het in 2015 met zijn constructieve adviezen en feedback heeft bijgedragen aan de kwaliteit van het beleid en de besluiten van het fondsbestuur.

Het bestuur heeft kennis genomen van het verslag van het verantwoordingsorgaan over 2015. In reactie merkt het bestuur het volgende op.

Het bestuur bevestigt dat het zich herkent in het door het verantwoordingsorgaan geschetste beeld in het verslag over 2015. Het bestuur onderschrijft tevens de conclusie van het verantwoordingsorgaan.

Het bestuur bedankt de leden van het verantwoordingsorgaan voor hun inzet en betrokkenheid en het vele werk dat zij met veelal korte reactietermijnen in het verslagjaar hebben verricht. Het bestuur is verheugd over de wijze waarop het verantwoordingsorgaan met deze omstandigheden is omgegaan en vertrouwt op een voortzetting van de constructieve samenwerking.

Personalia stand per 23 juni 2016

Bestuur

Voorzitter

drs. S. Baars

Leden

*Vacature m.i.v. 1 mei 2016*⁸ (plaatsvervangend voorzitter), mevrouw prof. dr. G.C.M. Majoor RA (plaatsvervangend secretaris), drs. J.M. Wouterson RA (secretaris)

Manager Pensioenfonds AFM

drs. W.A.C.M. Koch RA

Bestuurssecretaris

mevrouw drs. N.J.H. Merk-Loeff (Blue Sky Group)

Verantwoordingsorgaan

Leden namens de werknemers

mevrouw mr. E.M. Ferf, mevrouw mr. S.J.G. Janssen

Leden namens de werkgever

*Vacature m.i.v. 1 juni 2016*⁹ (secretaris), drs. P.W. van Gerwen

Leden namens de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers

mr. drs. P.A.W. Mulder (voorzitter), mr. drs. H.F.W. Bruggeman

Accountant

Baker Tilly Berk N.V.

Certificerend actuaris

Milliman Pensioenen v.o.f.

⁸ Mevrouw mr. M.E.J. Bracco Gartner was tot 1 mei 2016 bestuurslid en plaatsvervangend voorzitter.

⁹ Mevrouw drs. J.C.M. Janssen was tot 1 juni 2016 lid en secretaris van het verantwoordingsorgaan.

Adviserend actuaris

Mercer (Nederland) B.V.

Custodian

KAS BANK N.V.

Compliance officer

Nederlands Compliance Instituut

Visitatiecommissie

Basis & Beleid Organisatieadviseurs B.V.

Fiduciair vermogensbeheerder

BlackRock (Netherlands) B.V.

Uitvoeringsorganisatie

Blue Sky Group Pension Management B.V.

Jaarrekening 2015

Balans per 31 december (na resultaatbestemming)

(bedragen in duizenden euro's)

	2015	2014
Activa		
Beleggingen voor risico pensioenfonds		
• Vastgoed (1)	8.311	7.167
• Aandelen (2)	40.871	34.498
• Vastrentende waarden (3)	102.657	95.677
• Geldmarktbeleggingen (4)	4.962	7.465
• Derivaten (5)	4.817	6.397
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	161.618	151.204
Vorderingen en overlopende activa (6)	83	2.018
Liquide middelen (7)	499	680
Totaal activa	162.200	153.902
Passiva		
Stichtingskapitaal en reserves (8)		
• Overige reserves	-1.761	11.925
Technische voorziening voor risico pensioenfonds (9)	157.396	135.586
Derivaten	1.079	-
Schulden en overlopende passiva pensioenen (10)	532	156
Schulden en overlopende passiva beleggingen (11)	4.954	6.235
Totaal passiva	162.200	153.902

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 63 tot en met 77.

Rekening van baten en lasten

(bedragen in duizenden euro's)

	2015	2014
Baten		
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds (12)	10.617	12.223
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (13)	-849	34.607
Overige baten (14)	70	349
Totaal baten	9.838	47.179
Lasten		
Pensioenuitkeringen (15)	-1.063	-983
Pensioenuitvoeringskosten (16)	-556	-445
Mutatie technische voorziening voor risico pensioenfonds		
• Pensioenopbouw (17)	-7.046	-5.417
• Herstel korting (18)	-	-2.392
• Toeslagverlening (19)	-476	-316
• Rentetoevoeging (20)	-237	-461
• Wijziging rekenrente (21)	236	-28.643
• Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (22)	1.085	1.002
• Pensioenrechten collectieve waardeoverdracht (23)	-	-97.349
• Pensioenrechten individuele waardeoverdrachten, per saldo (24)	-154	-92
• Wijziging actuariële grondslagen (25)	-15.383	-1.712
• Overige mutaties technische voorziening (26)	165	-206
Totaal mutatie technische voorziening voor risico pensioenfonds	-21.810	-135.586
Herverzekeringen (27)	-195	117
Collectieve waardeoverdracht (28)	-	101.541
Individuele waardeoverdrachten, per saldo (29)	100	102
Totaal lasten	-23.524	-35.254
Resultaat	-13.686	11.925

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 88 tot en met 99.

Kasstroomoverzicht

(bedragen in duizenden euro's)

	2015	2014
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	12.497	10.550
Ontvangen collectieve waardeoverdracht	-	3.506
Ontvangen individuele waardeoverdrachten	451	191
Ontvangen uitkeringen herverzekering	299	-
Ontvangen uit overige pensioenactiviteiten	-	529
Betaalde pensioenuitkeringen	-1.064	-948
Betaalde individuele waardeoverdrachten	-216	-89
Betaalde premies herverzekering	-202	-182
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-475	-534
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	11.290	13.023
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen beleggingen	19.164	42.715
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	2.616	3.442
Aankopen beleggingen	-30.970	-64.233
Terugbetaald (ontvangen) cash collateral, per saldo	-1.310	5.980
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-971	-231
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-11.471	-12.327
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Terugbetaling kortlopende lening werkgever	-	-250
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	-	-250
Mutatie liquide middelen	-181	446

Toelichting algemeen

Activiteiten

Het pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds, statutair gevestigd in Amsterdam en kantoorhoudend aan de Vijzelgracht 50 in Amsterdam. Ingevolge artikel 3 lid 1 van de statuten heeft het pensioenfonds ten doel het uitvoeren van pensioenovereenkomsten tussen deelnemers en werkgever en het beheren van pensioenrechten van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

De uitvoering van de pensioenregeling van de werkgever is gestart per 1 januari 2014.

Pensioenregeling

De hierna volgende beschrijving van de pensioenregeling heeft betrekking op het Pensioenreglement 2014. De pensioenregeling is per 1 januari 2016 gewijzigd.

Ouderdomspensioen

Het ouderdomspensioen is een toegezegd-pensioenregeling op basis van geïndexeerd middelloon. Het ouderdomspensioen gaat standaard in op de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de deelnemer 67 jaar wordt. De deelnemers kunnen binnen bepaalde grenzen kiezen wanneer zij met pensioen gaan, en wel op zijn vroegst vanaf de leeftijd van 57,5 jaar. Voorts kan de hoogte van het pensioen worden gevarieerd, waarbij de laagste uitkering niet minder dan 75% van de hoogste uitkering bedraagt. Op pensioendatum kan het opgebouwde partnerpensioen geheel of gedeeltelijk worden geruild voor extra ouderdomspensioen of omgekeerd kan het opgebouwde ouderdomspensioen gedeeltelijk worden geruild voor extra partnerpensioen. De opbouw van ouderdomspensioen bedraagt vanaf 1 januari 2015 per jaar van deelneming 1,875% van de pensioengrondslag in het betreffende jaar. Over 2014 werd 2,15% van de pensioengrondslag opgebouwd. De pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevende salaris (vaste jaarsalaris vermeerderd met vakantietoeslag en dertiende maand) verminderd met de franchise. Met ingang van 1 januari 2015 is het pensioengevende salaris gemaximeerd op EUR 100 duizend. Het maximum pensioengevende salaris en de franchise worden jaarlijks aangepast aan het fiscale maximum respectievelijk het fiscale minimum.

Gedurende de periode waarin de deelnemer recht heeft op loondoorbetaling bij ziekte wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk premievrij voortgezet. De voortzetting van de pensioenopbouw eindigt zodra en voor zover de deelnemer niet langer arbeidsongeschikt is, doch uiterlijk op de reguliere pensioendatum.

Partnerpensioen

De nagelaten partner van een (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde ontvangt partnerpensioen. Het jaarlijks partnerpensioen bedraagt 70% van het jaarlijks ouderdomspensioen.

In geval van overlijden van de deelnemer voor de reguliere pensioendatum wordt het ouderdomspensioen vastgesteld in de veronderstelling dat de deelnemer tot reguliere pensioendatum zou hebben deelgenomen met de laatstelijk geldende pensioengrondslag. De uitkering wordt verlaagd met 2,5% voor elk vol jaar leeftijdsverschil indien de partner meer dan 20 jaar jonger is dan de (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde. Het partnerpensioen gaat in op de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde overlijdt.

Bij ingang van het ouderdomspensioen bestaat eenmalig de keuze van omzetting van (een deel van) het recht op partnerpensioen of ouderdomspensioen in een verhoging van het ouderdomspensioen respectievelijk partnerpensioen.

Wezenpensioen

Het jaarlijks wezenpensioen, uit te keren bij overlijden van de deelnemer, bedraagt 14% van het jaarlijks ouderdomspensioen. Het ouderdomspensioen wordt vastgesteld in de veronderstelling dat de deelnemer tot de reguliere pensioendatum zou hebben deelgenomen met de laatstelijk geldende pensioengrondslag. Het wezenpensioen gaat in op de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de deelnemer overlijdt en wordt uitgekeerd tot de eerste dag van de maand volgend op de 18^e verjaardag van het kind.

Prepensioenregeling

Tot 1 januari 2006 bestond voor alle deelnemers van Stichting Pensioenfonds Mercurius Amsterdam (PMA) de mogelijkheid om op vrijwillige basis de niet benutte pensioenspaar ruimte te gebruiken door een percentage van het pensioengevend salaris te storten in een prepensioenspaarregeling. De bij PMA opgebouwde prepensioenkapitalen zijn per 1 januari 2014 door middel van een collectieve waardeoverdracht aan het pensioenfonds overgedragen.

Het opgebouwde prepensioenkapitaal wordt op de prepensioendatum, maar niet eerder dan de eerste dag van de maand waarin de deelnemer 57,5 jaar wordt, aangewend voor een direct ingaand tijdelijk prepensioen. De (gewezen) deelnemer heeft het recht om (een deel van) het prepensioenkapitaal aan te wenden ter verhoging van het ouderdomspensioen of partnerpensioen. Bij overlijden van de (gewezen) deelnemer voor de prepensioendatum vervalt het opgebouwde prepensioenkapitaal aan het pensioenfonds. Ter compensatie worden risicopremies op de prepensioenspaarrekening bijgeschreven.

Jaarlijks wordt op 1 januari het rendement over het voorgaande jaar op het prepensioenkapitaal bijgeschreven. Dit rendement is gelijk aan het rendement op de totale beleggingsportefeuille over het voorgaande jaar. Hierbij worden de rechtstreeks ten laste van het pensioenfonds komende kosten van vermogensbeheer buiten beschouwing gelaten. Het aldus berekende rendementspercentage wordt verminderd met 0,5 procentpunt ter compensatie van jaren waarin het rendement op de totale beleggingsportefeuille negatief is. In dat geval wordt het percentage op nihil gesteld. Het percentage bedraagt maximaal 6%. Bij beëindiging van het deelnemerschap anders dan door overlijden, wordt over de periode waarover nog geen rendement is bijgeschreven,

het gemiddelde u-rendement pro rata bijgeschreven. Het u-rendement wordt afgeleid van het gemiddelde effectieve rendement op Nederlandse staatsobligaties.

Toeslagen

De opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers worden jaarlijks per 1 januari verhoogd met een toeslag op basis van de algemene loonontwikkeling bij de werkgever in het voorgaande jaar. Voor deze in beginsel onvoorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd, maar hiervoor wordt door de werkgever jaarlijks een koopsom gestort. Het bestuur beslist echter jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten worden verhoogd.

Op de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) en de ingegane pensioenen wordt jaarlijks per 1 januari een toeslag verleend van maximaal de procentuele stijging van de kosten van levensonderhoud (op basis van de ontwikkeling van het consumentenprijsindexcijfer, zoals vastgesteld en gepubliceerd door het CBS) met een maximum van 6%. Het bestuur beslist echter jaarlijks in hoeverre de premievrije pensioenrechten en de ingegane pensioenen worden aangepast. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is evenmin een reserve gevormd, maar deze wordt gefinancierd vanuit het beleggingsrendement.

De besluitvorming door het bestuur wordt mede gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds.

Vanaf 2016 is de toeslagverlening voor alle deelnemers voorwaardelijk. Voor de jaren 2016 tot en met 2025 blijft als overgangsmaatregel de toeslagverlening voor de actieve deelnemers, die op 31 december 2015 deelnemer van het pensioenfonds zijn en zolang zij in dienst zijn, onvoorwaardelijk. De jaarlijkse toeslag vanuit de overgangsregeling is gelijk aan de jaarlijkse algemene (niet-incidentele) loonontwikkeling bij de werkgever over het voorafgaande kalenderjaar met een maximum van 1,5% per jaar.

Financiering en premie

De financiering van de jaarlijkse pensioenopbouw is gebaseerd op een jaarlijks door de werkgever verschuldigde kostendeckende premie. Deze premie wordt berekend op basis van de door De Nederlandsche Bank (DNB) vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per 30 november van het voorgaande jaar. De premie wordt verder berekend op basis van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds.

Deze reglementaire premie bestaat uit:

- een actuariële benodigde koopsom voor één jaar pensioenopbouw van de actieve deelnemers;
- een risicopremie voor overlijden (partnerpensioen en wezenpensioen);
- een risicopremie voor arbeidsongeschiktheid (premiëvrijstelling);
- een opslag voor pensioenuitvoeringskosten;
- een solvabiliteitsopslag (behorende bij het vereist eigen vermogen).

De opslag voor pensioenuitvoeringskosten omvat alle werkelijk gemaakte kosten voor het beheer en de administratie van het pensioenfonds.

In geval van een wijziging in de actuariële grondslagen van het pensioenfonds (met uitzondering van een verandering in de rentetermijnstructuur), wordt het effect daarvan op de technische voorziening in de toekomstige premies doorberekend. De termijn waarin een grondslagwijziging in de premies wordt doorberekend wordt vastgesteld na overleg met de werkgever.

Verder brengt het pensioenfonds jaarlijks een koopsom bij de werkgever in rekening ter financiering van de aan de actieve deelnemers verleende toeslag per 1 januari van dat jaar, verhoogd met een solvabiliteitsopslag behorende bij het vereist eigen vermogen.

Boven de hiervoor bedoelde jaarlijkse premie en koopsom kan het pensioenfonds de aanvullende bedragen bij de werkgever in rekening brengen, die voortvloeien uit een eventueel vigerend herstelplan. Op grond van het actuele herstelplan 2015 wordt een opslag van 10% op de reglementaire premie gevraagd.

Ten slotte vergoedt de werkgever alle kosten die voortvloeien uit de nieuwe pensioenregeling 2016, inclusief de in 2015 gemaakte kosten.

Slechts indien is voldaan aan de voorwaarden van artikel 129 van de Pensioenwet, kunnen door het pensioenfonds premiekortingen worden verleend of premierterugstortingen worden verricht.

De werkgever kan de premiebetaling slechts verminderen of beëindigen in geval van een ingrijpende wijziging van omstandigheden, zoals bepaald in artikel 12 van de Pensioenwet.

Herverzekering

Het pensioenfonds heeft een herverzekeringsovereenkomst afgesloten ter dekking van het overlijdensrisico. Het overlijdensrisico is verzekerd op basis van risicokapitalen. Het risicokapitaal wordt per deelnemer bepaald en is gelijk aan de actuariële waarde van de uitkeringen bij overlijden (partnerpensioen en wezenpensioen) verminderd met de technische voorziening berekend op basis van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds. Bij een overlijdensgeval keert de verzekeraar het risicokapitaal uit aan het pensioenfonds.

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfondsen (RJ 610).

Zowel de functionele valuta als de in de jaarrekening gehanteerde rapporteringsvaluta is de euro. De bedragen in de jaarrekening luiden in duizenden euro's, tenzij anders vermeld.

Schattingen en veronderstellingen

Vooraf de waardering van de technische voorziening en (in mindere mate) de waardering van de beleggingen zijn gebaseerd op schattingen en veronderstellingen. Ten behoeve van de oordeelsvorming en het maken van schattingen wordt gebruik gemaakt van externe deskundigen. De aard van oordelen en schattingen en de onderliggende veronderstellingen is, voor zover noodzakelijk geacht voor het vereiste inzicht in het vermogen, vermeld in de toelichting bij de jaarrekening. Herzieningen van schattingen worden verwerkt in de periode waarin de schatting wordt herzien. Een herziening van een schatting heeft dikwijls ook gevolgen voor waardering en resultaatbepaling in toekomstige perioden.

Schattingswijziging

In het verslagjaar heeft DNB twee wijzigingen in de rentetermijnstructuur doorgevoerd. Tot 1 januari 2015 werd op de marktrente voor looptijden tot en met 20 jaar een driemaandsmiddeling toegepast, die per 1 januari 2015 is vervallen. Daarnaast is per 15 juli 2015 de UFR-methodiek gewijzigd. Tot deze datum was de UFR vastgesteld op een vaste rente van 4,2%. Vanaf deze datum wordt de UFR vastgesteld op basis van de werkelijke maandelijkse 20-jaarsforwardrentes in de voorgaande 10 jaar. De eerste wijziging is naar de stand primo verslagjaar in de voorziening pensioenverplichtingen verwerkt en de tweede wijziging is naar de stand ultimo verslagjaar in de voorziening verwerkt.

Verwerking

De belangrijkste activa en verplichtingen van het pensioenfonds zijn respectievelijk de beleggingen en de technische voorziening. De beleggingen bestaan volledig uit financiële activa en derivaten. Deze worden in de balans opgenomen respectievelijk van de balans verwijderd op transactiedatum (datum van koop of verkoop). Dit is het moment waarop de toekomstige economische voordelen en de risico's verbonden aan het financiële instrument worden overgedragen. Pensioenverplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment van toekenning of overdracht van de pensioenrechten. Zij worden van de balans verwijderd op het moment van uitkering of overdracht van de pensioenrechten.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Presentatie beleggingen

De beleggingen bestaan voor een deel uit participaties in beleggingsfondsen. De participaties worden in de balans gerubriceerd naar de aard van de onderliggende beleggingen van de beleggingsfondsen.

Waardering beleggingen

Beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De reële waarde is gebaseerd op actuele marktprijzen, tenzij anders vermeld.

Participaties in (niet-beursgenoteerde) beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de berekende intrinsieke waarde op balansdatum of de meest recent beschikbare intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt vastgesteld op basis van de reële waarde van de onderliggende activa en verplichtingen.

Vastgoed

De reële waarde van onderliggende beursgenoteerde aandelen in vastgoedondernemingen van vastgoedfondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum.

Aandelen

De reële waarde van onderliggende aandelen van aandelenfondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum.

Vastrentende waarden

De reële waarde van beursgenoteerde vastrentende waarden is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum, verhoogd met de lopende rente. De reële waarde van onderliggende beursgenoteerde vastrentende waarden van obligatiefondsen is eveneens gebaseerd op de beurskoers per balansdatum, verhoogd met de lopende rente. Indien de onderliggende vastrentende waarden niet-beursgenoteerd zijn of indien de koersvorming daarvan niet representatief is, wordt de reële waarde getaxeerd. De taxatie is gebaseerd op recente marktinformatie.

De reële waarde van andere directe vastrentende beleggingen wordt bepaald door te ontvangen rente en aflossingen contant te maken op basis van actuele marktrente, rekening houdend met het risicoprofiel en de looptijd van de belegging.

Geldmarktbeleggingen

De reële waarde van onderliggende beursgenoteerde beleggingen van geldmarktfondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum, verhoogd met de lopende rente. Indien de onderliggende beleggingen niet-beursgenoteerd zijn of indien de koersvorming daarvan niet representatief is, wordt de reële waarde getaxeerd. De reële waarde van niet-beursgenoteerde directe geldmarktbeleggingen wordt bepaald door te ontvangen rente en terugbetaling contant te maken op basis van de actuele marktrente. Hier is het verschil tussen reële waarde en verkrijgingsprijs als gevolg van de korte looptijd in het algemeen gering.

Derivaten

Het pensioenfonds maakt alleen gebruik van interest rate swaps. De door het pensioenfonds afgesloten interest rate swaps zijn onderhandse derivatencontracten, waarin wordt overeengekomen om gedurende een vooraf vastgestelde periode rentestromen in dezelfde valuta te ruilen. Een variabele rente wordt geruild tegen een vaste rente.

Voor deze onderhandse contracten is de waardering tegen reële waarde gebaseerd op recente marktinformatie, als input voor een gehanteerd gangbaar waarderingsmodel (discounted cash flow model). De gehanteerde marktinformatie bestaat met name uit rentecurves, zoals verstrekt door Markit, gebruikmakend van marktprijzen om 16:15 uur p.m. London Time.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden opgenomen voor de nominale waarde.

Technische voorziening voor risico pensioenfonds

De technische voorziening wordt actuariel berekend en wordt vastgesteld op basis van de nominaal verworven pensioenrechten, voor zover zij onvoorwaardelijk zijn. Dit betekent dat de voorwaardelijke toekomstige toeslagen niet in de voorziening zijn begrepen, maar de per balansdatum door het bestuur vastgestelde toeslagen wel in de voorziening wordt opgenomen. Toekomstige kortingen worden in de technische voorziening verwerkt indien per balansdatum een onvoorwaardelijk bestuursbesluit daartoe is genomen of per balansdatum zekerheid bestaat dat na balansdatum een onvoorwaardelijk kortingsbesluit zal worden genomen, omdat er voor het bestuur geen discretie meer is om anders te besluiten. De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum.

De voorziening met betrekking tot ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen is de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot balansdatum opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenrechten. Daarin is begrepen de toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers. Voor zieke deelnemers wordt een voorziening opgenomen ter grootte van tweemaal de risico-opslag in de jaarpremie.

Schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, die in het algemeen overeenkomt met de nominale waarde.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

De grondslagen voor resultaatbepaling vloeien voor het merendeel voort uit de voor de beleggingen en de technische voorziening voor risico pensioenfonds gehanteerde waarderingsgrondslagen. Voor een aantal posten worden de grondslagen voor resultaatbepaling hierna (nader) uiteengezet.

Presentatie beleggingsopbrengsten

Waardeveranderingen van participaties in beleggingsfondsen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen onder indirecte beleggingsopbrengsten. Zij bestaan uit de directe en indirecte opbrengsten van de onderliggende beleggingen en de kosten van vermogensbeheer die ten laste van het beleggingsfonds komen. Door beleggingsfondsen uitgekeerde dividenden worden gepresenteerd onder directe beleggingsopbrengsten.

Waardeveranderingen beleggingen

Zowel de gerealiseerde als de ongerealiseerde waardeveranderingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als opbrengst beleggingen direct in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Premiebijdragen

Premies worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin de daarmee samenhangende pensioenrechten worden opgebouwd. Premiekortingen en extra premies worden verwerkt in de periode waarin aan de daarvoor overeengekomen voorwaarden wordt voldaan.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Mutatie technische voorziening voor risico pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen en partnerpensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van de pensioenrechten plaatsvindt. De toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de arbeidsongeschiktheid ontstaat.

Toeslagen

De toevoeging aan de technische voorziening uit hoofde van toeslagverlening wordt in de rekening van baten en lasten opgenomen in de periode waarin het bestuursbesluit wordt genomen.

Kortingen

De vrijval van de technische voorziening uit hoofde van korting van pensioenrechten en pensioenen wordt verwerkt in de periode waarin het bestuursbesluit wordt genomen of de (eerdere) periode waarin onvermijdelijk wordt dat het bestuur hiertoe moet besluiten.

Rentetoevoeging technische voorziening

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum. Aan de technische voorziening wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode.

Wijziging rekenrente

Het effect van de verandering van de rekenrente op de technische voorziening wordt ultimo verslagperiode in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval van de technische voorziening wordt ten gunste van de rekening van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Pensioenrechten waardeoverdrachten

De met waardeoverdrachten samenhangende toevoeging en onttrekking aan de technische voorziening worden in de rekening van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Wijziging actuariële grondslagen

Het effect van wijzigingen in de actuariële grondslagen op de technische voorziening wordt ultimo verslagperiode in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Herverzekeringen

Herverzekeringspremies en herverzekeringsuitkeringen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben. Winst aandelen worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin zij bekend worden.

Waardeoverdrachten

Waardeoverdrachten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten, kasstromen uit beleggingsactiviteiten en, indien van toepassing, kasstromen uit financieringsactiviteiten.

Onder liquide middelen worden verstaan banktegoeden die niet het karakter hebben van beleggingen.

Toelichting op de balans

(bedragen in duizenden euro's)

Activa

Beleggingen

De totale beleggingsportefeuille bedraagt EUR 155.869 duizend (2014: EUR 145.224 duizend) en is als volgt samengesteld:

	2015	2014
Vastgoed	8.311	7.167
Aandelen	40.871	34.498
Vastrentende waarden	102.657	95.677
Geldmarktbeleggingen	4.962	7.465
Derivaten activa	4.817	6.397
Derivaten passiva	-1.079	-
Totaal beleggingen	160.539	151.204
Schulden uit hoofde van ontvangen collateral	-4.670	-5.980
Totaal	155.869	145.224

Reële waarde beleggingen

De reële waarde van de beleggingen wordt vastgesteld op basis van directe marktnoteringen, wordt afgeleid van directe marktnoteringen of wordt benaderd door middel van waarderingmodellen en waarderingstechnieken.

Van directe marktnotering is sprake indien beleggingen worden verhandeld op één of meer actieve openbare markten.

Indien de waardering van beleggingen wordt afgeleid van directe marktnoteringen, worden de beleggingen gewaardeerd op basis van een model, waarbij alle inputvariabelen zijn gebaseerd op marktnoteringen. In geval van over-the-counter rentederivaten betreffen deze variabelen met name rentecurves. Tot deze categorie worden ook gerekend participaties in beleggingsfondsen die beleggen in beursgenoteerde aandelen of obligaties.

Indien de reële waarde van beleggingen wordt vastgesteld door middel van waarderingmodellen en waarderingstechnieken, worden de inputvariabelen geschat door externe deskundigen in verband met het ontbreken van openbare marktgegevens.

	Directe markt- notering	Afgeleide markt- notering	Waarderings- modellen en -technieken	Totaal
2015				
Vastgoed	-	8.311	-	8.311
Aandelen	-	40.871	-	40.871
Vastrentende waarden	78.226	24.431	-	102.657
Geldmarktbeleggingen	18	4.944	-	4.962
Derivaten activa	-	4.817	-	4.817
Derivaten passiva	-	-1.079	-	-1.079
Totaal	78.244	82.295	-	160.539
2014				
Vastgoed	-	7.167	-	7.167
Aandelen	-	34.498	-	34.498
Vastrentende waarden	76.598	19.079	-	95.677
Geldmarktbeleggingen	10	7.455	-	7.465
Derivaten activa	-	6.397	-	6.397
Derivaten passiva	-	-	-	-
Totaal	76.608	74.596	-	151.204

1 Vastgoed

	2015	2014
Totaal	8.311	7.167

De portefeuille bestaat volledig uit participaties in een niet-beursgenoteerd vastgoedfonds, dat voornamelijk belegt in beursgenoteerde vastgoedaandelen.

De samenstelling van de onderliggende portefeuille vastgoed per sector is als volgt:

	2015	2014
Winkels	2.261	1.949
Kantoren en bedrijfsruimten	1.068	1.527
Woningen	1.483	760
Overig	3.499	2.931
Totaal	8.311	7.167

De samenstelling naar regio is als volgt:

	2015	2014
Europa	1.461	1.138
Verenigde Staten en Canada	4.629	4.005
Pacific inclusief Japan	2.221	2.017
Overig	-	7
Totaal	8.311	7.167

Er zijn geen onderliggende beleggingen die meer dan 5% van de vastgoedportefeuille uitmaken.

De mutaties in de vastgoedbeleggingen zijn als volgt:

	2015	2014
Balanswaarde begin van het jaar	7.167	-
Aankopen	418	6.235
Waardeveranderingen	726	932
Balanswaarde eind van het jaar	8.311	7.167

2 Aandelen

	2015	2014
Totaal	40.871	34.498

De portefeuille bestaat uit participaties in twee niet-beursgenoteerde aandelenfondsen, die beleggen in beursgenoteerde aandelen.

De onderliggende aandelenportefeuille kan als volgt worden gespecificeerd per sector:

	2015	2014
Financiële instellingen	7.943	7.475
Informatietechnologie	5.947	3.111
Energie	2.704	268
Telecommunicatie	2.112	2.565
Consument cyclisch	4.735	2.193
Consument defensief	4.063	2.113
Industrie	3.856	3.412
Basismaterialen	2.062	5.011
Gezondheidszorg	4.819	3.100
Nutsbedrijven	1.317	846
Overig	1.313	4.404
Totaal	40.871	34.498

De samenstelling van de totale portefeuille naar regio is als volgt:

	2015	2014
Europa	7.034	6.287
Verenigde Staten en Canada	22.150	18.806
Pacific inclusief Japan	4.570	3.203
Opkomende markten	7.117	6.202
Totaal	40.871	34.498

Er zijn geen onderliggende beleggingen die meer dan 5% van de totale aandelenportefeuille uitmaken.

De mutaties in de aandelenbeleggingen zijn als volgt:

	2015	2014
Balanswaarde begin van het jaar	34.498	-
Aankopen	4.435	31.566
Verkopen	-350	-
Waardeveranderingen	2.288	2.932
Balanswaarde eind van het jaar	40.871	34.498

3 Vastrentende waarden

	2015	2014
Obligaties	78.226	76.598
Obligatiefondsen	24.431	19.079
Totaal	102.657	95.677

De rechtstreekse portefeuille obligaties bestaat uit langlopende staatsobligaties van landen met een AAA-rating of een AA-rating die deel uit maken van de EMU.

De obligatiefondsen betreffen twee niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, waarvan één wereldwijd belegt in beursgenoteerde investment grade ondernemingsobligaties. Het andere obligatiefonds belegt wereldwijd in meer risicovolle beursgenoteerde high yield obligaties.

De resterende looptijd gebaseerd op de contractuele aflossingsdata is als volgt:

	2015	2014
Korter dan 1 jaar	2.226	2.222
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	7.348	6.889
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	11.167	7.644
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	1.443	2.323
Vanaf 20 jaar tot 30 jaar	68.321	66.087
Vanaf 30 jaar tot 40 jaar	5.485	1.785
Langer dan 40 jaar	6.667	8.727
Totaal	102.657	95.677

De kredietwaardigheid van de totale portefeuille kan als volgt worden weergegeven:

	2015	2014
AAA-rating	49.578	50.728
AA-rating	30.779	27.196
A-rating	4.562	3.103
BBB-rating	7.937	6.524
Lagere rating dan BBB	7.948	6.330
Geen rating	1.853	1.796
Totaal	102.657	95.677

De obligaties (inclusief de onderliggende obligaties van de beleggingsfondsen) hebben een vaste rente.

De samenstelling van de totale portefeuille naar regio is als volgt:

	2015	2014
Europa	85.598	80.552
Verenigde Staten en Canada	14.557	14.534
Pacific inclusief Japan	518	199
Overig	1.984	392
Totaal	102.657	95.677

De volgende obligaties maken meer dan 5% uit van de totale portefeuille vastrentende waarden:

	2015	2014
Staatsobligaties Frankrijk	29.412	26.462
Staatsobligaties Duitsland	25.427	26.015
Staatsobligaties Nederland	23.387	24.121
Totaal	78.226	76.598

Dit betreft de gehele rechtstreekse portefeuille obligaties, die ongeveer 76% (2014: ongeveer 80%) van de totale vastrentende waarden uitmaakt.

De mutaties in de portefeuille vastrentende waarden zijn als volgt:

	2015	2014
Balanswaarde begin van het jaar	95.677	-
Overdracht obligaties door PMA	-	98.035
Aankopen	9.806	18.967
Verkopen	-	-42.715
Waarderingsverschil ten opzichte van waardering PMA	-	61
Waardeveranderingen	-2.886	22.333
Verandering lopende rente	60	-1.004
Balanswaarde eind van het jaar	102.657	95.677

4 Geldmarktbeleggingen

	2015	2014
Geldmarktfondsen	4.944	7.455
Banktegoeden in rekening-courant	18	10
Totaal	4.962	7.465

Er zijn geen (onderliggende) beleggingen die meer dan 5% van de totale geldmarktbeleggingen uitmaken.

De mutaties in de geldmarktbeleggingen zijn als volgt:

	2015	2014
Balanswaarde begin van het jaar	7.465	-
Aankopen	16.303	7.455
Verkopen	-18.814	-
Waardeveranderingen	-	-
Mutatie banktegoeden in rekening-courant	8	10
Balanswaarde eind van het jaar	4.962	7.465

5 Derivaten

Derivaten met een positieve reële waarde zijn als een actiefpost in de balans opgenomen en derivaten met een negatieve reële waarde zijn onder de verplichtingen opgenomen.

	2015	2014
Derivaten activa	4.817	6.397
Derivaten passiva	-1.079	-
Saldo	3.738	6.397

Dit betreft een portefeuille rentederivaten die volledig bestaat uit interest rate swaps. De interest rate swaps zijn onderhandse contracten.

Het volgende overzicht geeft inzicht in de portefeuille interest rate swaps per balansdatum:

		2015		2014
	Contract- omvang	Markt- waarde	Contract- omvang	Markt- waarde
Gekocht	58.964	3.518	39.650	6.397
Verkocht	-3.483	220	-	-

Als gekocht aangeduide interest rate swaps zijn zogenoemde receiver swaps, waarbij een vaste rente wordt ontvangen en een variabele rente wordt betaald. Als verkocht aangeduide interest rate swaps zijn zogenoemde payer swaps, waarbij een variabele rente wordt ontvangen en een vaste rente wordt betaald.

Door middel van de portefeuille interest rate swaps wordt het rentemismatchrisico gedeeltelijk afgedekt.

De portefeuille interest rate swaps is als volgt samengesteld naar resterende looptijden:

	Receiver swaps		Payer swaps		Netto positie	
	Contract- omvang	Markt- waarde	Contract- omvang	Markt- waarde	Contract- omvang	Markt- waarde
2015						
Korter dan 10 jaar	-	-	-	-	-	-
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	33.138	2.217	-3.483	220	29.655	2.437
Vanaf 20 jaar tot 30 jaar	22.389	667	-	-	22.389	667
Vanaf 30 jaar tot 40 jaar	3.437	634	-	-	3.437	634
Langer dan 40 jaar	-	-	-	-	-	-
Totaal	58.964	3.518	-3.483	220	55.481	3.738
2014						
Korter dan 10 jaar	-	-	-	-	-	-
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	25.953	3.827	-	-	25.953	3.827
Vanaf 20 jaar tot 30 jaar	10.260	1.799	-	-	10.260	1.799
Vanaf 30 jaar tot 40 jaar	3.437	771	-	-	3.437	771
Langer dan 40 jaar	-	-	-	-	-	-
Totaal	39.650	6.397	-	-	39.650	6.397

De volgende tegenpartijen maken meer dan 5% uit van de totale positieve reële waarde:

	2015	2014
Citibank	1.544	2.216
UBS	1.120	1.611
Barclays	924	1.272
Credit Suisse	1.010	1.298
Totaal	4.598	6.397

Dit betreft nagenoeg de gehele portefeuille interest rate swaps.

In verband met de positieve reële waarde van de derivatencontracten is zekerheid verkregen in de vorm van cash collateral tot een bedrag van totaal EUR 4.670 duizend (2014: EUR 5.980 duizend). Het ontvangen cash collateral is herbelegd in een geldmarktfonds.

De mutaties in de portefeuille rentederivaten (interest rate swaps) zijn als volgt:

	2015	2014
Balanswaarde begin van het jaar	6.397	-
Waardeveranderingen	-2.821	6.073
Verandering lopende rente	162	324
Balanswaarde eind van het jaar	3.738	6.397

6 Vorderingen en overlopende activa

	2015	2014
Werkgever	70	1.712
Herverzekeraar	7	299
Overige vorderingen en overlopende activa	6	7
Totaal	83	2.018

De vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

7 Liquide middelen

Liquide middelen worden onderscheiden van banktegoeden die het karakter hebben van beleggingen of direct beschikbaar zijn om te worden belegd. Deze posten zijn begrepen in vastrentende waarden.

	2015	2014
Banktegoeden in rekening-courant	499	680
Totaal	499	680

De liquide middelen zijn vrij opeisbaar.

Passiva

8 Stichtingskapitaal en reserves

Overige reserves

	2015	2014
Stand begin van het jaar	11.925	-
Resultaat	-13.686	11.925
Stand eind van het jaar	-1.761	11.925

Het eigen vermogen (stichtingskapitaal en reserves) is het overblijvend belang in de activa van het pensioenfonds na aftrek van alle verplichtingen (inclusief de technische voorziening).

Het stichtingskapitaal bedraagt nihil.

Het tekort van het aanwezig eigen vermogen ten opzichte van het vereist eigen vermogen, berekend op basis van de feitelijke beleggingsportefeuille ultimo verslagjaar, bedraagt EUR 33.736 duizend (2014: tekort EUR 7.978 duizend):

	2015	2014
Totaal vereist eigen vermogen	31.975	19.903
Aanwezig eigen vermogen	-1.761	11.925
Tekort	33.736	7.978

Op basis van de feitelijke beleggingsportefeuille ultimo verslagjaar bedraagt het vereist eigen vermogen 20,3% (2014: 14,7%). Het vereist eigen vermogen, berekend op basis van de

strategische beleggingsportefeuille, bedraagt 19,3% (2014: 15,1%) van de technische voorziening voor risico pensioenfondsen. Onder het nieuwe financieel toetsingskader (nFTK), dat vanaf 1 januari 2015 van kracht is, zijn de vermogens-eisen verzwakt. De nominale dekkinggraad ultimo 2015 bedraagt 98,9% (2014: 108,8%). Het reservetekort ultimo 2015 bedraagt derhalve 21,4 procentpunten (2014: tekort 5,9 procentpunten).

Het pensioenfonds heeft naar aanleiding van het nFTK en ingevolge artikel 138 van de Pensioenwet in 2015 een geactualiseerd herstelplan bij DNB ingediend. Het herstelplan is goedgekeurd door DNB. In verband met het reservetekort bij de start van de uitvoering van de pensioenregeling is in 2014 een (langetermijn)herstelplan ingediend. Dit herstelplan is per 1 januari 2015 vervallen.

Het minimaal vereist eigen vermogen ultimo 2015 komt overeen met een dekkinggraad van 104,4% (2014: 104,5%) en bedraagt EUR 6.965 duizend (2014: EUR 6.124 duizend). Dit betekent dat ultimo 2015 sprake is van een dekkingstekort van EUR 8.726 duizend (2014: geen dekkingstekort).

De vermogenspositie wordt nader toegelicht in de risicoparagraaf op pagina 78 tot en met 87.

9 Technische voorziening voor risico pensioenfondsen

De belangrijkste, bij de bepaling van de technische voorziening, gehanteerde actuariële grondslagen en veronderstellingen zijn:

- rekenrente volgens actuele rentetermijnstructuur DNB (ongewijzigd);
- levensverwachting volgens prognosetabels AG 2014 met inkomens- en leeftijdsafhankelijke correctiefactoren volgens model Mercer 2012 inkomensklasse hoog (ongewijzigd);
- gehuwdheidsfrequentie actieve en gewezen deelnemers conform overlevingstabellen AG 1980-1985 en gehuwdheidsfrequentie pensioengerechtigden volgens bepaald partnersysteem (ongewijzigd);
- verschil leeftijd man en vrouw drie jaar (ongewijzigd);
- administratie- en excassokosten 2,0% van de technische voorziening (ongewijzigd).

Uit de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo 2015 kan voor het pensioenfonds een gemiddelde rekenrente van 1,9% (2014: 2,2%) worden afgeleid.

De voor de berekening van de technische voorziening gehanteerde rentetermijnstructuur DNB betreft voor looptijden tot en met 20 jaar de marktrente op de interbancaire swapmarkt. Voor looptijden langer dan 20 jaar wordt de swapcurve per balansdatum aangepast door de onderliggende éénjaarsforwardrente te extrapoleren naar een lange termijn verwacht renteniveau, de zogenoemde ultimate forward rate (UFR). In de door DNB gevolgde methodiek beweegt de rente vanaf 21 jaar geleidelijk in de richting van de UFR, doordat de forwardrente wordt gemiddeld met de UFR.

In 2015 heeft DNB twee wijzigingen in de rentetermijnstructuur doorgevoerd. Tot 1 januari 2015 werd op de marktrente voor looptijden tot en met 20 jaar een driemaandsmiddeling toegepast, die dus per 1 januari 2015 is vervallen. Daarnaast is per 15 juli 2015 de UFR-methodiek gewijzigd. Tot deze datum was de UFR vastgesteld op een vaste rente van 4,2% (reële rente 2,2% en verwachte inflatie 2,0%). Vanaf deze datum wordt de UFR vastgesteld op basis van de werkelijke maandelijkse 20-jaarsforwardrentes in de voorgaande 10 jaar. De eerste wijziging is naar de stand primo verslagjaar in de technische voorziening verwerkt en de tweede wijziging is ultimo verslagjaar in de voorziening verwerkt. De veranderingen zijn in de jaarrekening verwerkt als schattingswijzigingen (wijziging actuariële grondslagen).

De technische voorziening is als volgt samengesteld per categorie deelnemers:

		2015		2014
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Actieve deelnemers	609	85.301	601	75.419
Arbeidsongeschikte deelnemers	5	1.902	5	1.753
Gewezen deelnemers	411	45.094	356	34.164
Ingegaan ouderdompensioen	31	15.896	28	15.535
Ingegaan partnerpensioen	9	6.056	9	5.982
Ingegaan wezenpensioen	5	89	6	101
Totaal pensioenuitkeringen	1.070	154.338	1.005	132.954
Administratiekosten en excassokosten		3.058		2.632
Totaal	1.070	157.396	1.005	135.586

In de technische voorziening met betrekking tot de actieve deelnemers is begrepen een bedrag van EUR 341 duizend (2014: EUR 288 duizend) voor de verwachte toekomstige premievrije opbouw van zieke deelnemers en nog niet gemelde arbeidsongeschikte deelnemers.

De technische voorziening met betrekking tot arbeidsongeschikte deelnemers bestaat uit:

	2015	2014
Opgebouwde pensioenrechten	1.037	887
Toekomstige premievrije opbouw pensioenrechten	865	866
Totaal	1.902	1.753

De waarde van de technische voorziening naar resterende looptijd is als volgt:

	2015	2014
Korter dan 1 jaar	1.122	1.109
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	5.353	4.969
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	9.877	8.899
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	32.018	28.857
Vanaf 20 jaar tot 30 jaar	44.045	39.401
Vanaf 30 jaar tot 40 jaar	36.585	30.707
Langer dan 40 jaar	28.396	21.644
Totaal	157.396	135.586

De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

	2015	2014
Stand begin van het jaar	135.586	-
Inkomende collectieve waardeoverdracht PMA	-	97.349
Herstel korting	-	2.392
Toeslagverlening	476	316
Pensioenopbouw actieve deelnemers	7.046	5.417
Inkomende individuele waardeoverdrachten	419	186
Uitgaande individuele waardeoverdrachten	-265	-94
Rentetoevoeging	237	461
Wijziging rekenrente	-236	28.643
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-1.064	-982
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-21	-20
Wijziging actuariële grondslagen	15.383	1.712
Actuariële resultaten	-67	159
Overige mutaties	-98	47
Stand eind van het jaar	157.396	135.586

De wijziging actuariële grondslagen geeft het effect weer van het vervallen van de driemaandsmiddeling van de markrente en de per 15 juli 2015 door DNB voorgeschreven nieuwe UFR.

De collectieve waardeoverdracht heeft plaatsgevonden per 1 januari 2014 en heeft betrekking op alle tot en met 31 december 2013 op basis van een pensioenovereenkomst met de werkgever bij PMA opgebouwde pensioenrechten van de (actieve en gewezen) deelnemers en de pensioengerechtigden.

Daarnaast heeft PMA per 1 januari 2014 voor (gewezen) deelnemers die per 31 december 2013 in verband met arbeidsongeschiktheid recht hadden op premievrije voortzetting van de pensioenopbouw een schadevoorziening overgedragen. Voor actieve deelnemers die per 31 december 2013 twaalf maanden of langer ziek waren heeft PMA per 1 januari 2014 een uitloopvoorziening overgedragen (toekomstige premievrije pensioenopbouw).

De tot en met 31 december 2013 opgebouwde en overgedragen pensioenrechten zijn verlaagd met een korting van 3,223% in verband met het dekkingstekort (aanwezig eigen vermogen lager dan het in gevolge de Pensioenwet minimaal vereist eigen vermogen) van PMA per 31 december 2013. Deze korting is door het pensioenfonds teruggebracht tot 0,792% door middel van een verhoging van 2,512%. Deze verhoging is gefinancierd uit een door de werkgever betaalde extra koopsom.

De hiervoor genoemde opgebouwde pensioenrechten, de toekomstige premievrije opbouw, de uitloopvoorziening en de toegepaste korting zijn alle begrepen in de pensioenrechten uit hoofde van de collectieve waardeoverdracht van EUR 97.349 duizend.

De pensioenrechten van de actieve deelnemers zijn per 1 januari 2015 verhoogd met 0,58%. Deze verhoging is in het verslagjaar in de technische voorziening verwerkt.

De premievrije pensioenrechten en de ingegane pensioenen zijn per 1 januari 2015 niet verhoogd.

10 Schulden en overlopende passiva pensioenen

	2015	2014
Werkgever	207	39
Waardeoverdrachten	135	-
Belastingen en premies sociale verzekeringen	34	35
Crediteuren	94	34
Overlopende passiva	62	48
Totaal	532	156

De schulden hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

11 Schulden en overlopende passiva beleggingen

	2015	2014
Schulden uit hoofde van ontvangen collateral	4.670	5.980
Crediteuren	140	103
Overlopende passiva	144	152
Totaal	4.954	6.235

De schulden hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contracten

Het pensioenfonds heeft een herverzekeringsovereenkomst afgesloten ter dekking van het overlijdensrisico voor de periode tot en met 31 december 2016. De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt ongeveer EUR 195 duizend (2014: EUR 362 duizend).

Het pensioenfonds heeft een overeenkomst betreffende pensioenuitvoering en bestuursondersteuning afgesloten voor de periode tot en met 31 december 2016. Deze overeenkomst kan echter worden beëindigd met inachtneming van een opzegtermijn van zes maanden. De totale verplichting voor de minimaal resterende looptijd bedraagt EUR 208 duizend (2014: EUR 206 duizend).

Voorwaardelijke vorderingen en verplichtingen

De actuariële waarde van de achterstand in toeslagverlening en de toegepaste kortingen tezamen met betrekking tot de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) en de ingegane pensioenen over de laatste 10 jaren bedraagt totaal EUR 13.512 duizend (2014: EUR 11.128 duizend over de laatste 10 jaren). Dit komt overeen met een cumulatief (samengesteld) percentage van 20,17 (2014: 19,59). Hierin zijn begrepen de gemiste toeslagen en de toegepaste korting in de periode waarin deze groep gewezen deelnemers en pensioengerechtigden deelnemer was van PMA.

De actuariële waarde van de toegepaste kortingen op de pensioenrechten van de actieve deelnemers bedraagt EUR 2.772 duizend (2014: EUR 2.683 duizend). Dit komt overeen met een cumulatief (samengesteld) percentage van 3,92 (2014: 3,92). Hierin is begrepen de toegepaste korting in de periode waarin zij deelnemer waren van PMA.

Jaarlijks neemt het bestuur een besluit over de toeslagverlening, inclusief de inhaal van de ontstane achterstand en toegepaste korting.

De hiervoor genoemde overeenkomst betreffende pensioenuitvoering en bestuursondersteuning is ingegaan per 1 januari 2014 en is in beginsel afgesloten voor een periode van drie jaar. In de overeenkomst is bepaald dat, indien de overeenkomst binnen drie jaar op initiatief van de opdrachtgever wordt beëindigd, onder bepaalde voorwaarden een additionele vergoeding ter grootte van maximaal EUR 363 duizend in rekening wordt gebracht. De verschuldigde vergoeding wordt vastgesteld naar rato van het niet voltooide deel van de looptijd van de overeenkomst en bedraagt ultimo 2015 EUR 121 duizend (2014: EUR 242 duizend). Met de werkgever is afgesproken dat deze de eventuele kosten voor zijn rekening neemt.

Verder is met de werkgever overeengekomen dat de kosten in verband met een eventuele toekomstige collectieve uitgaande waardeoverdracht, de kosten van een daarmee verband houdende verkoop of overdracht van de beleggingen, de kosten die worden veroorzaakt door een eventuele liquidatie van het pensioenfonds en de kosten van de nieuwe pensioenregeling voor rekening van de werkgever komen.

Risicobeheer

In het bestuursverslag worden de belangrijke risico's die het pensioenfonds loopt besproken en wordt ingegaan op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beheersen. In deze paragraaf van de jaarrekening worden voornamelijk de financiële risico's beschreven en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico van het pensioenfonds is het solvabiliteitsrisico. Dit is het risico dat het fonds op lange termijn de pensioenverplichtingen niet kan nakomen. De solvabiliteit wordt gemeten aan de hand van het verschil tussen het aanwezig eigen vermogen en het vereist eigen vermogen. Daarnaast wordt de dekkinggraad als solvabiliteitsratio gehanteerd. De dekkinggraad is de verhouding tussen de nettoactiva en de technische voorziening.

Het vereist eigen vermogen wordt in beginsel berekend op basis van een scenarioanalyse zoals gebruikt in de standaardmethode voor de solvabiliteitstoets van DNB. In deze methodiek worden de onderscheiden risico's gekwantificeerd.

Het tekort van het aanwezig eigen vermogen ten opzichte van het vereist eigen vermogen (reservetekort) op basis van de feitelijke beleggingsportefeuille bedraagt EUR 33.736 duizend (2014: tekort EUR 7.978 duizend). Berekend op basis van de strategische beleggingsportefeuille bedraagt het reservetekort EUR 32.095 duizend (2014: tekort EUR 8.499 duizend).

	2015		2014	
	Feitelijk	Strategisch	Feitelijk	Strategisch
Vereiste buffers				
• S1 Rentemismatchrisico	9.945	9.027	7.634	8.218
• S2 Vastgoedrisico en aandelenrisico	18.099	17.103	11.121	11.750
• S3 Valutarisico	8.843	8.057	7.946	6.942
• S4 Commodityrisico	-	-	-	-
• S5 Kredietrisico	8.386	8.348	1.352	1.563
• S6 Verzekeringstechnisch risico	9.216	9.216	8.020	8.020
• S7 Liquiditeitsrisico	-	-	-	-
• S8 Concentratierisico	-	-	-	-
• S9 Operationeel risico	-	-	-	-
• S10 Actief risico	-	-	-	-
Totaal	54.489	51.751	36.073	36.493
Diversificatie van risico's	-22.514	-21.417	-16.170	-16.069
Totaal vereist eigen vermogen	31.975	30.334	19.903	20.424
Aanwezig eigen vermogen	-1.761	-1.761	11.925	11.925
Reservetekort	33.736	32.095	7.978	8.499

In voorgaand overzicht worden de vereiste buffers voor de onderscheiden risico's en het diversificatie-effect afzonderlijk weergegeven.

De nominale dekkinggraad bedraagt 98,9% (2014: 108,8%). De nominale dekkinggraad is de verhouding tussen de waarde van de nettoactiva en de technische voorziening berekend op basis van de rentetermijnstructuur DNB.

De met het vereist eigen vermogen, berekend op basis van de feitelijke beleggingsportefeuille, overeenkomende dekkinggraad bedraagt 120,3% (2014: 114,7%). De vereiste dekkinggraad op basis van de strategische beleggingsportefeuille bedraagt 119,3% (2014: 115,1%).

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt EUR 6.965 duizend (2014: EUR 6.124 duizend), overeenkomend met een nominale dekkinggraad van 104,4% (2014: 104,5%). Het pensioenfonds heeft ultimo 2015 een dekkingstekort van EUR 8.726 duizend. Ultimo 2014 was nog geen sprake van een dekkingstekort.

Per 1 januari 2015 is het nFTK van kracht. De regels ter bepaling van het vereist eigen vermogen in de standaardmethode voor de solvabiliteitstoets van DNB zijn verzwaaard. Als gevolg daarvan is het vereist eigen vermogen ten opzichte van vorig jaar gestegen.

Verder is met de invoering van het nFTK de zogenoemde beleidsdekkingsgraad geïntroduceerd, gedefinieerd als de (voortschrijdend) gemiddelde nominale dekkingsgraad van de laatste 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad ultimo verslagjaar bedraagt 102,3% (2014: 107,8%). De ontwikkeling van de aanwezige nominale dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad ultimo maand gedurende het jaar is als volgt:

	Aanwezige dekkings- graad	Beleids- dekkings- graad
Januari	104,7%	107,6%
Februari	106,7%	107,5%
Maart	104,6%	107,2%
April	105,0%	107,0%
Mei	106,8%	106,9%
Juni	105,9%	106,8%
Juli	100,6%	106,2%
Augustus	97,5%	105,1%
September	97,1%	104,4%
Oktober	100,0%	103,9%
November	100,2%	103,2%
December	98,9%	102,3%

De beleidsdekkingsgraad is in het kader van het nFTK bepalend voor:

- de toetsing aan het (strategisch) vereist eigen vermogen;
- het toepassen van eventuele kortingen;
- het toeslagbeleid.

Op basis van de toetsing van de beleidsdekkingsgraad aan de met het (strategisch) vereist vermogen overeenkomende dekkingsgraad wordt op kwartaalbasis vastgesteld of het pensioenfonds in een tekortsituatie verkeert en een herstelplan moet indienen bij DNB. De beleidsdekkingsgraad wordt ook gebruikt voor de evaluatie van een eventueel herstelplan. Op basis van bedoelde toetsing wordt ook vastgesteld of een tekortsituatie is opgelost en een herstelplan kan worden beëindigd.

De ontwikkeling van de nominale dekkingsgraad kan als volgt worden geanalyseerd:

	2015	2014
Dekkingsgraad begin van het jaar	108,8%	104,3%
Premies	1,2%	1,2%
Pensioenuitkeringen	0,1%	0,0%
Toeslagverlening (inclusief herstel korting)	0,0%	0,0%
Wijziging rekenrente technische voorziening	0,2%	-23,7%
Resultaat beleggingen (inclusief resultaat renteswaps) en verplichtingen	-0,8%	34,9%
Wijziging actuariële grondslagen	-11,1%	-0,1%
Overige oorzaken	0,1%	0,6%
Kruiseffecten	0,4%	-8,4%
Dekkingsgraad eind van het jaar	98,9%	108,8%

De wijziging actuariële grondslagen geeft het effect weer van het vervallen van de driemaandsmiddeling van de marktrente en de per 15 juli 2015 door DNB voorgeschreven nieuwe UFR.

De weergegeven dekkingsgraad primo 2014 betreft de dekkingsgraad na verwerking van de collectieve waardeoverdracht van PMA.

De in de berekening van de nominale dekkingsgraad van 98,9% (2014: 108,8%) opgenomen waarde van de technische voorziening is vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur DNB. Hieruit kan voor het pensioenfonds een gemiddelde rekenrente van 1,9% (2014: 2,2%) worden afgeleid.

De kruiseffecten worden veroorzaakt door de gehanteerde berekeningsmethodiek.

Het pensioenfonds heeft in verband met het nFTK en ingevolge artikel 138 van de Pensioenwet in 2015 een geactualiseerd herstelplan bij DNB ingediend. Het herstelplan is goedgekeurd door DNB. In het herstelplan is uitgewerkt hoe het pensioenfonds binnen de wettelijke termijn van 10 jaar weer beschikt over het strategisch vereist eigen vermogen getoetst aan de beleidsdekkingsgraad. Het pensioenfonds heeft geen gebruik gemaakt van de overgangsregeling die een termijn van maximaal 12 jaar mogelijk maakt. Volgens het herstelplan wordt binnen 10 jaar de tekortsituatie opgelost.

Het beoogde herstel wordt bewerkstelligd door middel van premies en verwacht overrendement (verschil verwacht rendement op de beleggingsportefeuille en het benodigde rendement ten behoeve van de rentetoevoeging aan de pensioenverplichtingen).

De ontwikkeling van de nominale dekkingsgraad ten opzichte van de prognose in het herstelplan is als volgt:

	2015		2014	
	Realisatie	Herstelplan	Realisatie	Herstelplan
Dekkingsgraad begin van het jaar	108,8%	108,8%	104,3%	104,5%
Premies	1,2%	1,4%	1,2%	1,6%
Pensioenuitkeringen	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Toeslagverlening (inclusief herstel korting)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wijziging rekenrente technische voorziening	0,2%	0,0%	-23,7%	0,0%
Resultaat beleggingen en verplichtingen	-0,8%	0,6%	34,9%	1,6%
Wijziging actuariële grondslagen	-11,1%	-6,3%	-0,1%	0,0%
Overige oorzaken	0,1%	0,0%	0,6%	-0,3%
Kruiseffecten	0,4%	0,1%	-8,4%	0,0%
Dekkingsgraad eind van het jaar	98,9%	104,6%	108,8%	107,4%

Het over 2015 behaalde rendement van negatief 0,5% is achtergebleven bij het in het herstelplan verwachte rendement van positief 0,8%. Indien geen rekening is gehouden wordt gehouden met kosten, wordt het over 2015 behaalde rendement 0,6%. Verder is per 15 juli 2015 de UFR-methodiek gewijzigd, waarmee in het herstelplan geen rekening is gehouden. Deze oorzaken hebben ertoe geleid dat de dekkingsgraad ultimo 2015 van 98,9% lager is dan de in het herstelplan verwachte dekkingsgraad van 104,6%.

De vergelijkende cijfers over 2014 hebben betrekking op het in 2014 geldende herstelplan.

Het solvabiliteitsrisico wordt hierna toegelicht aan de hand van de in de solvabiliteitstoets van DNB onderkende risico's. Met uitzondering van het operationele risico, worden deze risico's aangemerkt als financiële risico's.

S1 Rentemismatchrisico

Rentemismatchrisico is het verschil in rentegevoeligheid tussen de portefeuille vastrentende waarden (met name portefeuille obligaties) en de technische voorziening voor risico pensioenfondsen. De rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen is als gevolg van de langere looptijden hoger dan die van de portefeuille obligaties. Daarnaast is de omvang van de pensioenverplichtingen groter dan die van de portefeuille obligaties. Een daling van de markttrente leidt tot een stijging van de waarde van de technische voorziening, die slechts voor een deel wordt gecompenseerd door een stijging van de waarde van de portefeuille obligaties.

Door afdekking van het rentemismatchrisico is de vermogenspositie van het pensioenfonds minder gevoelig voor de ontwikkeling van de marktrente. Het rentemismatchrisico wordt voor een deel beperkt door belegging in obligaties met een relatief lange rentevastperiode. Het rentemismatchrisico wordt verder afgedekt door middel van interest rate swaps.

De effectiviteit van de afdekking door middel van omvang en samenstelling van de portefeuille obligaties en de interest rate swaps tezamen bedraagt ultimo 2015 ongeveer 83% (2014: ongeveer 84%). Dit is binnen de gestelde bandbreedte van 81% tot 87%. De strategische renteafdekking bedraagt 84% (2014: 84%). De effectiviteit van de renteafdekking is berekend op basis van de rentetermijnstructuur DNB voor de discontering van de pensioenverplichtingen. Op basis van marktrente komt de berekende effectiviteit van de renteafdekking lager uit.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten aan de hand van de modified duration. Dit is de met de contante waarde van rente en aflossing gewogen gemiddelde looptijd in jaren. De duration mismatch is het verschil tussen de duration van de pensioenverplichtingen en de naar omvang (ten opzichte van de pensioenverplichtingen) gewogen duration van de vastrentende waarden.

De modified duration van de portefeuille vastrentende waarden, de rentederivaten en de technische voorziening en de duration mismatch zijn als volgt:

	2015	2014
Vastrentende waarden (obligaties)	16	17
Rentederivaten (interest rate swaps)	19	18
Vastrentende waarden inclusief rentederivaten	17	18
Technische voorziening	27	26
Mismatch bij renteschok van 0,01%	10	8
Mismatch bij renteschok van 1,0%	13	11

Bij een rentestijging daalt de waarde van de beleggingen minder dan de waarde van de technische voorziening, waardoor de dekkingsgraad verbetert (ceteris paribus). Een daling van de nominale marktrente met 1,0 procentpunt resulteert in een daling van de nominale dekkingsgraad met afgerond ongeveer 10 procentpunten (2014: 10 procentpunten). Een stijging van de nominale marktrente met 1,0 procentpunt daarentegen resulteert in een verbetering van de nominale dekkingsgraad met afgerond ongeveer 10 procentpunten (2014: 10 procentpunten).

Hiervoor is ervan uitgegaan dat de marktrente voor alle looptijden in gelijke mate stijgt of daalt. Er kan echter sprake zijn van verschillen in de rentebeweging voor verschillende looptijden. De lange rente kan bijvoorbeeld sterker stijgen of dalen dan de korte rente. Veranderingen in de rentecurve worden niet gemeten aan de hand van de modified duration, maar hebben wel invloed op de rentemismatch.

S2 Vastgoedrisico en aandelenrisico

Vastgoedrisico is het risico dat de waarde van vastgoed en vastgoedaandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Informatie over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost vastgoed. De portefeuille vastgoed maakt ongeveer 5% (2014: ongeveer 5%) uit van de totale beleggingen.

Een waardedaling van de vastgoedbeleggingen met 30% resulteert in een daling van de nominale dekkinggraad met ongeveer 2 procentpunten (2014: ongeveer 2 procentpunten). Een waardestijging van deze beleggingen met 30% daarentegen resulteert in een verbetering van de nominale dekkinggraad met ongeveer 2 procentpunten (2014: ongeveer 2 procentpunten).

Aandelenrisico is het risico dat de waarde van aandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Informatie over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost aandelen. De aandelenportefeuille maakt ongeveer 26% (2014: ongeveer 24%) uit van de totale beleggingsportefeuille.

Een waardedaling van de aandelenportefeuille met 30% resulteert in een daling van de nominale dekkinggraad met ongeveer 8 procentpunten (2014: ongeveer 8 procentpunten). Een waardestijging van de portefeuille met 30% daarentegen resulteert in een verbetering van de nominale dekkinggraad met ongeveer 8 procentpunten (2014: ongeveer 8 procentpunten).

S3 Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van beleggingen verandert als gevolg van veranderingen in valutakoersen.

Van de beleggingen luidt omgerekend EUR 44.540 duizend (2014: EUR 37.692 duizend) in een andere valuta dan de euro.

De valutapositie (uitgedrukt in euro's) kan als volgt worden geanalyseerd:

	Vastgoed	Aandelen	Vast- rentende waarden	Totaal	Valuta- afdekking	Netto positie
2015						
Amerikaanse dollar	4.442	21.002	-	25.444	-	25.444
Japane yen	932	3.038	-	3.970	-	3.970
Britse pond	574	2.512	-	3.086	-	3.086
Overige valuta's	1.642	10.398	-	12.040	-	12.040
Totaal	7.590	36.950	-	44.540	-	44.540

	Vastgoed	Aandelen	Vast- rentende waarden	Totaal	Valuta- afdekking	Netto positie
2014						
Amerikaanse dollar	3.824	17.461	-	21.285	-	21.285
Japane yen	825	2.229	-	3.054	-	3.054
Britse pond	433	2.208	-	2.641	-	2.641
Overige valuta's	1.519	9.193	-	10.712	-	10.712
Totaal	6.601	31.091	-	37.692	-	37.692

Zoals uit dit overzicht blijkt, wordt het (onderliggende) valutarisico op vastgoed en aandelen niet afgedekt. De gehele directe obligatieportefeuille luidt in euro's. Een groot deel van de onderliggende obligaties van de obligatiefondsen luidt in vreemde valuta's. Het valutarisico wordt binnen de obligatiefondsen afgedekt naar de euro.

S4 Commodityrisico

Commodityrisico is het risico dat de waarde van commoditybeleggingen verandert als gevolg van veranderingen in de marktprijzen van desbetreffende (onderliggende) grondstoffen. Het fonds belegt niet in commodities of commodityderivaten, zodat geen sprake is van commodityrisico.

S5 Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat tegenpartijen hun contractuele verplichtingen aan het pensioenfonds of de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds participeert niet nakomen.

Informatie over de kredietwaardigheid van de portefeuille op basis van credit ratings en over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost

vastrentende waarden. Ongeveer 48% (2014: ongeveer 53%) van de totale portefeuille obligaties heeft de hoogste rating AAA en ongeveer 30% (2014: ongeveer 28%) van de portefeuille heeft de AA-rating. Voor derivatenposities met een positieve reële waarde is zekerheid verkregen in de vorm van cash collateral.

S6 Verzekeringstechnisch risico

Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico is het langlevenrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de technische voorziening. Door toepassing van de AG-prognosetafels 2014 met correcties voor ervaringssterfte wordt rekening gehouden met een toekomstige verbetering van de levensverwachting. Resultaten als gevolg van een wijziging van de overlevingsgrondslagen en andere actuariële grondslagen zijn voor rekening van de werkgever.

S7 Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat onvoldoende liquide middelen beschikbaar zijn om op korte termijn aan de verplichtingen (voornamelijk de pensioenuitkeringen) te kunnen voldoen. Dit risico is onder normale omstandigheden nagenoeg afwezig, omdat de pensioenuitkeringen nog langdurig kunnen worden voldaan uit de ontvangen premies en directe beleggingsopbrengsten en bovendien nagenoeg de gehele beleggingsportefeuille bestaat uit liquide vermogenstitels. Dit neemt niet weg dat ingenomen derivatenposities kunnen leiden tot de contractuele verplichting tot bijstorting. Het liquiditeitsrisico wordt overeenkomstig het standaardmodel van DNB op nihil gesteld.

S8 Concentratierisico

Concentratierisico kan optreden als een goede spreiding van beleggingen of pensioenverplichtingen ontbreekt. In het standaardmodel van DNB voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is het concentratierisico gelijkgesteld aan nihil. Het pensioenfonds voldoet aan deze veronderstelling van een voldoende gediversifieerde beleggingsportefeuille en een voldoende evenwichtige demografische opbouw van de populatie.

In de toelichting op de balanspost vastrentende waarden zijn de posten die meer dan 5% uitmaken van de totale obligatieportefeuille vermeld. Franse, Duitse en Nederlandse staatsleningen maken gezamenlijk ongeveer 76% (2014: ongeveer 80%) uit van de totale obligatieportefeuille. De actiefpost derivaten heeft (nagenoeg) volledig betrekking op vier tegenpartijen. Voor deze derivatenposities zijn voldoende zekerheden verkregen. De totale marktwaarde van deze contracten komt overeen met ongeveer 4% (2014: ongeveer 7%) van de reële waarde van de obligatieportefeuille. Daarom wordt het concentratierisico op nihil gesteld.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van de pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Dit risico wordt beperkt door een uitgebreide set checks and balances inclusief de ISAE 3402-rapportages die het pensioenfonds van de diverse uitvoerders ontvangt. Het operationeel risico wordt overeenkomstig het standaardmodel van DNB op nihil gesteld.

S10 Actief risico

Actief risico is het risico dat het rendement van een beleggingsportefeuille afwijkt van de voor deze beleggingsportefeuille gehanteerde benchmark. Op basis van een ALM-studie wordt een strategische beleggingsmix bepaald. Ter beoordeling van de relatieve beleggingsresultaten wordt voor de afzonderlijke beleggingscategorieën binnen de totale beleggingsportefeuille een benchmark bepaald, die worden geaggregeerd op portefeuilleniveau. Door middel van zowel actief beheer van de onderscheiden afzonderlijke beleggingsportefeuilles per assetcategorie (selectie van individuele vermogenstitels) als actief beheer van de totale portefeuille (afwijking van de strategische mix) wordt actief risico aangegaan. De benchmarkportefeuille dient dus als referentiekader voor de beoordeling van de relatieve beleggingsresultaten. Het actief risico wordt vooralsnog op nihil gesteld.

Toelichting op de rekening van baten en lasten

(bedragen in duizenden euro's)

Baten

12 Premiebijdragen voor risico pensioenfondsen

	2015	2014
Reglementaire premie	9.082	6.923
Herstellpremie	967	728
Toeslagkoopsom	568	360
Koopsom in verband met wijziging actuariële grondslagen	-	1.712
Koopsom ten behoeve van herstel van korting pensioenrechten	-	2.500
Totaal	10.617	12.223

De kostendekkende premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet bedraagt EUR 10.008 duizend (2014: EUR 7.304 duizend) en is als volgt samengesteld:

	2015	2014
Pensioenopbouw	6.864	5.273
Risicopremie voor overlijden (partnerpensioen en wezenpensioen)	195	181
Risicopremie voor arbeidsongeschiktheid (premiëvrijstelling)	197	144
Toeslagkoopsom	477	316
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten	790	568
Solvabiliteitsopslag (behorende bij het vereist eigen vermogen)	1.485	822
Totaal	10.008	7.304

De kostendekkende premie wordt vastgesteld op basis de rentetermijnstructuur DNB per 31 december van het voorgaande jaar.

De reglementaire premie is gebaseerd op de ex-ante kostendekkende toetspremie. Deze wordt berekend op basis van de rentetermijnstructuur DNB per 30 november van het voorgaande jaar. De ex-ante kostendekkende toetspremie bedraagt EUR 9.651 duizend (2014: EUR 7.283 duizend) en is als volgt samengesteld:

	2015	2014
Pensioenopbouw	6.546	5.255
Risicopremie voor overlijden (partnerpensioen en wezenpensioen)	195	181
Risicopremie voor arbeidsongeschiktheid (premiëvrijstelling)	197	144
Toeslagkoopsom	477	316
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten	790	568
Solvabiliteitsopslag (behorende bij het vereist eigen vermogen)	1.446	819
Totaal	9.651	7.283

Op grond van de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever wordt jaarlijks een herstelpremie in rekening gebracht zolang het pensioenfonds per begin van het betreffende jaar nog niet beschikt over het vereist eigen vermogen. De herstelpremie bedraagt 10% van de reglementaire premie.

Ten behoeve van de financiering van de toeslagverlening van de pensioenrechten van de actieve deelnemers per 1 januari 2015 (2014: 1 januari 2014) heeft de werkgever een koopsom van EUR 568 duizend (2014: EUR 360 duizend) gestort.

In verband met de verzwaring van de sterftegrondslagen in 2014 heeft de werkgever in 2015 een koopsom van EUR 1.712 duizend betaald. Deze koopsom is begrepen in de premiebatens over 2014.

De werkgever heeft in 2014 een extra koopsom van EUR 2.500 duizend betaald ter beperking van een noodzakelijk doorgevoerde korting van de pensioenrechten bij beëindiging van de uitvoering van de pensioenregeling door PMA per 31 december 2013.

13 Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen

De beleggingsresultaten kunnen als volgt worden weergegeven:

	Direct	Indirect	Kosten	Totaal
2015				
Vastgoed	-	726	-	726
Aandelen	-	2.288	-	2.288
Vastrentende waarden	1.940	-2.886	-	-946
Geldmarktbeleggingen	10	-	-	10
Rentederivaten	894	-2.821	-	-1.927
	2.844	-2.693	-	151
Niet aan assetcategorieën toegerekende kosten			-1.000	-1.000
Totaal	2.844	-2.693	-1.000	-849
	Direct	Indirect	Kosten	Totaal
2014				
Vastgoed	-	932	7	939
Aandelen	-	2.932	29	2.961
Vastrentende waarden	2.421	22.394	-	24.815
Geldmarktbeleggingen	17	-	-	17
Rentederivaten	324	6.073	-	6.397
	2.762	32.331	36	35.129
Niet aan assetcategorieën toegerekende kosten			-522	-522
Totaal	2.762	32.331	-486	34.607

De directe beleggingsopbrengsten betreffen rente en door beleggingsfondsen uitgekeerd dividend.

De indirecte beleggingsopbrengsten betreffen waardeveranderingen inclusief valutakoersverschillen.

De hiervoor weergegeven kosten van vermogensbeheer zijn de rechtstreeks aan het pensioenfonds in rekening gebrachte kosten. De aan de assetcategorieën toegerekende negatieve kosten over 2014 van EUR 36 duizend betreffen de van PMA ontvangen vergoeding voor transactiekosten (instapkosten beleggingsfondsen).

De kosten van vermogensbeheer die direct ten laste van het pensioenfonds komen, maar niet zijn toegerekend aan de beleggingscategorieën, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2015	2014
Kosten vermogensbeheer	557	277
Kosten custodian	118	69
Totaal vóór toerekening kosten bestuur en financieel beheer	675	346
Toegerekende kosten bestuur en financieel beheer	325	176
Totaal	1.000	522

De kosten die ten laste van beleggingsfondsen komen zijn hierin niet begrepen, maar zijn onderdeel van de waardeveranderingen. De ten laste van de beleggingsfondsen komende kosten kunnen worden onderscheiden in kosten van vermogensbeheer (vergoeding beheer beleggingen, bewaarloon en overige kosten) en transactiekosten. In de waardeveranderingen van de rentederivaten zijn eveneens transactiekosten begrepen.

De niet rechtstreeks aan het pensioenfonds in rekening gebrachte kosten, die onderdeel zijn van de waardeveranderingen van de beleggingen, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Kosten vermogens- beheer	Transactie- kosten
2015		
Vastgoed	16	1
Aandelen	24	8
Vastrentende waarden		
• Obligaties	-	2
• Obligatiefondsen	231	22
Geldmarktbeleggingen	3	-
Rentederivaten	-	9
Totaal	274	42
2014		
Vastgoed	8	9
Aandelen	18	50
Vastrentende waarden		
• Obligaties	-	20
• Obligatiefondsen	93	70
Geldmarktbeleggingen	2	-
Rentederivaten	-	14
Totaal	121	163

De niet rechtstreeks aan het pensioenfonds in rekening gebrachte kosten, die onderdeel zijn van de waardeveranderingen van de beleggingen, kunnen slechts door middel van schattingen worden vastgesteld. De hiervoor weergegeven transactiekosten met betrekking tot beleggingsfondsen betreffen de aan deze beleggingsfondsen betaalde in- en uitstapkosten.

14 Overige baten

	2015	2014
Vergoeding kosten door werkgever	70	33
Nagekomen baten en lasten PMA	-	313
Rente collectieve waardeoverdracht	-	3
Totaal	70	349

De vergoeding van de werkgever van EUR 70 duizend heeft betrekking op de kosten die zijn gemaakt in het kader van de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2016. De werkgever heeft in 2014 de kosten die direct het gevolg zijn van de oprichting en inrichting van het pensioenfonds vergoed.

De nagekomen baten en lasten PMA hangen samen met de collectieve waardeoverdracht:

	2015	2014
Premiebijdragen FVP	-	79
Waardeoverdrachten, per saldo	-	59
Overig, per saldo	-	175
Totaal	-	313

15 Pensioenuitkeringen

	2015	2014
Ouderdomspensioen	806	743
Partnerpensioen	236	228
Wezenpensioen	13	12
Totaal periodieke pensioenuitkeringen	1.055	983
Afkopen pensioenen	8	-
Totaal	1.063	983

16 Pensioenuitvoeringskosten

Dit betreft de kosten met betrekking tot de uitvoering van de pensioenregeling. De kosten van vermogensbeheer zijn hierin niet begrepen. De kosten van bestuur en financieel beheer worden toegerekend aan enerzijds pensioenuitvoering en anderzijds vermogensbeheer naar rato van de kosten pensioenuitvoering en de kosten vermogensbeheer vóór toerekening.

	2015	2014
Kosten pensioenuitvoering	301	253
Kosten bestuursondersteuning	208	169
Advies- en controlekosten	312	150
Overige kosten	60	49
Totaal vóór toerekening aan vermogensbeheer	881	621
Toegerekend aan vermogensbeheer	-325	-176
Totaal	556	445

17 Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de technische voorziening van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en partnerpensioen. De pensioenopbouw wordt berekend op basis van de rentetermijnstructuur DNB primo verslagjaar.

	2015	2014
Pensioenopbouw actieve deelnemers	6.911	5.313
Toekomstige pensioenuitvoeringskosten	135	104
Totaal	7.046	5.417

18 Herstel korting

	2015	2014
Herstel korting actieve deelnemers	-	1.316
Herstel korting gewezen deelnemers	-	632
Herstel korting pensioengerechtigden	-	444
Totaal	-	2.392

Per 31 december 2013 zijn alle pensioenrechten en ingegane pensioenen door PMA gekort met 3,223%. Het pensioenfonds heeft de effectieve korting vervolgens teruggebracht tot effectief 0,792%, gefinancierd uit een incidentele extra koopsom van de werkgever.

19 Toeslagverlening

	2015	2014
Toeslagverlening actieve deelnemers	476	316
Totaal	476	316

De pensioenrechten van de actieve deelnemers zijn per 1 januari 2015 verhoogd met 0,58% (1 januari 2014: verhoging 0,58%), gefinancierd uit een toeslagkoopsom van de werkgever. De premievrije pensioenrechten en de ingegane pensioenen zijn per 1 januari 2015 en 1 januari 2014 niet verhoogd.

20 Rentetoevoeging technische voorziening

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur DNB per balansdatum. Aan de technische voorziening wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode.

	2015	2014
Totaal	237	461

De in het verslagjaar aan de technische voorziening toegevoegde rente is gebaseerd op de éénjaarsrente van 0,2% (2014: 0,4%).

21 Wijziging rekenrente

De waarde van de pensioenverplichtingen verandert onder invloed van veranderingen in de rekenrente.

	2015	2014
Totaal	236	-28.643

De afgeleide rekenrente is in het verslagjaar gedaald van 2,2% tot 1,9% en is in 2014 gedaald van 3,0% tot 2,2%.

Het effect van de wijzigingen in de methodiek van de rentetermijnstructuur DNB in 2015 bedraagt totaal EUR 15.383 duizend en is opgenomen onder wijziging actuariële grondslagen (zie toelichting 25).

De onder wijziging rekenrente opgenomen verlaging van de waarde van de pensioenverplichtingen (bate van EUR 236 duizend) is het resterende effect van de verandering in de rentetermijnstructuur DNB, naast de als wijziging actuariële grondslagen opgenomen last van totaal EUR 15.383 duizend.

22 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De hieronder opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen en kosten van de verslagperiode.

	2015	2014
Onttrekking pensioenuitkeringen	1.064	982
Onttrekking pensioenuitvoeringskosten	21	20
Totaal	1.085	1.002

23 Pensioenrechten collectieve waardeoverdracht

Dit betreft de toevoeging aan de technische voorziening uit hoofde van de pensioenrechten met betrekking tot inkomende collectieve waardeoverdracht van PMA.

	2015	2014
Totaal	-	97.349

Per 1 januari 2014 zijn de tot en met 31 december 2013 opgebouwde pensioenrechten overgedragen.

24 Pensioenrechten individuele waardeoverdrachten

Hieronder zijn opgenomen de toevoeging aan de technische voorziening uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot inkomende waardeoverdrachten en de onttrekking aan de technische voorziening uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot uitgaande waardeoverdrachten.

	2015	2014
Pensioenrechten inkomende waardeoverdrachten	-419	-186
Pensioenrechten uitgaande waardeoverdrachten	265	94
Saldo	-154	-92

25 Wijzigingen actuariële grondslagen

De actuariële grondslagen zijn de uitgangspunten en veronderstellingen waarop de berekening van de technische voorziening is gebaseerd. Onder wijziging actuariële grondslagen is het effect van aanpassing van de bestandsgrondslagen, economische grondslagen en kostengrondslagen op de voorziening opgenomen.

	2015	2014
Rekenrente (rentetermijnstructuur DNB)	-15.383	-
Levensverwachting	-	-1.712
Totaal	-15.383	-1.712

Het effect van de wijziging van de rekenrente is als volgt samengesteld:

	2015	2014
Afschaffing driemaandsmiddeling marktrente	-8.364	-
Wijziging UFR-methodiek	-7.019	-
Totaal	-15.383	-

In 2015 heeft DNB twee wijzigingen in de rentetermijnstructuur doorgevoerd. Tot 1 januari 2015 werd op de marktrente voor looptijden tot en met 20 jaar een driemaandsmiddeling toegepast, die per 1 januari 2015 is vervallen. Daarnaast is per 15 juli 2015 de UFR-methodiek gewijzigd. Tot deze datum was de UFR vastgesteld op een vaste rente van 4,2%. Vanaf deze datum wordt de UFR vastgesteld op basis van de werkelijke maandelijkse 20-jaarsforwardrentes in de voorgaande 10 jaar. De eerste wijziging is naar de stand primo verslagjaar in de technische voorziening verwerkt en de tweede wijziging is naar de stand ultimo verslagjaar in de voorziening verwerkt.

Het effect van de wijziging van de levensverwachting is als volgt samengesteld:

	2015	2014
Overgang op prognosetafels AG 2014	-	-1.494
Wijziging correctiefactoren	-	-218
Totaal	-	-1.712

Ultimo 2014 is overgegaan op nieuwe generatietafels van het Actuarieel Genootschap. Hierop worden correcties toegepast in verband met hogere overlevingskansen van de populatie van het pensioenfonds ten opzichte van de overlevingskansen van de totale bevolking. Deze correctiefactoren zijn in 2014 eveneens opnieuw vastgesteld.

26 Overige mutaties technische voorziening

	2015	2014
Actuariële resultaten	67	-159
Nagekomen baten en lasten PMA	-	-80
Wijziging pensioenregeling	98	-
Overige mutaties	-	33
Totaal	165	-206

De actuariële resultaten zijn als volgt samengesteld:

	2015	2014
Kortlevenrisico	185	-203
Langlevensrisico	-262	-159
Totaal sterfte	-77	-362
Arbeidsongeschiktheid	148	154
Flexibele keuzemogelijkheden	-4	49
Totaal	67	-159

Het effect van de nagekomen baten en lasten PMA op de technische voorziening kan als volgt worden weergegeven:

	2015	2014
Premiebijdragen FVP	-	-104
Inkomende waardeoverdrachten	-	-620
Uitgaande waardeoverdrachten	-	644
Totaal	-	-80

Onder wijziging pensioenregeling is opgenomen de vrijval van voorziening voor toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers als gevolg van de wettelijke maximering van het pensioengevende salaris per 1 januari 2015.

27 Herverzekeringen

	2015	2014
Premies herverzekering	-195	-182
Uitkeringen herverzekering	-	299
Totaal	-195	117

28 Collectieve waardeoverdracht

	2015	2014
Totaal	-	101.541

Per 1 januari 2014 zijn alle tot en met 31 december 2013 op basis van een pensioenovereenkomst met de werkgever bij PMA opgebouwde pensioenrechten van zowel actieve deelnemers als gewezen deelnemers en pensioengerechtigden door PMA aan het pensioenfonds overgedragen.

29 Individuele waardeoverdrachten

Hieronder is opgenomen het saldo van inkomende bedragen uit hoofde van overgenomen pensioenverplichtingen en uitgaande bedragen uit hoofde van overgedragen pensioenverplichtingen.

	2015	2014
Inkomende waardeoverdrachten	316	191
Uitgaande waardeoverdrachten	-216	-89
Saldo	100	102

Overige informatie

Verbonden partijen

De werkgever, de bestuursleden en de leden van het verantwoordingsorgaan worden aangemerkt als verbonden partijen.

Tussen het pensioenfonds en de werkgever is een uitvoeringsovereenkomst inzake de financiering en de uitvoering van de pensioenregeling gesloten.

Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan leden van het bestuur of leden van het verantwoordingsorgaan en heeft ook anderszins geen vorderingen op hen.

De voorzitter van het bestuur is benoemd op voordracht van de werkgever. De overige bestuursleden zijn en de leden van het verantwoordingsorgaan zijn of waren in dienst van de werkgever. Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de paragraaf Bezoldiging bestuurders hierna.

Medewerkers

Het pensioenfonds heeft geen personeel in dienst.

Bezoldiging bestuurders

De voorzitter van het bestuur ontvangt een honorarium rechtstreeks van de werkgever. De overige bestuurders van het pensioenfonds ontvangen geen bezoldiging. Zij zijn in loondienst bij de werkgever en hebben een gedeeltelijke vrijstelling van hun hoofdfunctie in verband met hun bestuursfunctie bij het pensioenfonds.

Honorarium accountant

De aan het verslagjaar toegerekende accountantshonoraria zoals bedoeld in artikel 382a Titel 9, Boek 2 BW bedragen totaal EUR 34 duizend (2014: EUR 22 duizend) en hebben volledig betrekking op de controle van de jaarrekening en de jaarstaten DNB. In het aan het verslagjaar toegerekende honoraria is EUR 6 duizend opgenomen als gevolg van extra in rekening gebrachte kosten inzake de controle 2014.

Belastingen

Het pensioenfonds is op grond van de aard van de activiteiten vrijgesteld van belastingheffing voor de vennootschapsbelasting.

De activiteiten van het pensioenfonds zijn niet onderworpen aan de heffing van omzetbelasting (btw). Om deze reden heeft het pensioenfonds geen recht op aftrek van voorbelasting op kosten.

Toezichthouder

Het pensioenfonds is in gevolge artikel 102 van de Pensioenwet op 14 november 2013 aangemeld bij DNB en is per 1 januari 2014 ingeschreven in het door DNB beheerde register van pensioenfondsen. Met ingang van 1 januari 2014 valt het pensioenfonds onder het prudentieel en materieel toezicht van DNB en onder het gedragstoezicht van Autoriteit Financiële Markten (AFM), zoals geregeld in de Pensioenwet.

In verband met het reservetekort (aanwezig eigen vermogen lager dan het in gevolge de Pensioenwet vereist eigen vermogen) bij de start van de uitvoering van de pensioenregeling per 1 januari 2014 is een (langetermijn)herstelplan ingediend bij DNB. Het herstelplan is goedgekeurd door DNB. Het pensioenfonds heeft naar aanleiding van het nFTK in 2015 een geactualiseerd herstelplan bij DNB ingediend. Dit herstelplan is eveneens goedgekeurd door DNB. Het vorige herstelplan is per 1 januari 2015 vervallen.

Er is geen sprake van door DNB of AFM genomen corrigerende maatregelen ingevolge artikel 96 van de Pensioenwet, anders dan het vigerende herstelplan.

Amsterdam, 23 juni 2016

Bestuur

Overige gegevens

Bestemming van het resultaat

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de wijze waarop het resultaat moet worden verdeeld. Het resultaat wordt jaarlijks geheel ten gunste dan wel ten laste van de reserves gebracht.

Gebeurtenissen na balansdatum

Nieuw Pensioenreglement 2016

In vervolg op het in december 2015 getekende pensioenakkoord en de nieuwe, getekende uitvoeringsovereenkomst per 1 januari 2016 heeft het bestuur, na afstemming met de werkgever en na positief advies van het verantwoordingsorgaan, op 21 maart 2016 het Pensioenreglement 2016 vastgesteld.

De nieuwe pensioenregeling kwalificeert als een zogeheten CDC-regeling en daardoor wijzigt de financieringsystematiek van de pensioenregeling. De nieuwe pensioenregeling betreft een versoering ten opzichte van de in het Pensioenreglement 2014 vastgelegde pensioenafspraken.

De werkgever betaalt een vaste premie van 25% van de som van de pensioengevende salarissen. Ter compensatie van het wegvallen van de jaarlijkse herstelopslag stort de werkgever in 2016 een eenmalig bedrag.

De nieuwe pensioenregeling kent een voorwaardelijke toeslagverlening, waarbij voor actieve deelnemers, die op 31 december 2015 in dienst van de werkgever waren, met ingang van 2016 en zolang zij in dienst zijn en maximaal tien jaar een overgangsregeling geldt. Voor de overgangsregeling is de werkgever een additionele premie verschuldigd.

Toeslagverlening gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari 2016

Het bestuur heeft op 21 januari 2016 besloten om de toeslagverlening op de pensioenrechten van pensioengerechtigden en de pensioenaanspraken van gewezen deelnemers en die van ex-partners van gewezen deelnemers of gepensioneerden per 1 januari 2016, met het oog op de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds per eind 2015 op nul procent vast te stellen.

Toeslagverlening actieve deelnemers per 1 januari 2016

Het bestuur heeft op 18 februari 2016 besloten om de toeslagverlening voor actieve deelnemers per 1 januari 2016 op grond van de overgangsregeling op 1,15% vast te stellen.

Prepensioenkapitaal per 1 januari 2016

Het bestuur heeft in mei 2016 besloten het prepensioenkapitaal per 1 januari 2016 te verhogen met het rendement over 2015 van 0,1%.

Strategische norm portefeuille en afdekking renterisico

Het bestuur heeft op 18 februari 2016 ingestemd met het advies van de fiduciair vermogensbeheerder om voor het jaar 2016 geen wijzigingen aan te brengen in de risicohouding en de strategische normportefeuille van het pensioenfonds. Tevens is besloten de wijze van afdekking van het renterisico van het pensioenfonds te wijzigen. Het renterisico wordt niet meer afgedekt op basis van UFR, maar op basis van marktrente. Hierdoor wordt beter tegemoet gekomen aan de karakteristieken van de verplichtingen van het pensioenfonds.

Herstelplan 2016

Met het oog op de financiële situatie van het pensioenfonds per 31 december 2015, zijnde een dekkingstekortsituatie, diende het fonds uiterlijk op 1 april 2016 een nieuw herstelplan bij DNB in te dienen. Het herstelplan 2016 is op 31 maart 2016 bij DNB ingediend. DNB heeft per brief van 18 mei 2016 ingestemd met het herstelplan 2016 van het pensioenfonds.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Autoriteit Financiële Markten te Amsterdam is aan Milliman Pensioenen vof de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2015.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Autoriteit Financiële Markten, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Milliman Pensioenen vof.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op EUR 1.550. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven EUR 450 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangevane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van de artikelen 131, 132 en 133.

De premie en kostendekkende premie voor 2015 is vastgesteld op basis van het toezichtskader zoals dat op 31 december 2014 van toepassing was. Aangezien de premie in 2014 is vastgesteld heb ik de premie van 2015 getoetst aan de in 2014 geldende wet- en regelgeving.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Autoriteit Financiële Markten is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangevane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Autoriteit Financiële Markten is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 23 juni 2016

drs. R.K. Sagoenie AAG

verbonden aan Milliman Pensioenen v.o.f.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2015 van Stichting Pensioenfonds Autoriteit Financiële Markten te Amsterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 en de staat van baten en lasten over 2015 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Autoriteit Financiële Markten per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Den Haag, 23 juni 2016

Baker Tilly Berk N.V.

Was getekend,

drs. R. Buitenhuis RA

Bijlage

Functies en nevenfuncties van bestuur en organen naar de situatie per 31 december 2015

In dit overzicht zijn van de verbonden personen de betaalde en onbetaalde functies weergegeven bij bedrijven en instellingen, waarmee het pensioenfonds zakelijke contacten onderhoudt, conform artikel 5 lid 3 van de gedragscode. Indien een persoon uit hoofde van zijn hoofdfunctie door het bestuur formeel is benoemd c.q. voorgedragen, en indien daarbij volledig duidelijk is op grond waarvan de verbonden persoon deze functie namens het pensioenfonds vervult, geldt deze hoofdfunctie als zijn of haar beroep en niet als nevenfunctie, gezien vanuit het pensioenfonds.

Voor dit overzicht dienen drie afwegingen te worden onderscheiden, te weten:

1. Is hier sprake van een nevenfunctie bij een bedrijf of instelling, waarmee het pensioenfonds zakelijke contacten onderhoudt? Zo ja, dan de functie als nevenfunctie vermelden; zo nee, dan niet vermelden.
2. Is hier sprake van een nevenfunctie die kan leiden tot vermenging van privébelangen met betrekking tot bijvoorbeeld voorkennis of privétransacties? Zo ja, dan mag deze nevenfunctie niet worden goedgekeurd of moeten mitigerende maatregelen worden getroffen.
3. Als een persoon uit hoofde van zijn beroep (= hoofdfunctie) door het bestuur formeel is benoemd c.q. voorgedragen en als daarbij volledig duidelijk is op grond waarvan de persoon zijn of haar functie bij het pensioenfonds vervult, dan is geen sprake van een nevenfunctie als onder punt 1 hierboven beschreven.

Bestuur

De heer drs. S. Baars

Beroep: Senior Partner Montae Advies B.V.

Nevenfunctie: n.v.t.

Mevrouw mr. M.E.J. Bracco Gartner

Beroep: Senior Beleidsadviseur Strategie, Beleid en Internationale Zaken AFM

Nevenfunctie: n.v.t.

Mevrouw prof. dr. G.C.M. Majoor RA

Beroep: Specialist Accountantscontrole AFM

Nevenfunctie: n.v.t.

De heer drs. J.M. Wouterson RA

Beroep: Senior Toezichthouder Kwaliteit Accountantscontrole & Verslaggeving AFM

Nevenfunctie: n.v.t.

Manager Pensioenfonds AFM

De heer drs. W.A.C.M. Koch RA
Beroep: management consultant
Nevenfunctie: n.v.t.

Bestuurssecretaris

Mevrouw drs. N.J.H. Merk-Loeff
Beroep: bestuurssecretaris Blue Sky Group
Nevenfunctie: n.v.t.

De heer J. Hoogendam (plaatsvervanger van mevrouw Merk-Loeff)
Beroep: bestuurssecretaris Blue Sky Group
Nevenfunctie: n.v.t.

Verantwoordingsorgaan

De heer mr. drs. H.F.W. Bruggeman
Beroep: Directeur Dutch Advisory Committee Securities Industry
Nevenfunctie: n.v.t.

Mevrouw mr. E.M. Ferf
Beroep: Toezichthouder Informatieverstrekking AFM
Nevenfunctie: n.v.t.

De heer drs. P.W. van Gerwen
Beroep: Hoofd/Commissaris Handelsbesluiten Efficiënte Kapitaalmarkten AFM
Nevenfunctie: n.v.t.

Mevrouw drs. J.C.M. Janssen
Beroep: Hoofd Personeel en Organisatie AFM
Nevenfunctie: n.v.t.

Mevrouw mr. S.J.G. Janssen
Beroep: Senior Jurist AFM
Nevenfunctie: n.v.t.

De heer mr. drs. P.A.W. Mulder
Beroep: pensioengerechtigde
Nevenfunctie: n.v.t.

Colofon

Stichting Pensioenfonds Autoriteit Financiële Markten
Bezoekadres: Vijzelgracht 50, 1071 HS Amsterdam
Postadres: Postbus 123, 1180 AC Amstelveen

Telefoon: 020 - 426 63 70

Algemeen e-mailadres: pensioenservice@pensioenfondsafm.nl

E-mailadres bestuur: bestuur@pensioenfondsafm.nl

www.pensioenfondsafm.nl